

Høgskulen
på Vestlandet

Å reenacte fortiden for å formidle
historien

Reenacting the past to teach the history

Elliot Cecilie Bredesen Libakken

Master i samfunnsfagsdidaktikk

Høgskulen på Vestlandet, avdeling Bergen

15.05.2019

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
Summary:.....	4
Kapittel 1: Innledning.....	7
Tema.....	7
Introduksjon til temaet «Reenactment».....	7
Bakgrunn for valg av oppgave.....	9
Avgrensning.....	11
Problemstilling.....	12
Kapittel 2: Teori.....	13
Tidligere forskning.....	13
Paradoxes of a modern viking.....	13
Å leve som viking.....	15
Mobile Monuments.....	16
På den tiden, i dessa dager.....	18
History's affective turn: Historical Reenactment and its work in the present.....	20
Begrepsavklaringer.....	21
Reenactment.....	21
Reenactment vs levende historie.....	23
Autentisitet.....	25
Formidling.....	26
Museumsformidling.....	26
Historiebevissthet.....	27
Historiebruk.....	28
Kapittel 3: Metode.....	31
Kvalitativt forskningsopplegg.....	31
Kvalitativ forskningsmetode.....	31
Kvantitativ forskningsmetode.....	32
Spørreundersøkelse.....	33
Kontakt med respondenter.....	33
Forskningsetikk.....	35
Informantens rettigheter.....	35

Intervju.....	36
Uvalg.....	37
Anonymisering.....	39
Meldeplikt.....	39
Samtykke.....	40
Kapittel 4: Rekruttering.....	41
Spørreundersøkelsessvarene.....	41
Hvem er reenactere, basert på svar fra spørreundersøkelsen	41
Drøfting.....	52
Oppsummering av kapitlet.....	54
Kapittel 5: Reenactere og historieformidling.....	55
Spørreundersøkelsessvar:	55
Intervjusvar:.....	63
Informant A.....	63
Informant G.....	64
Informant H.....	67
Informant I, J, K, L, M, og N.....	70
Informant P.....	80
Drøfting.....	82
Oppsummering av kapitlet.....	87
Kapittel 6: Oppsummering og konklusjon	89
Litteratur:.....	93
Bøker, artikler og oppgaver:	93
Nettsteder:	93
Stortingsmeldinger	94
Intervjuer	94
Feltnotat:.....	95
Figuroversikt:	95

Summary:

In this thesis, I will explore reenactment as an arena for education and teaching History. It is based on a hypothesis: That, generally speaking, reenactors are occupied with teaching the history they are reenacting, and that this is an arena that could be used in the educational systems, as a resource for varying the ways in which history is being taught.

To test this hypothesis, I have made a research question, consisting of four questions below a main question. They go as follows: To which extent do reenactors view themselves as teachers of history, and how consciously do they use their knowledge about the Viking Age, and/or Medieval ages, and teaching that to their audience?

The four underlying questions for this main question are:

1. What motivates people to begin with, and continue doing, reenactment?
2. How preoccupied are reenactors of their role as historyteachers/educators, and how occupied are they with teaching the most correct facts they can find, to their audience?
3. How reflected are their historical consciousness
4. How can reenacting the past, be a part of something that can motivate pupils and others to learn more about history?

For me to get an answer to these questions, I have used a quantitative research project¹, mainly to get a good picture of what it might look like in the reenactment community. I have used qualitative interviews, in which I had an interview guide, but followed it loosely, mainly letting my informers lead the conversation as long as we got through the interview guide by the end². In addition to the interviews, I also

¹ Grimen, 2004, s. 238

² Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 79

created and sent out a semi-structured questionnaire³, which was sent around on Facebook, to get as many possible responses as I could. I also participated in a few markets myself, and in my fieldnotes, I mainly wrote down what my interviewees said. But I did also write an intro into the field of reenactment, which is found in my first chapter.

In my analysis, I focused mainly on my research questions, and what the responses I had gotten could tell me about that. I put in a few figures, showing the responses I got to the questionnaire, and excerpts from my interviews. My findings were very interesting to this thesis. In my first chapter, I begun by looking at what types of people are reenactors. I found that the reenactors who replied to my questionnaire were almost equal amounts men and equal amounts women. I also found that there was a higher number of people between the ages of 20-40, than any other age, but that it otherwise was somewhat evenly spread out.

In addition to this, it seems a majority of the respondents to my questionnaire were people who have been doing reenactment for 10+ years, with the rest of the respondents spreading pretty evenly out on the other lengths of time.

The reenactment arena seems to be getting new members in a pretty random order. Very few of the respondents to the questionnaire said that they had been recruited by reading about reenactment in any systematic way. An overwhelming number of respondents said that they had been introduced to reenactment through people they knew from beforehand, telling them about it. Another big group were the people who said they had been introduced to it by showing up as a part of the audience, themselves, and then being invited in. A few found it by hearing people talk about it in public places, and a few saw articles, or things like that, in the media. This was also proven to be seemingly right, in my interviews, as they, for the most part, said exactly what the respondents to my questionnaire had said.

³ Christoffesen og Johannessen, 2012, s. 130

In my fifth chapter, I looked at reenactment, specifically angled towards educating and teaching their knowledge and passing it on to their audience. The responses I got on the questionnaire showed a trend towards most people being very conscious about the way they taught the history they were reenacting. Most of the respondents were focused in on open and honest communication if they were asked questions they did not know the answer to, and would either simply tell the audience member that they did not know the answer, and/or they would send them to someone who might know more than them. A slightly smaller group would tell an answer they thought might be right, and an even smaller group said they'd come up with an answer.

These results were also showcased in the interviews, where a few of the interviewees said they'd tell the audience member they didn't know the answer. One of them said he'd send them to a person he knew would know more, and a few said they'd even start discussions about what might have been the answer.

In another question on the questionnaire, when asked what it meant, for them, to be a Viking or Medieval person, many said that it had to do with teaching history when they could write in their own words. Many of the interviewees agreed with this, and a few of them talked about why it was so important, with a few mentioning how it was important to portray the history the way it was, so that they could crush myths or tell stories in a way that's more relatable and more «hands on» than in many other arenas.

All in all, this makes me conclude that reenactment is indeed an arena in which the participants seem to be reflected individuals who, for the most part, are preoccupied with teaching history the way it was. They do enjoy discussing what may have been, some saying that it has to do with the lack of physical evidence to tell what actually took place, and how things actually were.

Kapittel 1: Innledning

Tema

«Min erfaring er at historiebevisstheten skapes i åpningen eller assosiasjonsrommet mellom egen virkelighetsoppfatning og fremstilt symbolsk virkelighet – i transformasjonen og tolkningen skapes gjenkjennelse og forståelse.»⁴ Dette skriver Frida Lindstøl i tidsskriften Skrivefrukter, i en artikkel som omhandler teater i historiske rom, som en arena mellom opplevelse og opplysning. Artikkelen heter nettopp Teater i historiske rom – en arena mellom opplysning og opplevelse, og omhandler et prosjekt utført med dette spesielt i fokus. Hennes sitat ovenfor omhandler akkurat det denne oppgaven skal handle om, nemlig det å skape historiebevissthet og øke historisk kunnskap, ved hjelp av opplevelsesarenaer. I dette tilfellet; reenactmentarenaen.

I korte trekk handler historisk reenactment om å gjenskape og gjenleve en historisk tidsperiode, både i klesstil og livsstil, i en bestemt tidsperiode. Ettersom dette er en arena der det er stort fokus på å gjenskape historiske epoker eller hendelser mest mulig korrekt, er det en interessant arena å se på med tanke på alternativ historieformidling og historiebruk. Hva historisk reenactment er, og hvorfor akkurat dette begrepet tas i bruk framfor, for eksempel, levende historie eller levende museum, tar jeg for meg i neste kapittel.

Introduksjon til temaet «Reenactment»

Ettersom reenactment ikke nødvendigvis er et veldig kjent tema for de fleste, er det også et område som det kan være vanskelig å se for seg. Hva foregår på vikingmarkeder? Hvem befinner seg på disse tilstelningene? Hvordan er opplevelsen

⁴⁴ Lindstøl, 2004, s. 48

av et marked? Hvor finner man slike arrangementer? Noen av disse spørsmålene besvares i kapittel 4, basert på svar fra en spørreundersøkelse sendt ut i 2018, mens andre er man nesten nødt til å besøke et marked for å besvare. Ettersom det ikke er noe de fleste har gjort innen de leser denne oppgaven, kommer det her en liten introduksjon til hvordan det opplevdes for meg, som forsker, å sitte på et vikingmarked i Sogn og Fjordane mellom intervjuene jeg utførte i den perioden.

Jeg sitter midt i en livlig vikinglandsby, med en kopp kaffe ved min høyre hånd, en skrivebok innbundet i lær for å få den til å stikke seg mindre ut foran meg, og en veldig gul gråblyant i høyre hånd. Jeg løfter blikket og ser meg rundt. Vikinger i autentiske klær går forbi meg for å gå lenger inn i vikinglandsbyen, og en gruppe publikummere går forbi kort tid etter, i fullstendig moderne klær. En moderne familie sitter ved et bord til venstre for meg og diskuterer en utsiktsskjønn rute over en bro. De spiser autentisk mat fra kafeen vi sitter ved. Kafeen er også i tilnærmet autentisk stil, en åpen «ildgrop» satt oppi en slags disk av trevegger, og med en grillrist over, åpne vegger, disker rundt «kjøkkenområdet», og et tak over hodet. Et barn i familien til venstre for meg sitter og spiller på en fløyte laget i leire, som man fyller delvis opp med vann til den lager fuglekvitrelyder.

Vikinglandsbyen er full av liv, med moderne publikummere som mingler med og rundt vikinger i autentiske klær. En gjeng av unge voksne og ungdommer holder på med et spill kalt «Knattleikur», og alle har på seg lin- og ullklær i autentisk vikingstil. En gymlærerfløyte blåser for å markere en ny runde av spillet. Landsbyhøvdingen kaster ballen opp i luften, og spillets neste runde er i gang, og spillet går videre. Spillet trekker til seg tilskuere, både blant moderne publikummere og autentiske vikingreenactere, og de ler og klapper ivrig. Musikk kommer fra lenger inne i landsbyen, spilt på tradisjonell tromme og sekkepipe. I området rundt gressplenen der spillet foregår er kun en eller to telefoner til syne, og mesteparten av folkene ser ut til å nyte å knytte bånd i «det virkelige liv».

Liv og lyd fyller landsbyen, fra folk som vandrer rundt. Slik har det vært hele denne uken. Men, vikingmarkedets siste dag nærmer seg sin slutt, og mange, om ikke de

*fleste vikingene skal snart pakke sammen teltene og utstyret sitt, og bevege seg videre. Landsbyen vil da revertere til sin normale tilstand, med noen få innbyggere og publikummere som kommer inn for å se det vikingenes daglige liv, utenom markedsperioden.*⁵

Bakgrunn for valg av oppgave

Reenactment er en arena som har eksistert i mange år, men som har blitt lite forsket på gjennom årene. Til tross for dette har det gradvis blitt mer og mer synlig i medier og samfunnet generelt. Man ser former for reenactment i historiske filmer, i TV serier, i levende museumsutstillinger, som en del av skoleopplegg, osv. Et godt eksempel på hvordan reenactment, spesielt vikingreenactment, har blitt mer fremtredende er den historiske vikinglandsbyen i Gudvangen, som bygges i flere stadier i løpet av flere år. Mange steder har det vært oppslag om denne vikinglandsbyen, blandt annet i NRK, Bergens tidene, Porten.no og Hordalandsavisa.

Årsaken bak oppsikten er at det er en del diskusjoner om vikinglandsbyens påstand om å være autentisk. Noen taler for, andre taler imot, og diskusjonene går rundt byggene, folkene som skal bo der og jobbe der, og det faktum at Gudvangen vikinglandsby skal være åpent for turister så vel som andre besøkende. En av de som har gått sterkest ut mot Gudvangen Utvikling AS (GUAS) sin historiske landsby er historiker og forfatter Aud Farstad. Hun kritiserer til NRK at «Dei presenterer vikingbyar og vikingmat, men noko slikt har aldri eksistert. Det er tøv og sirkus og har ikkje noko med kulturen i verdsarvområdet å gjere.»⁶

Som svar til kritikken fra Farstad har daglig leder av GUAS, Frode Aas Tufte svart at «Kunnskapslause personar har eg høyrdd uttale seg før. Farstad har ikkje ein gong vore inne i vikinglandsbyen og ho har ikkje snakka med oss. Vi har ikkje forfalska

⁵ Feltnotat fra sommeren 2018

⁶ Aud Farstad, sitert av Siem, 2018.

noko og eg tek det ikkje seriøst.»⁷ Han forteller vidare at de har benyttet seg av dokumenterte byggeteknikker fra vikingtiden, men at det naturligvis er vanskelig å kunne si at alt er helt korrekt, da det ikke finnes noen komplette gjenstående bygg fra vikingtiden.

Bak denne diskusjonen ligger en del interessante ting å ta for seg. Blandt annet det at historisk reenactment, i likhet med Gudvangen vikinglandsby, framstiller seg for å være autentisk, eller historisk korrekt. Det at man også har show som Game of Thrones og Vikings, som også inngår i diskusjoner om historisk korrekthet og autentisitet viser at det finnes en del interesse rundt nettopp dette med å fremstille historiske epoker og plassere sine prosjekter innenfor en epoke med en påstand om historisk korrekthet. Game of Thrones blir tatt opp i diskusjon om historisk korrekthet på mange fora, som Quora.com⁸, Livescience.com⁹, inews.co.uk¹⁰. Flere andre steder har også diskutert showets historiske bakteppe, som det britiske The Telegraph¹¹. Man behøver ikke å gjøre mye mer enn å søke «Game of Thrones, historically accurate» for å få mange sider med treff på diskusjoner om dette temaet. Det samme gjelder showet Vikings, som vises på TV kanalen «History Channel»¹².

Det at historisk korrekthet, både når man bygger vikinglandsbyer, og når man lager filmer og serier om historiske hendelser og epoker, er så omdiskutert, viser at det er en diskusjon som er aktuell i dagens samfunn. Mange av diskusjonene rundt den historiske korrektheten kan sies å stamme ut fra det at alle fremstillinger av historien er former for historieformidling. Dette er en av hovedårsakene til at jeg valgte å skrive om reenactment som en arena for historieformidling, da det også innenfor denne arenaen foregår mye diskusjoner om historisk korrekthet og autentisitet. Kan man ta for seg en historisk epoke og la folk som ikke er historikere ta del i å formidle

⁷ Tufte, F. A, sitert av Siem, 2018

⁸ Zhang, 2018

⁹ Pappas, 2014

¹⁰ Butler, 2017

¹¹ Jones, 2014

¹² History, 2019

denne epoken gjennom å levendegjøre det? Er reenactere opptatt av å formidle historien mest mulig korrekt?

Avgrensning

Som vist ovenfor er reenactment og gjenskapelse av historiske epoker ganske mye i vinden for tiden. Det gjør at det finnes mange arenaer å se på, og mye å velge mellom å skrive om. Dersom man tar all form for historisk gjenskapelse under en paraply og kaller det reenactment, dekker begrepet over veldig mye. Men det gjør man ikke. Reenactment dreier seg spesifikt om gjenskapelse og gjenlevelse av historiske hendelser eller epoker, gjort i realtid¹³. Dette skal jeg, som nevnt, gå mer inn på senere.

Allikevel, med denne innsnevringen av begrepet står man fremdeles igjen med et stort område, og mange forskjellige former for reenactment. Jeg har, av forskjellige grunner jeg skal ta for meg når jeg presenterer meg selv som forsker på dette temaet, valgt å avgrense videre, til å kun ta for mer viking- og middelalderreenactment i Norge, med hovedvekt på Vestlandet. Man kan jo også innenfor dette temaet ta for seg en hel del ting, men som det ble outlineet ovenfor, i bakgrunnen for valg av denne oppgaven, har jeg fokusert meg inn på reenactment som arena for formidling.

Reenactment som arena for formidling er et område der det ikke finnes mye forskning gjort, og det er et stort felt som absolutt kan forskes videre på. Denne oppgaven søker å belyse reenactmentarenaen i lys av historiebruk, skapelse av historiebevissthet, og interesse for historien. Spesifikt ønsker jeg å se på hvordan reenactment kan fungere, og eventuelt fungerer, som en arena for formidling av historie. Hvor opptatt er reenactere av å formidle historien mest mulig korrekt, hvor bevisst arbeider de med formidling, hva motiverer dem til å holde på med reenactment, hvor utviklet er deres historiebevissthet, og hvem er reenactere? Er de

¹³ Wikipedia, 2019

en fullstendig homogen gruppe som alle arbeider mot det samme målet, eller er det store forskjeller innad i miljøet?

Problemstilling

Med utgangspunkt i det jeg har tatt for meg ovenfor har mitt forskningsspørsmål blitt utformet som følger:

I hvilken grad anser reenactere seg selv som historiefornidlere, og hvor bevisst benytter de sin kunnskap om vikingtiden og/eller middelalderen til å formidle det til publikum?

Jeg har videre delt dette forskningsspørsmålet opp i fire underspørsmål, for å belyse problemstillingen enklere.

1. Hva motiverer folk til å begynne med, og holde på med, reenactment?
2. Hvor opptatt er reenactere av sin rolle som historiefornidlere, og hvor opptatt er de av å formidle mest mulig korrekte fakta til publikum?
3. Hvor reflektert historiebevissthet besitter de som holder på med reenactment
4. Hvordan kan reenactment av fortiden være med på å motivere elever og andre til å lære mer om historie?

Kapittel 2: Teori

Tidligere forskning

I dette kapitlet skal vi se på hvilken tidligere forskning som finnes på fagfeltet min oppgave havner under. Det har blitt gjort lite forskning på det spesifikke temaet, og forskningen retter seg mot sosialantropologien, historieforskningen generelt, og mer spesifikt kulturhistorien. Det finnes en del årsaker til at forskningen på temaet reenactment er fåtalling. Spesifikt kan man gjerne peke på at det er et tema som ikke er kjent for så svært mange, og spesielt ikke for de som ikke allerede er en del av miljøet eller har vært borti det som publikummer.

Til tross for at det er blitt mer og mer gjenskapning av fortiden, både på TV og i andre former for gjenskapelse, er det blitt gjort forholdsvis lite forskning på aktiviteten kjent som reenactment, og det er denne forskningen vi skal se litt på i dette kapitlet.

Til å begynne med, skal vi se på to masteroppgaver, den ene skrevet av en masterstudent i sosialantropologi, Anna Økstra, og den andre skrevet av en masterstudent i kulturhistorie, Anett Ytre-Eide. Deretter går vi inn i historikeren Erika Sandströms bok om museum og levende historie, før vi ser på to artikler, skrevet av en historiker ved navn Stephen Gapps, og historiker Vanessa Agnew.

Paradoxes of a modern viking

Denne teksten er skrevet av Anna Økstra i 2016, og er en masteroppgave i sosialantropologi. Hun har skrevet om hvordan levende historie museer og reenactere bruker fortiden i nåtiden til å gradvis minimalisere avstanden mellom disse to tidene. I tillegg diskuterer hun hvordan moderne vikingsamfunn startet som individualistiske ideer, og at det dermed i bunn og grunn er et moderne konsept, og ikke noe som har oppstått eller utviklet seg uavhengig av vår moderne verdens behov for å oppleve å ta pauser fra hveragslivet. Hvordan levende historiemuseer

skaper autentiske opplevelser av fortiden, og hvordan “tidsreiseeffekten” brukes for å skape alternative realiteter blir også undersøkt i denne masteroppgaven.¹⁴

For å finne svar på problemstillingen og underspørsmålene sine, benyttet hun seg av to forskningsmetoder; deltakende observasjon og formelle og uformelle intervju¹⁵. Intervjuene hennes foregikk både som strukturerte og ustrukturerte¹⁶. Ved hjelp av disse metodene fant hun ut at reenactere og levende historiemuseer klarer, ved hjelp av å bruke tingene, og å la besøkende og reenactere oppleve historien i praksis, å minimere avstanden mellom fortid og nåtid. Hun skriver også om at museer og monumenter i seg selv er et paradoks, fordi man forsøker å bevare historien ved å bygge dem, men at de i det hele tatt må bygges, viser at historien er i ferd med å forsvinne.¹⁷

Hun skriver også at det ofte er et fokus på de positive sidene ved historie når den skal gjenskapes, men at de som holder på med det også er bevisst historiens negative sider.¹⁸ Videre skriver hun at reenactment i seg selv er et paradoks fordi det er en motreaksjon på moderne tids fokus på en individualistisk og fortløpende nåtid, og at reenactment og levende histories popularitet er et produkt av nåtidens voksende aksept for “å være annerledes”. Dermed er paradokset i dette at reenactment og levende historie er et moderne produkt som streber etter et forhenværende idealistisk kollektivt samfunn. Hun konkluderer her med at reenactment er i et krasjfelt mellom tid og sted, som representerer tider fra jernalderen til nåtiden, fra veldig forskjellige land og områder, og at det er fantasiinspirert, hvilket gjør at det ender opp med å være utenfor tid og rom.¹⁹

¹⁴ Økstra, 2016, s. 10

¹⁵ Økstra, 2016, s. 12

¹⁶ Økstra, 2016, s. 13

¹⁷ Økstra, 2016, s. 117

¹⁸ Økstra, 2016, s. 117 - 118

¹⁹ Økstra, 2016, s. 118

Å leve som viking

Ytre-Eide skrev i 2010 en masteroppgave i kulturhistorie, der hun undersøkte hvordan det oppleves å leve som viking i Norge i det 21. århundre. Hun har sett spesifikt på vikinglag og årsakene bak at folk blir med på slik kulturell praksis²⁰.

Problemstillingen hun jobbet med var:

Hva er egentlig et vikinglag, og hvordan oppleves det å leve som *viking* i Norge i dag? Hvorfor holder *vikingene* på med denne aktiviteten, og hva ser de på som viktigst i aktiviteten sin? [...] Hva er dette fenomenet og hvorfor holder *vikingene* på med det?²¹

For å svare på problemstillingen sin har Ytre-Eide benyttet seg av kvalitative forskningsmetoder²². Hun benyttet seg blant annet av feltarbeid²³ og intervju²⁴. En ting Ytre-Eide²⁵ nevner spesifikt var hvor viktig Facebook skulle vise seg å være for “å følge med på aktuelle hendelser, holde kontakt med *vikingene*, og [...] også skaffe intervjusubjekter.” Dette fortalte nøkkelinformanten henne, og det viste seg å stemme godt²⁶. Intervjuene ble utfylt med informelle feltsamtaler. Hun har også kommunisert med *vikingene* gjennom eposter i forkant av intervjuer, og har sendt alle informantene sine en skriftlig introduksjon om prosjektet hennes.²⁷

Hun konkluderer med at å være *viking* ikke anses som en hobby, men en livsstil.²⁸ Hun påpeker videre at det ikke bare er tingene som er i fokus, men snarere at det

²⁰ Ytre-Eide, 2010, s. 138

²¹ Ytre-Eide, 2010, s. 2-3

²² Ytre-Eide, 2010, s. 12

²³ Ytre-Eide, 2010, s. 11

²⁴ Ytre-Eide, 2010, s. 18

²⁵ Ytre-Eide, 2010, s. 17

²⁶ Ytre-Eide, 2010, s. 18

²⁷ Ytre-Eide, 2010, s. 20-21

²⁸ Ytre-Eide, 2010, s. 113

viktigste med å være *viking* er folkene man gjør det sammen med.²⁹ Ytre-Eide fant i løpet av arbeidet sitt frem til fire områder *vikingene* så som viktigst i livsstilen sin: “Forholdet menneskene imellom, det å skaffe seg og lage ting, forholdet til *stedene* de ferdes, og forholdet til historie og kulturarv.”, og hun fant også at disse områdene henger tett sammen.

Hun avslutter sammendraget sitt men å konkludere at “vikinglagene er *emotional communities*, der både følelser og ideologi er viktig for hvordan de lever sammen.”³⁰. Tidligere i oppgaven sin forklarer Ytre-Eide hva som menes med *emotional communities*. Det er et begrep brukt av en sosiolog ved navn Michel Maffesoli³¹, om grupper som er basert på en empatisk tilknytning med følelser som en av hovedkomponentene i gruppene. Solidariteten i disse gruppene er basert på verdier og meninger som er felles for alle. Hun tar opp en diskusjon om dette er det eneste man bør se på med tanke på disse *communities*, og konkluderer med at hun også tar høyde for gruppedlemmers ideologi, økologisk bevissthet og politiske tilknytning³².

Mobile Monuments

Skrevet av Stephen Gapps, en australsk historiker.

Stephen Gapps skriver i sin artikkel om reenactere som såkalte “mobile monuments”, eller mobile/bevegelige monumenter. Han definerer ingen klar problemstilling i løpet av teksten, men forordet forklarer det slik: “This article is an exploration of the central tenet of reenactment - ‘authenticity’ – from an insider’s perspective.”³³. Videre i innledningen skriver Gapps³⁴ selv om hva artikkelen undersøker: «This article presents some of the problems and possibilities for public

²⁹ Ytre-Eide, 2010, s. 115

³⁰ Ytre-Eide, 2010, s. 138

³¹ Maffesoli, M, 1996, referert i Ytre-Eide, 2010, s. 39

³² Ytre-Eide, 2010, s. 39 - 40

³³ Gapps, 2009, s. 395

³⁴ Gapps, 2009, s. 395

history implied by historical reenactments – understood here as mobile monuments – and will examine in particular, reenactment’s claims to authenticity.»

Med andre ord er formålet med denne artikkelen, å se på hvorvidt reenactment kan være en seriøs historiefremmende aktør, med fokus på autentisitet. I teksten beskriver Gapps flere forskjellige scenarier der reenactere i mer eller mindre grad opptre autentisk og historisk korrekt, og han diskuterer hvordan forventningene er for de forskjellige. Han tar dermed tilsynelatende utgangspunkt i deltakende observasjoner, uten at han sier at det er det han benytter seg av.

Autentisitet, ifølge Gapps³⁵, er noe som man strever etter, men aldri helt kan oppnå. På mange måter beskriver han autentisitet som et mål, og en slags valuta³⁶ innenfor reenactmentmiljøet, men ikke noe man realistisk sett kan oppnå.

Autentisitet er et tema som tas opp i de aller fleste litterære verk som omhandler reenactment, dette gjelder om mulig aller mest for *Mobile Monuments* av Stephen Gapps. I denne artikkelen skriver han om forskjellige grader av autentisitet, og lager en oversikt over de forskjellige reenacterne ut fra denne graderingen. På de høyeste nivåene plasserer han *superhardcore* og *hardcore*, som er to forskjellige versjoner av den “autentiske” reenacteren. Under dem kommer *progressive*, *faux-progressive*, *mainstreamer* og *farb*³⁷. *Farb* er et interessant begrep, og er det han bruker om de som er ved nybegynnerstadiet av reenactment, og det står for “far be it for me to tell them what they are doing wrong.”. *Farb*-begrepet oppsto, ifølge Gapps³⁸, i 1980, blant en gruppe amerikanske borgerkrigsreenactere.

³⁵ Gapps, 2009, s. 397

³⁶ Gapps, 2009, s. 398

³⁷ Gapps, 2009, s. 400

³⁸ Gapps, 2009, s. 399

På den tiden, i dessa dagar

I boken "På denne tiden, i dessa dagar" finner man en avhandling skrevet av Erika Sandström. Hun skriver her om hvordan historie brukes og om menneskers forestillinger om fortiden. Hun har arbeidet med utgangspunktet at alle har et forhold til fortiden, og forestillinger om hvordan ting var før, og hun har tatt opp følgende forskningsspørsmål:

[...] hur ser dessa tankar ut? Hur föreställer sig människor att det var att leva under en viss tid? Vad var bra och vad var dåligt? Var det bättre att leva förr? Vilka händelser i det förflutna är viktiga? [...] vilka föreställningar om det förflutna har människor? Och vad spelar dessa föreställningar förr roll i deras nutida aktiviteter, som på historiska festivaler och museum?³⁹

Formålet med avhandlingen er å vise menneskers forestillinger om fortiden, og hvordan "vanlige mennesker" bruker historien, hva historien betyr for dem i hverdagslivet. Ikke bare historikere, politikere og folk som lager propaganda. Ikke minst vil hun finne ut av hva det er som får folk til å bruke tid og penger på ting som for eksempel Medeltidsveckan i Gotland.⁴⁰

For å få svar på problemstillingen sin har Sandström⁴¹ i all hovedsak tatt i bruk intervjuer, både formelle og uformelle, med mennesker hun har møtt på et levende historiemuseum i Jamtli eller på medeltidsveckan på Gotland. I tillegg til dette har hun tatt i bruk det hun har fått tak i av brosjyrer, chatter på internett, og liknende, som kan vise samtidens oppfatning av fortiden. Hun utførte 22 intervjuer på Medeltidsveckan⁴², og rundt 100 besøkende fra museet i Jamtli⁴³. På museet i Jamtli har hun i tillegg tatt i bruk det hun selv "slarvigt kallar deltagande observationer"⁴⁴.

³⁹ Sandström, 2005, s. 9-10

⁴⁰ Sandström, 2005, s. 18

⁴¹ Sandström, 2005, s. 22

⁴² Sandström, 2005, s. 26

⁴³ Sandström, 2005, s. 27

⁴⁴ Sandström, 2005, s. 27

Sandström⁴⁵ konkluderer med at folk bruker historien på flere forskjellige måter, og at historiesynet også varierer.: De hun intervjuet så på fortiden som en forferdelig tid. Man hadde ikke den samme luksusen man har i dag, og det var generelt vanskeligere å leve i den tiden. likevel, er det visse ting som blir ansett som mer positivt fra fortiden, som for eksempel at folk var mer “handy”, og at livet var mer estetisk fint. Mye av det som ansees for å være estetisk fint og mindre stressende med fortiden, skriver hun at ikke nødvendigvis stammer fra middelalderen, men snarere svenske bondesamfunn fra 1800 til 1940⁴⁶. Hun skriver videre at historien som gjenspilles ofte romantiseres, men at det allikevel ikke betyr at de som drar på markeder og museer ikke vet om det negative. Snarere tvert imot; folk virker som de generelt ser på fortiden som en negativ tid, men med visse positive aspekter, som trekkes frem i slike gjenskapninger⁴⁷.

For å oppsummere hva hun har funnet ut av hvordan denne dobbeltsidige historien blir brukt, skriver hun at det virker som det viktigste aspektet med gjenskapingen av historien, er at det gir folk en arena for å møtes. Det åpner for en lettere måte å sosialisere⁴⁸. I tillegg til dette er også markeder og museer steder der man kan få kunnskap, i form av forelesninger og liknende aktiviteter. Hun trekker her spesielt frem historisk korrekthet og autentisitet, fordi det skaper en bedre kredibilitet og en klarere følelse av å være i fortiden.⁴⁹

⁴⁵ Sandström, 2005, s. 210

⁴⁶ Sandström, 2005, s. 210

⁴⁷ Sandström, 2005, s. 211

⁴⁸ Sandström, 2005, s. 212

⁴⁹ Sandström, 2005, s. 213-214

History's affective turn: Historical Reenactment and its work in the present

Vanessa Agnew⁵⁰ skriver i denne artikkelen om hvordan nåtidens reenactment er et symptom på historiens nye affektive vending, altså, som hun skriver, når historisk representasjon blir karakterisert av gjetningsbaserte tolkninger av fortiden: Når gjengivelsen av historien får et fokus på affekten, den individuelle opplevelsen og dagligliv snarere enn viktige historiske hendelser. Mest peker hun også på problemene som eksisterer ved å anse reenactment for en historisk arena.

Måten Agnew⁵¹ skriver om reenactment er ved å fortelle at nyere forskere beskriver det som alle affektive måter å gjengi historie, altså alle måter å gjengi historie som på en eller annen måte samspiller med vårt følelsesliv. Derunder faller filmatisering, historiske, "nostalgiske" leketøy, videospill, levende museum og andre gjengivelser av historien med fokus på personlig erfaring, sosiale relasjoner og hverdagsliv, som alle sammen er med på å konkretisere og relativisere historien. Altså gjøre den mer dagsaktuell gjennom opplevelser, som jeg også nevnte når jeg tok for meg *Paradoxes of a Modern Viking*.

Gjennom å se på flere tyske reality-tv-serier argumenterer artikkelen for den affektive vendingen markerer en vending fra et fokus på politisk og etisk ansvar som hørte med en del av den tidlige etterkrigshistoriske fortellingen.⁵² Hun diskuterer reenactment, med spesielt blikk på tyske reenactmentsserier liknende den norske tv-serien *Anno*, og ser på forskjellige momenter i disse seriene for å peke på det hun anser for å være "den affektive vendingen" i historiebruken⁵³.

⁵⁰ Agnew, 2007, s. 299

⁵¹ Agnew, 2007, s. 300

⁵² Agnew, 2007, s. 299

⁵³ Agnew, 2007, s. 299

Agnew⁵⁴ konkluderer med at dersom reenactment, i det vide begrepet som favner om alle undersjangre, som film, serier, og levende historie, skal legitimeres som en historisk sjanger, finnes det en del ting man må få på plass først. Blant annet må tvetydigheten av opplevelser, korrigeres, og det må tydeliggjøres hvordan affekt og følelsesliv kan bli ansett for å være bevisende. Den andre tingen hun trekker inn i konklusjonen sin er hvordan reenactment, som i sin natur, trekker linjer mellom nåtiden og fortiden, både kan bli ukorrekt, og misbrukt for politiske formål. Hennes tredje argument i konklusjonen, er at reenactment kan vise et potensiale for at historien ikke egentlig er slik man alltid har trodd, og at de urettferdigheter man ser, kanskje ikke var så urett allikevel, ved at det man ser som undertrykkelse og utnyttelse, kan hende ikke var det. Hun sier her at denne godtgjørende rettferdigheten kun kan fungere dersom man også ser på de harde faktaene, og tar et oppgjør med fortiden.

Begrepsavklaringer

Reenactment

Så, hva er egentlig reenactment? Reenactment kan forklares som en del forskjellige ting. Det er et begrep som skal vise seg ganske vanskelig å definere bestemt, ettersom det for forskjellige teoretikere har forskjellig betydning. Den korte måten å forklare hva reenactment er, er ved å bryte det ned. I ordet ligger begrepet *enact*. Det er det som ligger i kjernen av reenactment. Oxford dictionaries⁵⁵ på nettet forklarer begrepet enact med fire forskjellige definisjoner; “1. Make a bill (or other proposal) law.”, “2. Put into practice (an idea or suggestion)”, “3. Act out (a role or play) on stage.”, og til sist “4. (be enacted) Take place.” Reenactment, slik jeg bruker begrepet, ligger nærmest disse to siste definisjonene.

⁵⁴ Agnew, 2007, s.309

⁵⁵ Oxford dictionary, 2019

Anna Økstra⁵⁶ forklarer dette i sin masteroppgave fra 2016, ved å si at ordet reenactment i seg selv gir en forklaring av hva det faktisk dreier seg om: “acting out past events.” Hun fortsetter med å diskutere reenactment mot laiv (LARP), eller levende rollespill. Årsaken til dette er at laiv er en form for skuespill (acting) som innebærer at personene på laiven kler seg ut og påtar seg roller. En del laiver er basert på historiske temaer, og søker etter historisk korrekthet, og går dermed inn på området reenactment dekker. Forskjellen mellom laiv og reenactment, som Økstra⁵⁷ også trekker frem, er at reenactment handler om personene selv, mens laiv handler om rollene. Kort forklart er laiv mer basert på fiksjon og improvisasjon av en rolle mens reenactment er basert på personlige erfaringer og autentisitet (historisk korrekthet). Jeg skal forklare mer om autentisitet senere i dette underkapittelet.

Økstra⁵⁸ deler også reenactment inn i kategorier for hvorfor folk begynner med reenactment og hun beskriver hvordan fighting innen reenactment handler om å mestre våpen fra tidsperioden, som for eksempel øks, spyd, sverd, skjold, og pil og bue. Den neste kategorien er crafting, eller håndtverk. Vikingene var veldig dyktige med håndtverk av forskjellig slag, som syng, nålebinding, lærarbeid og smiing. Også de som holder på med matlaging hører til i denne kategorien, ifølge Økstra⁵⁹.

Etter crafting skriver hun⁶⁰ videre om socialising, eller sosialisering. Det dreier seg om det som foregår rundt bålet, det å møte mennesker med like interesser, og det å spille spill og å leke leker. Hun skriver at de som holder på med reenactment for sosialiseringens skyld også ofte holder på med ting som hører til innenfor en av de andre kategoriene, og at de som kun er sosialiseringsreenactere gjerne blir sett ned på. Til sist skriver hun om religion⁶¹. Hun påpeker at det ikke nødvendigvis er en like synlig kategori innenfor reenactment som man gjerne skulle trodd, men at det

⁵⁶ Økstra, 2016, s. 25

⁵⁷ Økstra, 2016, s. 25

⁵⁸ Økstra, 2016, s. 28

⁵⁹ Økstra, 2016, s. 30

⁶⁰ Økstra, 2016, s. 30-31

⁶¹ Økstra, 2016, s. 31-32

allikevel er en grunn til at folk holder på med reenactment. Jeg har, etter å ha sett på materialet mitt, gått vekk fra å bruke disse grupperingene aktivt i min oppgave, men de er allikevel tilstede i deler av materialet mitt.

Om vi så vender tilbake til begrepet reenactment i seg selv, så er det viktig å problematisere det i seg selv. Som jeg nevnte i begynnelsen av dette underkapittelet, er reenactment et begrep som er vanskelig å definere. Dette er fordi det brukes om svært forskjellige former for gjenskapelse av historie⁶². Det som går som en rød tråd gjennom alle formene er at det dreier seg om å gjenskape, eller vise/gjenspille historie. Vikingreenactment er en av de formene for reenactment som er minst "strengt" historisk⁶³, om man ser på amerikansk borgerkrigsreenactment, for eksempel, ser man der at de som kommer dit spiller en rolle som hører til tidsperioden, de holder seg til et slag om gangen, og dermed også klær og utstyr som hører til det spesifikke året. Innenfor viking- og middelalderreenactment finner man gjerne vikinger fra år 500 sammen med middelaldermennesker fra år 1200.

Reenactment vs levende historie

Ytre-Eide⁶⁴ beskriver i sin masteroppgave fra 2010 en problemstilling som handler om å bruke begrepet reenactment mot å bruke begrepet levende historie om det *vikingene* holder på med. I sin oppgave skriver hun om vikinger som er med i vikinglag, og hun skriver i introduksjonskapittelet om nettopp reenactment versus levende historie. Hun forteller at levende historie er et begrep som oppsto i museumsmiljøene, der man gjenskapte historiske epoker, mens reenactment på sin side dreier seg om gjenskaping av konkrete, tidsfestede militære hendelser.

Hun går videre inn og forklarer at for henne ligger reenactment av historiske epoker som ikke innebærer å spille ut bestemte hendelser, nærmere levende historie enn

⁶² Agnew, 2007, s. 300

⁶³ Økstra, 2016, s. 32-33

⁶⁴ Ytre-Eide, 2010, s. 3

reenactment. Selv skriver hun at "Imidlertid driver også en del av menneskene som kaller seg *reenactors* med det som må betegnes som levende historie. Ikke all aktiviteten deres er krigsskuespill for publikum, en del *reenactors* er også opptatt av formidling av hverdagshistorie fra borgerkrigstiden. Mange *reenactors* samles også for å være sammen uten publikum."⁶⁵ Hun konkluderer med at utflukter der reenacterne går på lange marsjer med tidsriktig utstyr for å oppleve følelsen av det, er nærmere levende historie enn reenactment.

Ettersom viking- og middelalderreenactment både foregår med publikum til stede og også handler om reenacternes opplevelse av å være den simulerte historieperioden, blir det dermed altså en miks mellom reenactment og levende historie slik Ytre-Eide⁶⁶ beskriver det. Hun avslutter kapittelet der hun problematiserer bruken av reenactment for det *vikingene* holder på med, ved å si at hun vil kategorisere aktiviteten deres som levende historie⁶⁷. Økstra⁶⁸ skriver også om dette med å kalle det *vikingene* holder på med som enten reenactment eller levende historie, og hun skriver at om man skal gå ut fra begrepet acting når man snakker om reenacting, så blir det vanskelig å kalle det *vikingene* holder på med for reenactmen fordi det tilsier at man tar på seg en rolle og spiller skuespill. Allikevel påpeker hun også at det vanskelig kan kalles levende historie fordi fortiden ikke kan bli representert i et historisk autentisk lys.

Som jeg har vist ovenfor er det vanskelig å si at det *vikingene* og middelaldermenneskene holder på med er enten levende historie eller reenactment. Både Ytre-Eide og Økstra kommer med gode poenger som tilsier at man ikke kan kalle det hverken reenactment eller levende historie ut fra begrepenes direkte betydning. Det gjør det i seg selv vanskelig å skrive om dette. Til tross for disse vanskene, bruker allikevel de som holder på med dette selv begrepet reenactment om det de holder på med. Det har jeg observert i samtaler med dem selv, og det

⁶⁵ Ytre-Eide, 2010, s. 4

⁶⁶ Ytre-Eide, 2010, s. 3-4

⁶⁷ Ytre-Eide, 2010, s. 4

⁶⁸ Økstra, 2016, s. 32-33

skriver også Økstra⁶⁹ avsluttende i problematiseringen av disse begrepene. Det er et begrep som brukes i feltet av de som selv holder på med det, det er ikke et begrep som ligger fjernt fra det vikingene og middelaldermenneskene holder på med, og det er et begrep som favner vidt, som vist ovenfor. Nettopp av dette grunnlaget velger jeg å operere med begrepet reenactment videre i denne teksten.

Autentisitet

En viktig del av reenactment er autentisiteten. Dette gjenspeiles også av det som er skrevet om reenactment tidligere. Steven Gapps er, som nevnt en historiker. I *Mobile Monuments* skriver han blant annet om autentisitet. Han beskriver autentisitet ved å si at det handler ikke om at ting skal være originale, men snarere gode, nære kopier av originalene⁷⁰. Klær og utstyr skal se ut som det ville gjort i tidsperioden man reenacter, og aller helst være laget i samme materiale. Det vil altså si at en original tunika fra et gravfunn ikke vil være "autentisk", men derimot en tunika som er sydd etter mønsteret som er laget av den tunikaen fra gravfunnet vil være veldig autentisk. Det er med andre ord et mål om å gjenskape fortiden så nøyaktig som mulig.

Økstra⁷¹ skriver at autentisitet ofte blir brukt som synonym til "historisk korrekt", hvilket også samsvarer godt med Gapps⁷² beskrivelse. Økstra⁷³ skriver at historisk korrekthet og autentisitet er ord som blir brukt for å beskrive hvor nærme ting, utstyr og klær er til den tidsperioden man forsøker å etterlikne. Desto nærmere det ligger, desto mer autentisk, eller historisk korrekt er det. I tillegg til dette skriver hun også om autentiske følelser og opplevelser, som for de fleste av hennes informanter dreide seg om å føle på stillhet og det å komme seg vekk fra moderne ting, som sosiale medier, telefoner og biler. Altså er autentisitet både noe man kan se og noe man kan føle på.

⁶⁹ Økstra, 2016, s. 33

⁷⁰ Gapps, 2009, s. 398

⁷¹ Økstra, 2016, s. 34

⁷² Gapps, 2009, s. 398

⁷³ Økstra, 2016, s. 34

For å oppsummere kort, er altså autentisitet en måte å måle den historiske korrektheten. En reenacter som er lite autentisk har gjerne ikke rett materiale, riktig form på utstyret, eller utstyr som ikke helt passer inn i historieperioden. En reenacter som er veldig autentisk har på den andre siden gjerne klær og utstyr som er laget på historisk korrekt måte (som en kniv som er smidd, eller tunika som er håndsydd), og som passer inn i en veldig snever historieperiode (som f.eks innenfor årene rundt 1260 eller 750). Man kan også kjenne på en autentisk følelse, eller ha autentiske opplevelser, og det handler om å fjerne seg fra det moderne, og kjenne på stillhet og det å være i nuet, slik man kan anta at man gjorde i tidsperioden.

Formidling

Museumsformidling

Når man snakker om reenactment som en formidlingsarena, kommer man raskt inn på ligningen som trekkes mellom reenactment, og levende museum. Som Aronsson⁷⁴ skriver i sin bok *Historiebruk – Att använda det förflutna*, har museer over tid gått fra å være samlingsorienterte arenaer – arenaer der man lagrer en samling arkeologiske funn – til å gradvis bli mer publikumsorienterte. Han skriver at det ikke er det kongelige skattkammer (samling) som er idealet for museer i dag, men ei heller kun et ønske om å underholde. Stugu⁷⁵ skriver at museene blir gradvis mer og mer vendt mot å fortelle et narrativ utvalgt av museet, og å utstille gjenstander som understreker denne fortellingen. Han⁷⁶ understreker allikevel at de arenaene som går sterkest ut mot et narrativt fokus, ikke lenger faller innunder stortingsmelding 22⁷⁷ kapittel 6.1.2 sine retningslinjer for et museum, nemlig at det skal være fokus på levninger. Disse museene blir derfor istedenfor kalt sentre, som f. Eks Holocaustsenteret.

⁷⁴ Aronsson, 2004, s. 162-163

⁷⁵ Stugu, 2008/2016, s. 133

⁷⁶ Stugu, 2008/2016, s. 133

⁷⁷ St.meld 22, sitert i Stugu, 2008/2016, s. 133

Det at man allikevel kan snakke om levende historiemuseer må da innebære at man både har et fokus på gjenstander, og det å gjøre livet rundt gjenstandene levende. Reenactment kan ikke sies å være en museumsarena ut fra stortingsmelding 22⁷⁸, ettersom det på markeder og festivaler ikke finnes levninger og gjenstander fra arkeologiske funn. Derimot kan det argumenteres for at formidlingen som gjøres i reenactmentssammenheng henger tett sammen med formidlingen som gjøres på levende historiemuseer, som også Økstra⁷⁹ gjør til en viss grad.

Historiebevissthet

“Eit historiemedvit inneber ei meir eller mindre klart utforma førestelling om korleis individ og kulturar inngår i historiske hendingsgangar som ikkje er avslutta, og som ein sjølv er ein del av.”⁸⁰

Dette skriver Ola Svein Stugu i boken *Historie i bruk*. Denne setningen oppsummerer veldig godt hva historiebevisstheten er. Historiebevissthet er en måte man kan vurdere, eller måle, hvor bevisst personer eller samfunn er på sin rolle i historiske prosesser som fremdeles pågår. Som Stugu også skriver er det dog ganske vanskelig å si noe spesifikt ut fra historiebevissthetsbegrepet. Det har nemlig vist seg å være ganske vanskelig å operasjonalisere så man kan få noen klare mål av hvor høy eller lav historiebevisstheten til individer eller aktører er. Til tross for vanskelighetene med å operasjonalisere historiebevissthetsbegrepet velger jeg å inkludere det i studien min fordi dette begrepet allikevel er sentralt i historiebruk og historieformidling.

Det er en sentral teori at historiebevisstheten inngår som en grunndimensjon i menneskers selvforståelse. Forestillinger om fortiden, forståelsen av nåtiden og forventninger man har til framtiden, går alle inn i historiebevisstheten, som Stugu⁸¹ skriver. Også Håkon Rune

⁷⁸ St. meld 22, sitert i Stugu, 2008/2016, s. 133

⁷⁹ Økstra, 2016, s. 36

⁸⁰ Stugu, 2008/2016, s. 18

⁸¹ Stugu, 2008/2016, s. 18

Folkenborg⁸² skriver i boken *En fortid – mange fortellinger* at historiebevisstheten omfatter tolkninger av fortiden, forståelse av nåtiden, og perspektiver på fremtiden. Han påpeker videre at nye syn på fortiden kan forme hvordan man ser på fremtiden, og at hvordan fremtiden ser ut, kan påvirke hvordan man ser på nåtiden. Det at disse er så avhengig av hverandre understreker viktigheten av å være bevisst sin egen posisjon i historiske prosesser. Det understreker også viktigheten av å være bevisst historiebevisstheten når man arbeider med historiebruk.

Historiebruk

Historiebruk er noe alle mennesker holder på med. I Ola Svein Stugu⁸³ bok *Historie i bruk* trekkes Henry Ford fram som et eksempel på et menneske som mente at historie ikke er viktig, men som allikevel var en bruker av historie. Det at Ford selv sa «History is more or less bunk»⁸⁴ hindret ham ikke i å åpne et museum, og Stugu forklarer også at selv et individ som har et framtidsrettet syn på historien, og mener man bør la historie forbli i fortiden, bærer med seg en historieoppfatning og en historiebevissthet.

Det at alle individer har en historiebevissthet og en tolkning av historien, og at selv de som velger å «forkaste» historien, på en måte bruker historien, betyr at historiebruk er fundamentalt i alt arbeid med historien. Ettersom reenactment er en aktivitet der deltakerne tar bestemte historieperioder, og går inn i dem, er historiebruk og alt det bærer med seg, sentralt i aktiviteten.

Når man snakker om historiebruk, er det ikke lenger historien i seg selv som er i fokus, men snarere hvordan forskjellige aktører og individer *braker* historien og historiske hendelser. Jan Bjarne Bøe⁸⁵ skriver i boken “Å lese fortiden” om historiebruk, og der forklarer han denne fagdisiplinen med at den ligger på et slags metaplan. Det er ikke selve faktaene som står i fokus, men snarere oppfatningene av

⁸² Folkenborg, 2018, s. 23

⁸³ Stugu, 2008/2016, s. 7-8

⁸⁴ Henry Ford intervjuet i Chicago Tribune, sitert i Stugu, 2008/2016, s. 7

⁸⁵ Bøe, 2006, s. 16

faktaen, eller måten faktaene blir brukt på. Peter Aronsson⁸⁶ skriver i likhet med Bøe at historiebruk er når deler av historiekulturen brukes i skapelsen av bestemte meningsskapende og handlingsorienterte helheter. Med andre ord handler historiebruk om all form for bruk av historie, altså alt fra at en lærer forteller elevene om hvordan Holocaust påvirket folk i datiden og i nåtiden, til at et barn ivrig forteller sine venner om hvordan vikingene trodde på Tor og Odin.

Reenactment kan regnes for å være en historiebruksarena der forskjellige typer historiebruk kommer sammen. Jan Bjarne Bøe⁸⁷ har i sin bok *Å lese fortiden* lagt inn en tabell med historiebruksområder, -behov og -funksjoner. Denne tabellen er utviklet av Klas Gøran Karlsson, og er delt i 5 kategorier. Vitenskapelig, eksistensiell, moralsk, ideologisk, og ikke-bruk av historie er de forskjellige brukskategoriene i denne oppdelingen. I korte trekk er de forskjellige som følger: Vitenskapelig historiebruk er som regel brukt av historikere, og brukes for å tolke historien ved å verifisere eller falsifisere påstander. Eksistensiell historiebruk er brukt av alle typer individer, og brukes for å gi en forankring eller en orientering i den historiske scenen. Moralsk bruk er brukt av brede befolkningsgrupper, og brukes for å restaurere og rehabilitere. Ideologisk historiebruk er oftest innenfor intellektuelle eller politiske elitegrupper, og er med på å rasjonalisere eller legitimere. Det samme gjelder ikke-bruken.

Reenactment faller i et skjæringsfelt mellom vitenskapelig, eksistensiell, moralsk og ideologisk bruk. Vitenskapelig fordi reenactment er en arena der deltakerne kan utføre eksperimentell arkeologi. Eksperimentell arkeologi forklares på Lofotr Vikingmuseums⁸⁸ nettside som «en måte å få ny kunnskap om hvordan mennesker levde i forhistorisk tid. Forskerene bruker innlevelse, og flere ulike typer teknikker, analyser og tilnærminger for å lage og teste hypoteser basert på arkeologisk kildemateriale.». Reenactment som en eksistensiell historiebruksarena kommer av at reenactment er en arena der deltakere og publikummere minnes en fortid som er

⁸⁶ Aronsson, P, 2009, s. 17

⁸⁷ Bøe, J. B, 2006, s. 20

⁸⁸ Lofotr vikingmuseum, (Ukjent årstall)

mer eller mindre nær deres identitet. Brukerne kan via denne minnesfunksjonen finne forankring eller orientering i den større sammenhengen.

Den moralske historiebruken finnes i reenactment i den forstand at deltakerne kan ta et blikk tilbake på hvordan livet ble levd i tiden de gjenskaper, og ta til seg moral og verdier fra den tiden. Et eksempel er å sette pris på tingene man har, fordi det er så lange prosesser som har gått med på å skape det, eller at man kan se på fortidens menneskers måte å behandle hverandre, som en moralsk rettelinje. Ideologisk sett er ikke bruken så langt unna den moralske, og kjennetegnes ved at de reenacterne som bruker historien på denne måten, snakker om historien som en måte å legitimere en ideologisk tolkning, eller politiske standpunkt. Ikke-bruk er når personer velger å gå vekk fra historien og glemme den, enten ved å viske vekk minnesmerker eller sørger for at fortiden ikke blir sagt. Reenacterne bruker historien ved å spille den ut, og skaper dermed et slags levende minnesmerke i den perioden de er aktive i markedet eller andre gjenskapninger, dermed er ikke denne formen for historiebruk inkludert i reenacternes former for historiebruk.

Kapittel 3: Metode

Kvalitativt forskningsopplegg

Denne oppgaven er skrevet med utgangspunkt i et kvalitativt forskningsopplegg. Det betyr ikke nødvendigvis at det kun er brukt kvalitative forskningsmetoder, som jeg skal vise under, men at opplegget i seg selv er kvalitativt, og dermed grunnleggende mer intensivt enn ekstensivt⁸⁹. Det vil si at det er gjort med få enheter, men mange variabler. Det søker i dybden snarere enn i bredden, og søker å få en forståelse av et fenomen med utgangspunkt i få individers tanker rundt et ganske bredt tema⁹⁰.

I kvalitative forskningsopplegg er dataene ofte basert på forskerens oppfatning av informantenes utsagn, følelser, og situasjoner man befinner seg i. All data som produseres, kommer altså til gjennom forskerens fortolkning, og det krever en del av forskerens dømmekraft. Dette gjelder ikke bare i form av å tolke dataene som hentes inn, men også i utvalget. Valg av sted, informanter og tid har ofte mye å si i kvalitative forskningsprosjekter⁹¹. Jeg ser nærmere på utvalg senere i dette kapitlet, der jeg skal forklare hvorfor jeg har gjort de valgene jeg har gjort i min utvalgsperiode.

Kvalitativ forskningsmetode

I forskningsprosessen til oppgaven min har jeg i hovedsak benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode. Kvalitative metoder åpner for en del improvisasjon og tilpasning underveis, og åpner for at deltakerne kan svare utfyllende og personlig med egne ord. Dette har vært veldig nyttig da jeg ved flere tilfeller har kunnet spurt deltakerne og informantene mine om å forklare med egne ord, eller si noe ekstra dersom det er noe de ville legge til på intervjuet.

⁸⁹ Grimen, 2004, s. 238

⁹⁰ Grimen, 2004, s. 239

⁹¹ Grimen, 2004, s. 242-243

I tillegg til dette blir relasjonen mellom forskeren og deltakeren mer personlig ved bruk av kvalitative metoder, og forskeren havner i en unik posisjon der hun kan tilpasse spørsmålene til deltakerens svar, forklare spørsmålene og stille nye spørsmål dersom interessante emner dukker opp i løpet av forskningen. Et godt eksempel på en kvalitativ forskningsmetode jeg har brukt i min oppgave er kvalitative intervjuer⁹².

Kvantitativ forskningsmetode

Ved siden av intervju har jeg også brukt spørreundersøkelse, som i utgangspunktet regnes som en kvantitativ forskningsmetode. Kvantitative forskningsmetoder åpner for gjennomførbar sammenlikning, ettersom alle informanter blir stilt de samme spørsmålene⁹³. Det er relativt lett å føre statistikk på kvalitative spørreundersøkelser der man har lukkede spørsmål og kun skal utføre univariat analyse (der enheter eller verdier kun fordeler seg på én egenskap eller én variabel⁹⁴ fordi det kun finnes bestemte alternativer som informantene kan velge.

I denne oppgaven fungerer spørreundersøkelsen som en kvalitativ metode fordi jeg har valgt å ha en del åpne spørsmål, og å la det være et alternativ å skrive med egne ord. Dette kan være nyttig for å få mer dybde i svarene, men gjør på sin side at der er mer arbeid å analysere. Som Grimen⁹⁵ skriver i *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter* er ofte et av problemene med både kvantifiserbare og kvalitative data i kvalitative forskningsopplegg at de ikke blir statistisk representative. Dette er fordi man i kvalitative forskningsopplegg ofte arbeider med relativt få informanter, og dermed ikke kan generalisere med stor sikkerhet.

⁹² Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 77

⁹³ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 17

⁹⁴ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 141

⁹⁵ Grimen, 2004, s. 249

I dette prosjektet har jeg omtrent 260 respondenter på spørreundersøkelsen, fra et miljø som det til en viss grad kan være vanskelig å få oversikt over hvor mange deltakere det er til sammen. Jeg kan ikke, basert på responsen på spørreundersøkelsen eller svarene i intervjuene, generalisere når det gjelder et miljø med så mange forskjellige folk som reenactmentmiljøet. Men det svarene mine kan vise, er en trend eller en sammenheng som i det minste kan si noe om respondentenes tanker og meninger.

Spørreundersøkelse

Jeg har i forskningen min benyttet meg av en nettbasert undersøkelse. Den ble sendt ut 30. oktober, og hentet inn 257 svar før den ble lukket 9. desember. Den skulle opprinnelig kun ligge ute i en måned, men et par dager før opprinnelig frist fikk jeg tilgang til en ny gruppe potensielle respondenter. Jeg valgte dermed å holde spørreundersøkelsen oppe en uke til. Undersøkelsen inneholder spørsmål om alder, kjønn, hvilken type reenacter respondenten er, og en del spørsmål som dreier seg rundt formidling og hvorfor respondentene holder på med reenactment. Spørreundersøkelsen er semistrukturert, det vil si at den kombinerer spørsmål med prekodete svar, altså med bestemte svaralternativer, og spørsmål med åpne svar, der respondenten kan svare med egne ord⁹⁶.

Kontakt med respondenter

Lenken til spørreundersøkelsen ble delt på 9 forskjellige grupper og sider på Facebook. Disse gruppene og sidene har det til felles at de er til for og av reenactere i Norge, og de har hver mellom ca 50 og 1000 medlemmer. Som jeg har nevnt tidligere, skriver Ytre-Eide⁹⁷ at hun opplevde at Facebook ble en viktig del av hennes arbeid med informasjonsinnhenting og kontakt med *vikingene*. Også Økstra⁹⁸ skriver

⁹⁶ Christoffesen og Johannessen, 2012, s. 130

⁹⁷ Ytre-Eide, 2010, s. 17

⁹⁸ Økstra, 2016, s. 16

i sin oppgave at Facebook er en arena der reenacterne er veldig aktive. Utsendelsen av lenken ble utført på Facebook med dette i tankene, i tillegg til min personlige erfaring.

Årsaken til at jeg valgte Facebook og ikke epost, eller å sende det i fysisk post, er fordi Facebook i dag har blitt et veldig stort medium, med muligheten til å nå ut til veldig mange mennesker på veldig kort tid. Spesielt innenfor reenactmentmiljøet er Facebook mye brukt for å opprette kontakt mellom grupper og mennesker. Facebook er et forum der jeg kan oppnå kontakt med mennesker jeg ikke kjenner, men som jeg vet hører til under rett kategori, fordi de er medlemmer av reenactmentgrupper.

Jeg delte lenken både på min egen facebookvegg, der jeg spesifiserte at det var en spørreundersøkelse jeg gjerne vil ha svar fra reenactere til. Jeg skrev også der inn litt om hva forskningen omhandler, og ba folk om å dele videre, slik at jeg kunne nå et bredere publikum. I tillegg til dette, la jeg inn et innlegg på fem forskjellige grupper for reenactere, og oppfordret til å dele videre. Slik fikk jeg opprettet kontakt med respondenter jeg ikke selv kjenner, i tillegg til respondenter jeg kjenner godt.

Som vist ovenfor er et par fordeler med å bruke Facebook som et forum for å dele denne spørreundersøkelsen, men jeg vil også vise til at det ikke bare er uproblematisk. For det første er det en veldig uoversiktlig måte å dele spørreundersøkelsen. Jeg kunne se hvor mange medlemmer som var på hver gruppe, men det er ingen garanti for at hvert enkelt gruppemedlem fikk med seg innlegget. I tillegg er det en del overlapping mellom gruppene. Eksempelvis var jeg selv medlem av fire av disse gruppene fra før, og ble medlem av den siste for å dele innlegget der. Det viser at medlemstallene ikke nødvendigvis reflekterer hvor mange potensielle nye respondenter som finnes i gruppen. Der er Facebook underlegent for eksempel epost, der jeg ville ha operert med en epostliste.

I tillegg til at det er problematisk å ta utgangspunkt i antallet medlemmer, er Facebook i aller største grad et uformelt sted å dele informasjon. Det betyr ikke

nødvendigvis at man kun får useriøse svar, men det betyr at risikoen for å få slike svar øker. Det er også vanskelig å si noe bestemt om hvor mine innlegg ble delt, ettersom det er veldig lett å dele, og jeg vil kun få varsel når noen deler mitt innlegg direkte. Det betyr at når jeg har lagt ut spørreundersøkelsen på Facebook, har den på mange måter beveget seg ut av min kontroll.

Forskningsetikk

Informantens rettigheter

Alle som deltar som informanter i et forskningsprosjekt har et sett rettigheter. Spesielt viktig er retten til selvbestemmelse og autonomi. Den går ut på at jeg som forsker har ansvar for å informere deltakerne om prosjektet mitt, hvordan jeg skal bruke svarene de gir, og hva som kommer til å bli sluttresultatet. Når de har blitt informert skal de frivillig delta i prosjektet. Et eksempel på dette er at de leser det jeg skriver om prosjektet mitt på spørreundersøkelsen jeg har sendt ut, og at de så selv trykker videre inn for å svare.⁹⁹

I tillegg til at de frivillig skal velge å delta i prosjektet, skal de også til enhver tid kunne trekke seg ut av prosjektet, og det skal skje uten at de behøver å forklare hvorfor de trekker seg, eller at forsker skal gjøre det på noen som helst måte ubehagelig for dem. Dette prinsippet om å ikke gjøre det ubehagelig og ikke be om grunner, skal også benyttes dersom det er noen opplysninger deltakerne ikke ønsker å gi, og til enhver tid skal deltakeren være fri til å velge å ikke svare¹⁰⁰.

Jeg har i hele forskningsprosessen vært opptatt av å følge retningslinjene for forskningsetikken så langt det har latt seg gjøre. Det innebærer at jeg har sørget for å holde informantene mine informert om sine rettigheter, og også å fortelle dem om prosjektet mitt i forkant av intervjuer og også før deltakelse i spørreundersøkelsen.

⁹⁹ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 41

¹⁰⁰ Johannesen og Christoffersen, 2012, s. 41

Jeg har ikke fått noen henvendelser om å fjerne noens respons, og ser på det som en meget positiv ting.

Intervju

I tillegg til spørreundersøkelse har jeg benyttet meg av intervju som en av mine to metoder. Intervjuer kan, i likhet med spørreundersøkelser, utføres på en rekke forskjellige måter. I denne forskningen har jeg brukt semistrukturerte intervju. Det vil si at intervjuene følger en viss intervjuguide, men er åpent for forandringer¹⁰¹. I likhet med ustrukturerte intervjuer, har jeg latt intervjuet ta på seg samtaleform, men med litt mer tydelig struktur, der vi hele tiden har beveget oss gjennom en forhåndsbestemt intervjuguide. I ustrukturerte intervjuer blir informanten stilt spørsmål, og så lenge man er inne på temaer som hører til under forskningen, kan man la samtalen flyte fritt. Spørsmålene forskeren stiller vil ofte ta form under intervjuet, og ta utgangspunkt i atmosfæren og det informanten sier¹⁰².

Spesielt i ustrukturerte intervjuer er det viktig for forskeren å være bevisst sin egen rolle i situasjonen. Intervjueren vil kunne påvirke informanten¹⁰³, og det er viktig å være klar over hvilken rolle man trer inn i når man går inn i en intervjusituasjon med mennesker, for å minimere intervju-effekten. Intervju-effekten som oppstår når en intervjuer møter en informant, beskrives av Johannessen og Christoffersen¹⁰⁴, med referanse til Hellevik, som alle faktorene ved intervjueren som kan påvirke hvordan informanten oppfatter intervjuer, og ikke minst hvilke svar man vil få. I dette tilfellet er det viktig å nevne at nesten alle jeg har intervjuet, kjenner meg fra før. Det er i utgangspunktet vanskelig å unngå i et relativt lite miljø der man selv er med, og er både en fordel og en ulempe.

¹⁰¹ Johannessen og Christoffersen, 2012, s. 79

¹⁰² Johannessen og Christoffersen, 2012 s. 78

¹⁰³ Johannessen og Christoffersen, 2012 s. 78

¹⁰⁴ Hellevik, referert i Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 83

Utvalg

Det finnes en rekke måter å velge ut sine informanter, men innenfor kvalitative forskningsprosjekter, og spesielt i kvalitative intervjuer, er det ikke statistisk representativitet som er i hovedfokus¹⁰⁵. For å oppnå statistisk representativitet i kvalitative intervjuer hadde jeg vært nødt til å ta så mange intervjuer at man måtte hatt mange år til rådighet. Derfor er det snarere hensiktsmessighet som ligger i hovedfokus når en forsker utfører kvalitative intervjuer. Man må tenke gjennom målgruppen for intervjuene, og tenke over tilgjengelighet. Det som er viktig er at man får tak i informanter som kan belyse temaene godt nok¹⁰⁶. Det vil si at i mitt prosjekt var jeg avhengig av å ikke kun velge informanter som kommer fra en gruppe, men å forsøke å få litt variasjon i utvalget mitt.

For å belyse min problemstilling var min opprinnelige plan å utføre kvoteutvelgelse. Det vil si at min originale plan var å utføre utvalg basert på at jeg grupperte informantene inn i grupper ut fra kjennetegn¹⁰⁷. I dette tilfellet var planen å ta utgangspunkt i type reenacter. Utover i prosessen skulle det imidlertid vise seg å være vanskelig å plassere informantene i slike "båser", og jeg endte dermed opp med å gå for et bekvemmelighetsutvalg. Som Johannessen og Christoffersen¹⁰⁸ skriver, er dette den minst ønskelig, men mest brukte utvalgsstrategien. Årsaken til at jeg måtte slå meg til ro med denne til slutt, var fordi jeg for det første begynte å gå tom for tid, og for det andre fordi jeg allerede hadde et relativt stort materiale å ta fra spørreundersøkelsen.

Jeg valgte å bruke intervjuene som en måte å få mer dybde i materialet jeg fikk fra spørreundersøkelsen. Informantene jeg ba om å delta, har blitt valgt ut fra hvor mange års erfaring de har med reenactment, og hvilket forhold de har til reenactment. Som jeg skal gå litt nærmere inn i under, har jeg utført 4 intervjuer i

¹⁰⁵ Grimen, H, 2004, s. 249

¹⁰⁶ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 50

¹⁰⁷ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 51

¹⁰⁸ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 52

første pulje. Det første var med en reenacter som begynte som formidler. Det andre intervjuet ble et gruppeintervju der jeg hadde med fire fightere, hvorav en hadde vært reenacter i mindre enn et år, en i 5 eller 6 år, en i 14 og den siste i 17 år. Intervju nummer 3 ble utført over Skype, med en som har holdt på i mindre enn ett år, og ikke har mye erfaring fra markeder eller festivaler, men som er et aktivt medlem i en vikingklubb.

I tillegg til intervjuene ovenfor utførte jeg en rekke intervjuer i sommeren 2018 (pulje 2), der jeg intervjuet deltakere på et vikingmarked i Njardarheimr. Der fikk jeg utført fire nye intervjuer, og fikk snakke med til sammen 15 nye informanter. Disse ble utvalgt ved hjelp av snøballmetoden, der jeg fikk tips til nye informanter via de jeg snakket med¹⁰⁹.

En ting jeg ønsker å gjøre klart, er at de fleste som har blitt intervjuet av meg, kjenner meg i varierende grad. Informant A kjenner meg fra et par markeder, men vi har kun møttes i viking. Informantene i intervju 2, informant B, C, D, og E, er med i en hærkampgruppe jeg er aktiv i, og jeg kjenner alle fire i varierende grad. Informant F har jeg ikke kjent lenge, men vi er allikevel ganske gode venner. Informant G har jeg kjent i minst 4 år, men kun fra vikingmarkeder. Informant H møtte jeg for første gang på markedet der jeg fikk intervjuet henne.

Informant I og J har jeg kjent omtrent like lenge som informant G, også disse kjenner jeg fra vikingmarkeder. Informant K, L, M, og N har jeg kjent mellom 3 og 6 år, med varierende grad og nærhet. Noen av disse kun fra markeder, andre på et mer personlig plan. Jeg har også snakket med en gruppe informanter jeg ikke kjente fra før, men dette gruppeintervjuet fikk jeg ikke tid til å transkribere etter jeg omsider fant igjen opptaket. I tillegg til disse intervjuene, har jeg også intervjuet en informant som jeg bare såvidt har møtt på tidligere, på et par markeder.

¹⁰⁹ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 51

Før hvert intervju spesifiserte jeg at jeg snakket til informantene som en forsker, og ikke som den personen og reenacteren de pleier å snakke med, og at de skulle behandle meg som om jeg var en forsker som ikke visste så mye om miljøet selv. Det må allikevel nevnes at min rolle som reenacter og venn av informantene potensielt kan ha påvirket hvordan de snakket til meg.

Anonymisering

Det å forske på individer og miljøer som består av mennesker, krever at man til enhver tid er bevisst på de forskningsetiske retningslinjene.

I et miljø som er såpass begrenset og lite som det norske/skandinaviske reenactmentmiljøet, er det derfor viktig å være veldig bevisst på personvern og anonymisering. Jeg har under hele prosessen arbeidet med å holde ting anonyme, og har derfor oversatt en del av intervjuene mine fra originalspråket de ble utført i, og tatt vekk eventuelle navn på grupper eller personer, som informantene har nevnt. Dette ble utført både i transkriberingen av intervjuer og i spørreundersøkelsen.

Meldeplikt

Ethvert forskningsopplegg som innebærer at man behandler personopplysninger skal meldes til Norsk senter for forskningsdata [NSD]¹¹⁰. Med det melder et umiddelbart spørsmål seg for hver forsker som skal forske på mennesker; hva regnes som persondata? På NSD¹¹¹s nettside er persondata forklart slik:

Personopplysninger er opplysninger som kan brukes til å identifisere enkeltpersoner:

- *direkte, ved at datamaterialet inneholder navn, personnummer eller andre personentydige kjennetegn (direkte personidentifiserende opplysninger)*

¹¹⁰ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 44

¹¹¹ NSD, (årstall)

- *indirekte, via en kombinasjon av bakgrunnsopplysninger som sted eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger om for eksempel alder, kjønn og yrke*
- *ved at datamaterialet kan spores tilbake til e-post/IP-adresse (som ved bruk av nettbaserte spørreskjema)*
- *via referansenumre i datamaterialet som viser til adskilt navneliste (koblingsnøkkel)*

Med andre ord er det en del faktorer som må regnes inn i vurderingen om man må melde prosjektet. Med tanke på at jeg i dette prosjektet har brukt nettbaserte spørreundersøkelser, måtte jeg melde fra til NSD, og fikk prosjektet godkjent.

Samtykke

Som nevnt tidligere i dette kapittelet var det viktig at jeg innhentet informert samtykke fra informantene mine. Dette innebar at før hvert intervju informerte jeg om informantenes rettigheter til å trekke seg, vite hvordan deres utsagn ble brukt, og liknende¹¹². I tillegg til dette informerte jeg og ba om tillatelse før jeg satte i gang lydopptak. Selv om lydopptak i seg selv ikke faller innunder personvernskriteriene til NSD¹¹³ kan det allikevel hende at noen informanter ville foretrukket å ikke komme med på lydopptak. Dermed informerte jeg også om dette.

I tillegg til å informere om rettighetene til informantene, ga jeg også informasjon om hva forskningsprosjektet mitt handlet om, og fikk på den måten innhentet informert samtykke muntlig fra hver enkelt av intervjuinformantene mine.

¹¹² Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 45

¹¹³ NSD (årstall)

Kapittel 4: Rekruttering

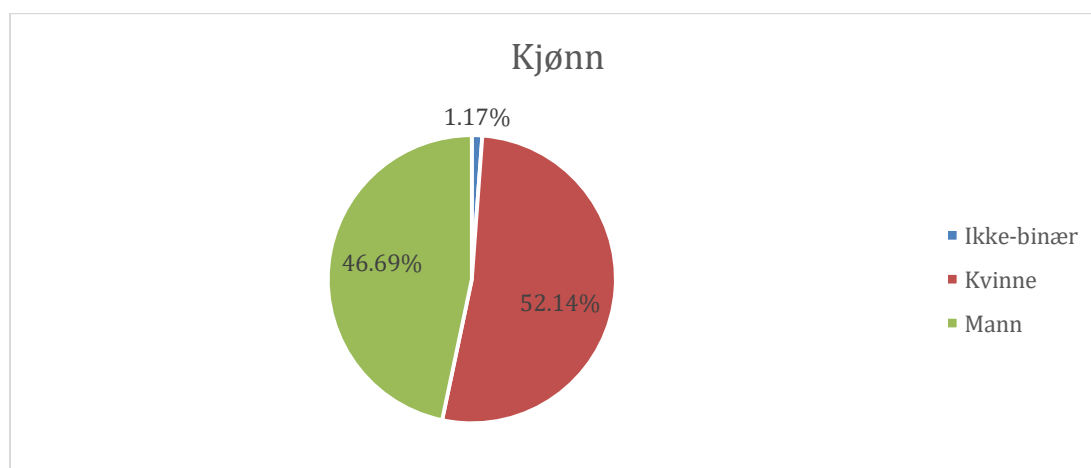
I dette kapittelet får vi et innblikk i hva slags folk reenacterne er; omtrent hvor gamle de er, og hvordan kjønnsfordelingen ligger an blant svarene jeg har fått. I tillegg tar vi en kikk på hvordan folk blir rekruttert til å holde på med reenactment. Kapittelet begynner med en gjennomgang av resultatene fra spørreundersøkelsen og intervjuene, før vi går inn og drøfter og diskuterer disse resultatene.

Ettersom reenactment er en arena som gradvis blir mer og mer synlig, men som hittil har vært lite forsket på, er det interessant å vite hvilke mennesker som er reenactere. Er alle like interesserte i historie? Er det i hovedsak menn med langt skjegg og langt hår, der en halvpart er i 20-årene og resten er 50+? Hva er det som har fått disse menneskene interessert i å holde på med denne aktiviteten? Er det bare fordi det er «kult», eller er det fordi de har andre interesser av å delta? Rekrutterer reenactmentmiljøet veldig aktivt, eller er det en mer passiv rekruttering? Disse spørsmålene skal vi forsøke å få svar på i dette kapittelet. Under kommer resultatene fra spørreundersøkelsens 257 svar, og utdrag fra intervjuer utført både ute av, og i felten, før vi går inn i resultatene og ser på hvilke svar disse gir oss.

Spørreundersøkelsessvarene

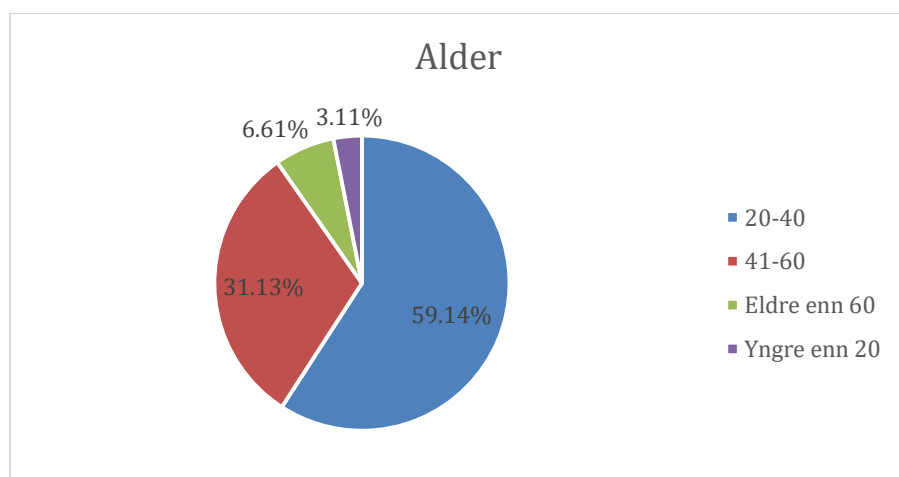
Hvem er reenactere, basert på svar fra spørreundersøkelsen

Figur 1: Kjønnsfordeling

Ut fra svarene jeg har fått på spørreundersøkelsen min, kommer det frem at 52,14% av respondentene er kvinner, og 46,6% er menn. Man kan, ut fra dette, dermed anta at reenactmentmiljøet hverken er manns- eller kvinnedominert, men snarere en arena der man kan finne en interesse og dyrke en hobby uavhengig av kjønn. Det at det er omtrent like mange menn som kvinner sier også noe om at miljøet er like inkluderende ovenfor begge kjønnene, og ikke rekrutterer mer av det ene enn det andre.

Figur 2: Aldersfordeling

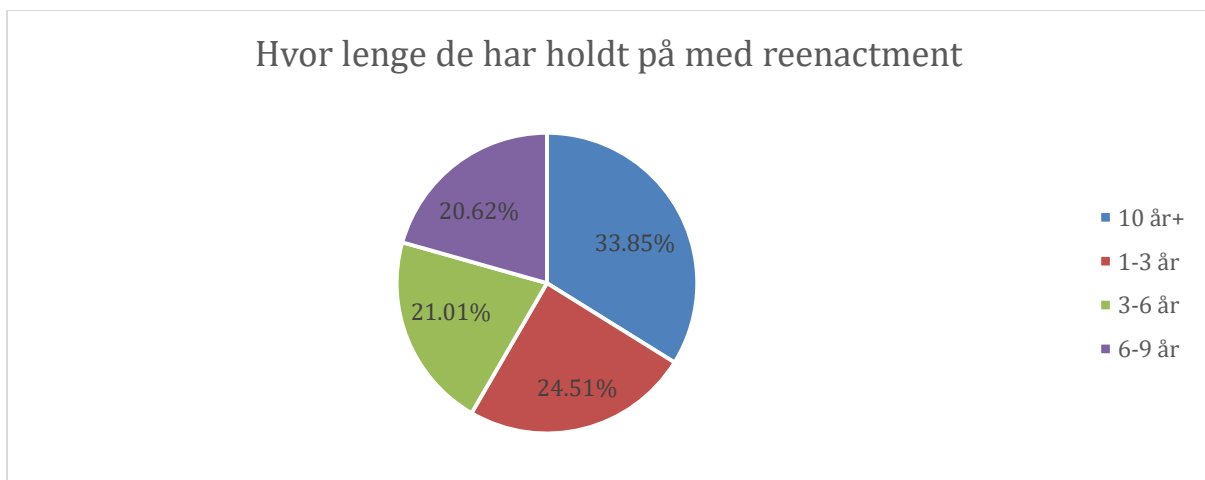
Reenactere ser ut til å være en gruppe bestående i hovedsak av folk i alderen 20-40 år (59,14%), med de som er 40-60 år som den nest største gruppen (31,11%). Det er færre av de som er yngre enn 20 år (3,11%) enn det er av de som er eldre enn 60 (6,61%). I likhet med svarene ovenfor kan det være flere grunner til at resultatet ser sånn ut. Det kan naturligvis godt hende at miljøet i hovedsak dekker over det som er 20-60 år gamle, og at de som er yngre og eldre ikke er like mange.

Det kan også godt hende at de som er yngre enn 20 ikke har fått tilgang til spørreundersøkelsen ettersom den ble delt på Facebook, og det kan godt hende at det samme gjelder de eldre. Jeg oppdaget også etter at undersøkelsen hadde mottatt en del responser, at det er en overlapp mellom 20-40 og 40-60, der de som er 40 kan ha blitt usikre på hvilken av alternativene de skulle velge. Dette rettet jeg

på når jeg oppdaget det, men noen av responsene kan allikevel ha falt innunder en kategori de da ikke hører til.

Dersom man allikevel skal ta utgangspunkt for at svarene her er stemmer for reenacterne som en gruppe, kan man si at reenactmentmiljøet i hovedsak består av unge voksne, med en del deltakere som er eldre enn 40. Videre tyder det på at interessen enten ikke har nådd de som er eldre enn 60, eller at de som er eldre enn 60 faller fra etter hvert som de blir eldre. Reenactment kan da også se ut til å ikke ha nådd ned til de som er under 20. Hva som er årsakene til dette skal vi ikke spekulere i her, men det kan kanskje være interessant å se nærmere på i en senere forskning på dette feltet, nettopp hvordan alders- og også til dels kjønnsfordelingen faktisk arter seg i reenactmentmiljøet.

Figur 3: Hvor lenge respondentene har holdt på med reenactment

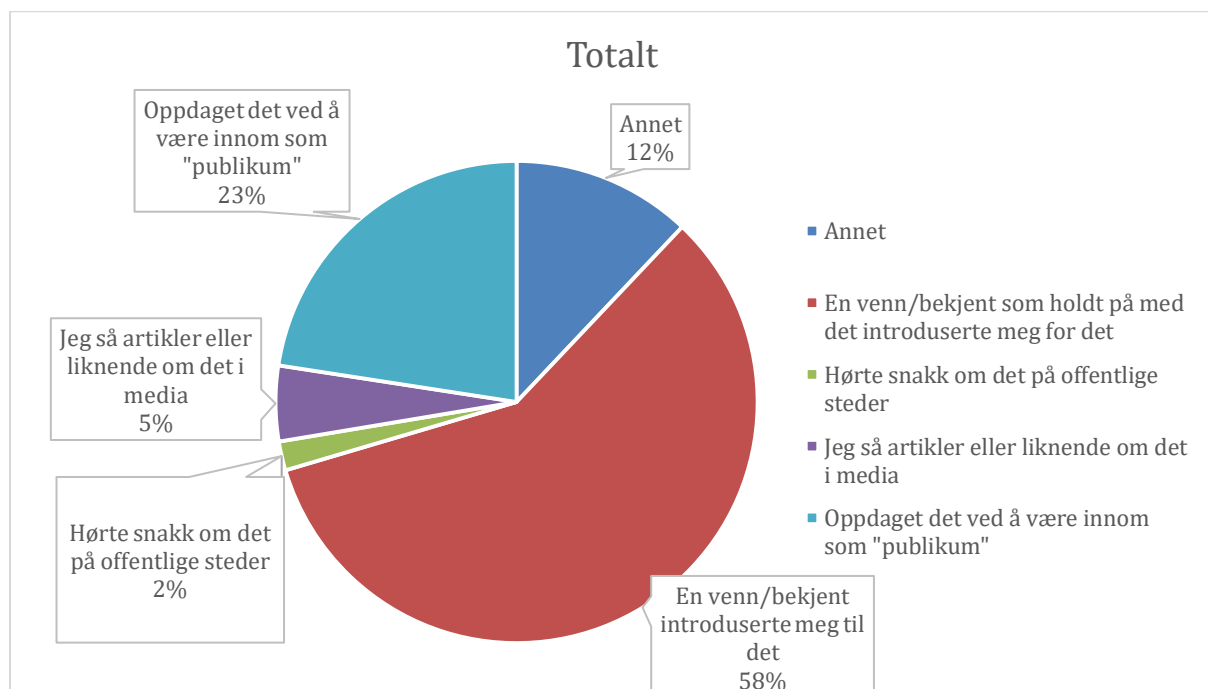

Ser man på hvor lenge reenacterne som responderte på spørreundersøkelsen min har holdt på med reenactment, kan man få inntrykket at det er et relativt "gammelt" miljø med relativt lav rekruttering. 33,85% har holdt på i mer enn 10 år, 20,62% i 6-9 år, 21,01% i 3-6 år, og til slutt har kun 24,51% holdt på med reenactment i mindre enn 3 år. Det viser at mindre enn ¼ av de som har respondert, er folk som er nylig rekrutterte.

Hvorfor er det slik? Kan det ha å gjøre med valget mitt av fora, av bruken av begrepet “reenacter”, og at folk ikke assosierer seg med begrepet før de har blitt “etablerte”, eller det at det ikke har vært spesielt aktiv rekruttering i den senere tiden? Det er ikke nødvendigvis noe enkelt svar på dette, og det kan godt hende at det er en god blanding av flere forhold. Ettersom jeg ikke har hatt mulighet til å spørre informantene mine i etterkant, basert på svarene deres, har jeg heller ikke noe godt svar på det. I tillegg faller dette utenfor mitt fagfelt, og kunne kanskje vært interessant å forske videre på innenfor sosialantropologien?

I spørreundersøkelsen ble også det stilt spørsmål om hva som var årsaken til at respondentene har begynt med, og fortsatt med reenactment, og hvordan de ble introdusert til det. Figur 4 viser prosentmessig fordeling av hvordan folk ble introdusert til reenactment. Denne spørreundersøkelsen tillot kun ett svar, men det var åpent for at folk kunne velge “annet” og skrive med egne ord hvordan de ble introdusert.

Figur 4: Hvordan ble du introdusert til reenactment?

Noen av svarene gitt med egne ord under «annet», har i ettertid blitt ordnet inn i en av de andre kategoriene basert på svarets nærhet til den kategorien. Eksempler på dette er svar, som: “Min søster startet med å være viking.” eller “En venn av meg fortalte om en gruppe

han hadde hørt om.”, som begge ble ordnet under kategorien: «En venn/bekjent som holdt på med det introduserte meg for det». Dette svaralternativet har, på grunn av dette, blitt utvidet til å være mer generelt å dreie seg om rekruttering via kjente. Den andre halvdel av svaralternativet: -som holdt på med det, har dermed blitt fjernet fra kategorien. Det opprinnelige svaralternativet burde muligens også ha blitt forenklet til det i selve spørreundersøkelsen for å unngå å være for spesifikk. De som har forblitt under “annet” er de som har svar som ikke hører til under noen av de andre kategoriene.

Som vist i figur 4, svarte 58% av respondentene på denne undersøkelsen at de hadde blitt introdusert til reenactment via venner eller bekjente. Den nest største kategorien viste seg å være “Oppdaget det ved å være innom som ‘publikum’”, med 23% av respondentene. Videre ser vi at de to neste store kategoriene er “Annet” (12%) og “Jeg så artikler eller liknende om det i media” (5%). Forutenom disse kategoriene har også 2% av respondentene svart at de “Hørte snakk om det på offentlige steder”.

Under «annet» ligger, som sagt, svar som ikke passet innunder noen av de ovennevnte «kategoriene». De er allikevel interessante svar for å finne ut av hvordan rekrutteringen foregår. Det var også her et par overlapp, som skapte nye kategorier. 8 av respondentene har oppgitt grunner som her faller under «Egeninteresse». Disse har enten svar at det var av egeninteresse, eller at de selv oppsøkte miljøet eller lette for å se om de kunne finne et slikt miljø. Videre er det 3 respondenter som har svart at de ble introdusert til reenactment via en annen aktivitet, kalt «Laiv». 9 respondenter har svart at de holdt på med noe som ledet dem naturlig videre inn i reenactmentmiljøet. En deltok i et sagaspill, en annen bygget et langhus, en respondent kom i kontakt med miljøet via jobb, osv.

De siste svarene kan ikke lett ordnes inn i noen enkle kategorier, da de enten sier for lite om hva som spesifikt rekrutterte dem, eller fordi det de sier, ikke har blitt nevnt tidligere: «Delvis gjennom middelalderensemble ved UiO og blankvåpen gjennom tolkien -miljøet», «Ble invitert inn og ble “frelst”», «Kunst», «Museum», «Seksuell tiltrekning.», «Ble presset til det av kona. Likte det, og fortsatte etter skilsmissen», «Så at [marked] eksisterte og sydde klær til hele familien for anledningen», «Min far lette etter brukbare fritidsaktiviteter for sin historieinteresserte sønn»

For å forklare hva laiv er, spurte jeg en av intervjuinformantene mine om å forklare det når hun brukte begrepet i intervjuet. «Laiv er levende rollespill, som ikke gjerne har veldig fokus på - det kommer veldig an på hvilket tema du har da - men det er ikke nødvendigvis slåssing.»¹¹⁴. Det er nok fremdeles ikke helt enkelt å forstå, derfor lar jeg også Hyperion, Norsk forbund for fantastiske fritidsinteresser¹¹⁵, definere begrepet: «Levende rollespill (populært kalt laiv) kan likne litt på improvisert teater, men det er samtidig et spill. De som er med på laiven har roller de går inn i. I likhet med andre former for rollespill er en laiv en historie som skapes for og av spillerne. De som deltar påvirker selv hva som skal skje, og alle er samtidig tilskuere til hverandre.»

Ut fra det som er vist ovenfor tyder det på at reenactment er en arena der det i all hovedsak foregår tilfeldig rekruttering. Folk med en viss interesse trekkes inn i miljøet, enten via bekjente, ved å være innom som publikummere, som et resultat av å holde på med andre, nærliggende aktiviteter, eller ved å selv gå inn og finne miljøet. Det er svært få, kun 5% av informantene som så artikler eller liknende om det på sosiale medier. Det vil si at ut fra denne responsen har omtrent 95% av de som svarte på undersøkelsen, blitt rekruttert ved å «tilfeldig» støte på miljøet.

Også ut fra intervjuene kan det tyde på at dette resultatet stemmer ganske godt. Informant A Informant A er en kvinne i 20-årene som er håndtverker og musikanter. Hun forteller at hun kom inn i reenactment via en historieinteresse og en jobb:

S: Du holder jo på med reenactment, fortell litt om deg selv i reenactmentbasen, altså hva holder du på med, hva gjør du?

A: Jeg kom vel inn i reenactment på grunn av en historieinteresse, det begynte egentlig med at jeg fikk, en jobb på [et museum] også, den søkte jeg egentlig bare på fordi at det hørt litt spennende ut, også tenkte jeg «okei, kanskje jeg skal bli, kanskje jeg skal drive med formidling?»

¹¹⁴ Informant D i gruppeintervju

¹¹⁵ Hyperion, (årstall)

Informant B, C, D, og E er alle reenactere som holder på med hærkamp og faller innunder kategorien fightere. Også de ble rekruttert via venner og bekjente, ved å være innom som publikum, eller ved at de oppsøkte miljøet selv.

C: Jeg bare var på [marked] og loka rundt, men, så sto det noen nisser utenfor noen telt, og det var et panser der, og jeg hadde aldri sett et før, så jeg gikk bort og så på det. (informanten fortsetter historien om hvordan [navn] kom bort og ba henne begynne, men at de to ikke kjente hverandre fra før)

B: Ja. Jeg plukka så vidt det var opp at det fantes like før jeg flyttet til (sted). Også hadde jeg noen kjentfolk som begynte med det også sa de 'Dette er awesome, jeg får lov å slå med sverd', også var jeg sånn 'jaja, jeg lurer på om det finnes i [sted]'. Også gjorde det visst det. (Han forteller at han tilfeldigvis etter dette fant en plakate om det på universitetet sitt)

D: Ja, jeg og kom inn i miljøet gjennom noen jeg kjente da, men når jeg begynte der, så var det jo ingen jeg kjente, så jeg måtte, som du sa i stad, ta kontakt på epost, og ringe. Og da ringte jeg til det telefonnummeret som sto der, så sa jeg 'hei du, jeg heter sånn og sånn, og jeg synes dette virker litt kult, kan jeg få lov til å være med?' og da var det liksom bare 'jaja, bare kom på trening og møt opp.'

E: Ja. Jeg kom inn håndarbeidveien, for jeg har alltid drevet med håndarbeid og kunst og sånn, og så fikk jeg bare litt sånn mer interesse for å prøve å finne ut tradisjonelle håndtverksmetoder, og hva de lagde før av alt fra klær og kunst og alt mulig, så derfor så gikk jeg tilbake i tid og liksom så på vikingtid, og da selvfølgelig, når du søker på ting lagd i vikingtiden, så kommer disse marknadene opp. Og så så jeg så masse fint de lagde og solgte her, og, men det gikk jo allikevel sikkert over flere år dette her, den interessen som jeg liksom kom litt sånn tilbake igjen til. Så fant jeg ut at nå måtte det komme et marknad, og så leste jeg om [marked] først da, og så tok jeg kontakt, også klarte de faktisk å rekruttere meg til å være frivillig, for at jeg ville jo bo der da. Så spurte jeg om jeg kan få bo der, og da sa de 'ja, kom som frivillig, så slipper du å betale noe.' Og så to uker i forveien fikk jeg beskjed om at 'å, forresten, du må ha vikingklær'. Så da måtte jeg bare sy da, så sydde jeg de klærne, og så dukket jeg opp, hadde ikke peiling på hva som ventet meg i det hele tatt, og så bare likte jeg absolutt alt som foregikk, og så møtte jeg folk fra [fightergruppen], som overtalte meg til å prøve sverd og sånn, og så endte jeg opp med nybegynnertrainingen der om høsten, og nå har jeg plutselig full pakke, og skal på enda flere turer med [fightergruppen] og vikingmarknader.

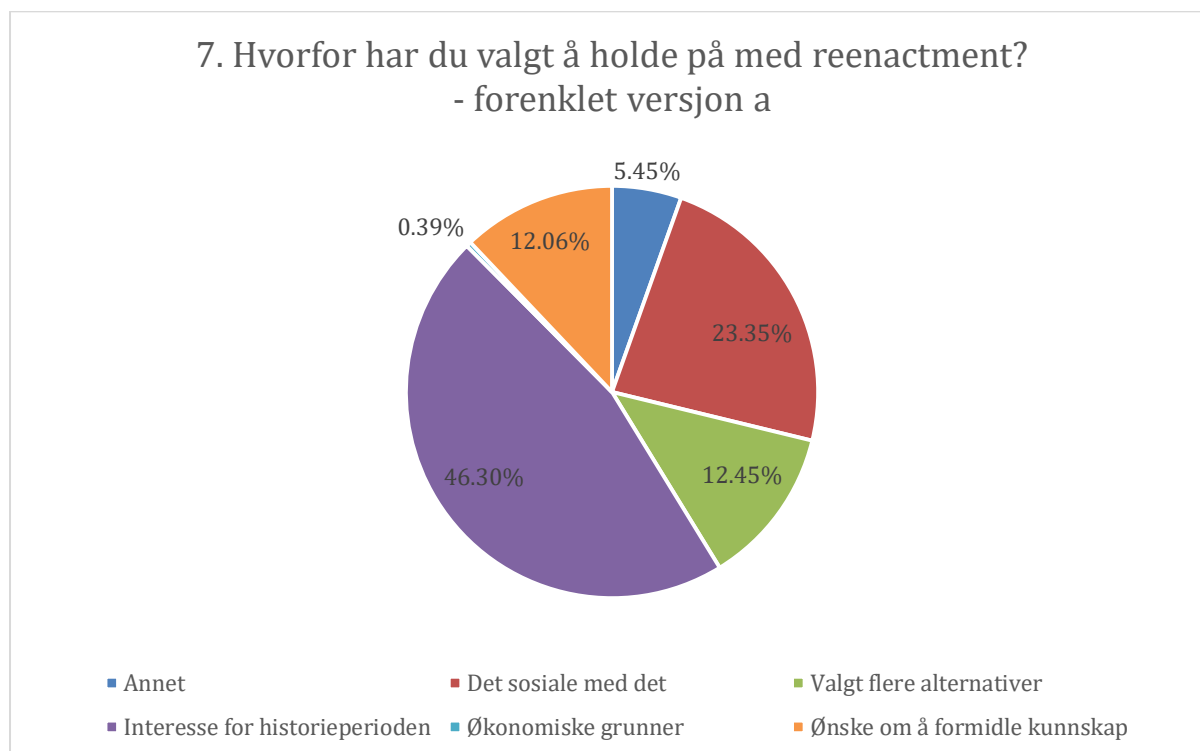
Informant F, en mann i 20-årene, er en av de som ble rekruttert ved å komme i kontakt med en reenacter, som ledet han videre til en annen, som derpå trakk ham inn og inviterte ham til å bli med.

F: Ehm. Det var at jeg bare jeg hadde hørt om klubben i lengre tid, og så var jeg kanskje interessert, men det var heller ikke det at jeg ble, sånn, rekruttert, det var at jeg var lei av å bare sitte for meg selv, og at jeg kom ingen vei, så jeg bestemte meg da for å gå en plass jeg kan gå det jeg allerede har litt peiling, og da var da liksom det vikingklubben. Men hvis jeg skulle sagt at det punktet jeg ble «rekruttert», så var det at jeg gikk opp til en smie, (Smeden viste ham videre til en person han kunne snakke med om han var interessert) Så da gikk jeg til henne, og så spurte jeg «Hei, han sa at hvis jeg var interessert i vikingklubbaktiviteter, så skulle jeg ha snakket med deg», og det var da tilfeldigvis vikingklubblederen, og da ble det litt prat og kontakt da, fra derfra, og så var jeg med på et lite oppdrag som de hadde, der jeg ikke trengte å være viking, bare for liksom å se hva de holdt på med, da, også, ja, heiv jeg meg på bare derfra.

Som vist her, av de intervjuene jeg spurte om hvordan de ble introdusert til reenactment (pulje 1), har 100% av informantene svart at de ble rekruttert tilfeldig. Enten har de selv fattet interesse og søkt seg fram til miljøet, eller så har de tilfeldig støtt borti miljøet.

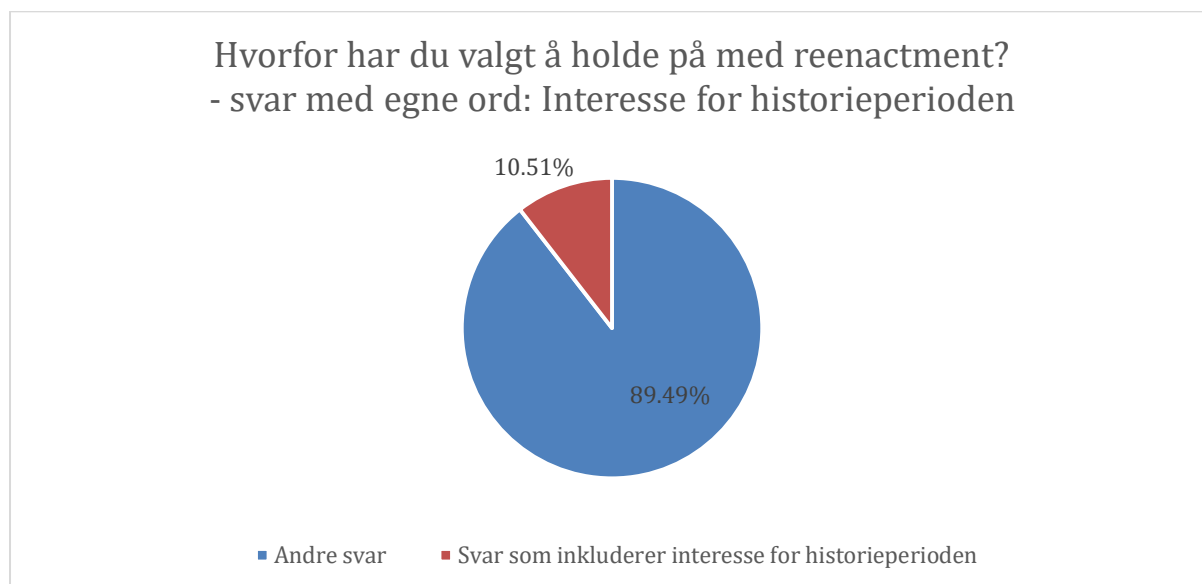
Videre ble respondentene i spørreundersøkelsen spurt om hva som er årsaken til at de holder på med reenactment, og figur 5 viser prosentvis fordeling av svarene de gav. I spørreundersøkelsen hadde spørsmålet alternativene i følgende rekkefølge: 1: Interesse for historieperioden, 2: det sosiale med det, 3: økonomiske grunner, 4: ønske om å formidle kunnskap. Ut fra rekkefølgen alternativene ble vist i på spørreundersøkelsen, har flere av informantene valgt å kalle dem for A, B, C og D, mens andre har skrevet første, andre, tredje eller fjerde alternativet. Alternativene skifter ikke rekkefølge når man går innpå fra en ny pc, dermed kan disse også lett settes i system ut fra hva som har blitt svart.

Figur 5: Hvorfor – forenklet versjon a

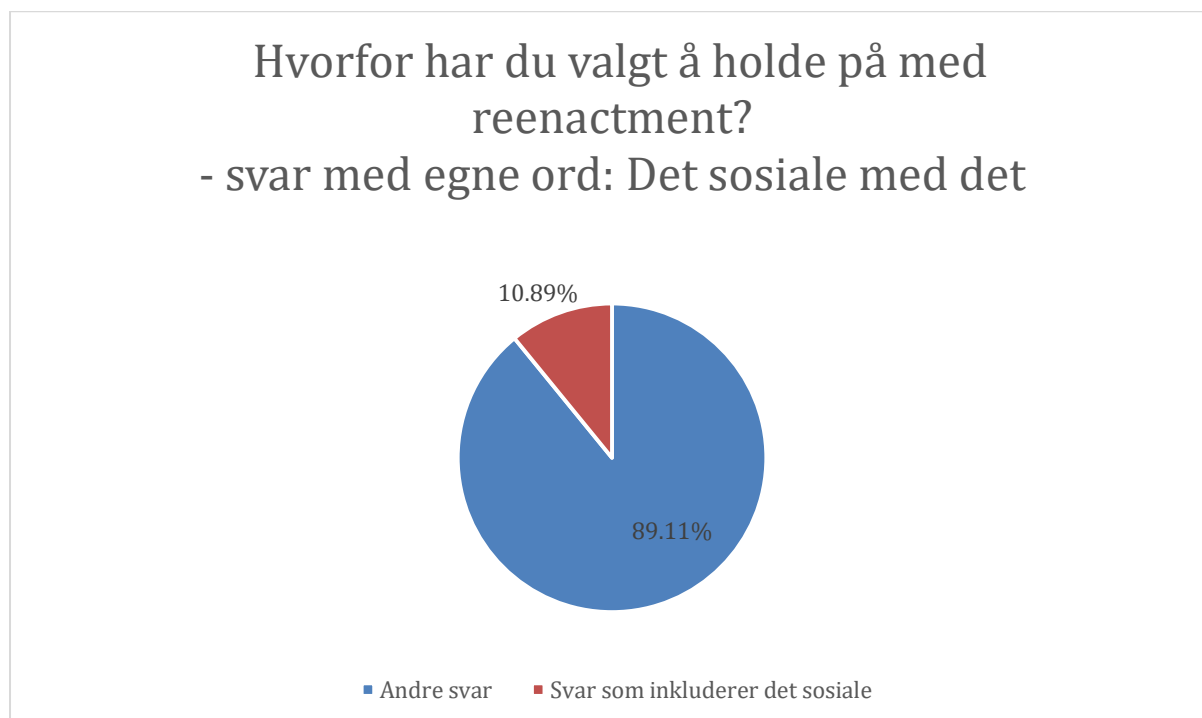
I figuren kommer det fram at det er interesse for historieperioden som er det mest valgte alternativet, med 46,3% av svarene. Ellers er det det sosiale med det (23,35%) og ønske om å formidle kunnskap (12,06%) som utgjør de to nest største kategoriene. Økonomiske grunner kommer inn som det absolutt minst valgte alternativet, med sine 0,39% av stemmene. Det bør her nevnes at det i spørreundersøkelsen kun var mulig å velge ett av alternativene, men også her kunne man velge "annet" og skrive med egne ord. Tanken bak å la respondentene kun velge ett av alternativene var at de forhåpentligvis da ville velge det som hadde størst betydning for deres deltakelse i reenactment, men det er ikke dermed sagt at det er det de har gjort. Noen kan også bare ha valgt en av de alternativene som stemte for dem.

Figur 6: Hvorfor – Egenskrevne svar: Interesse for historieperioden

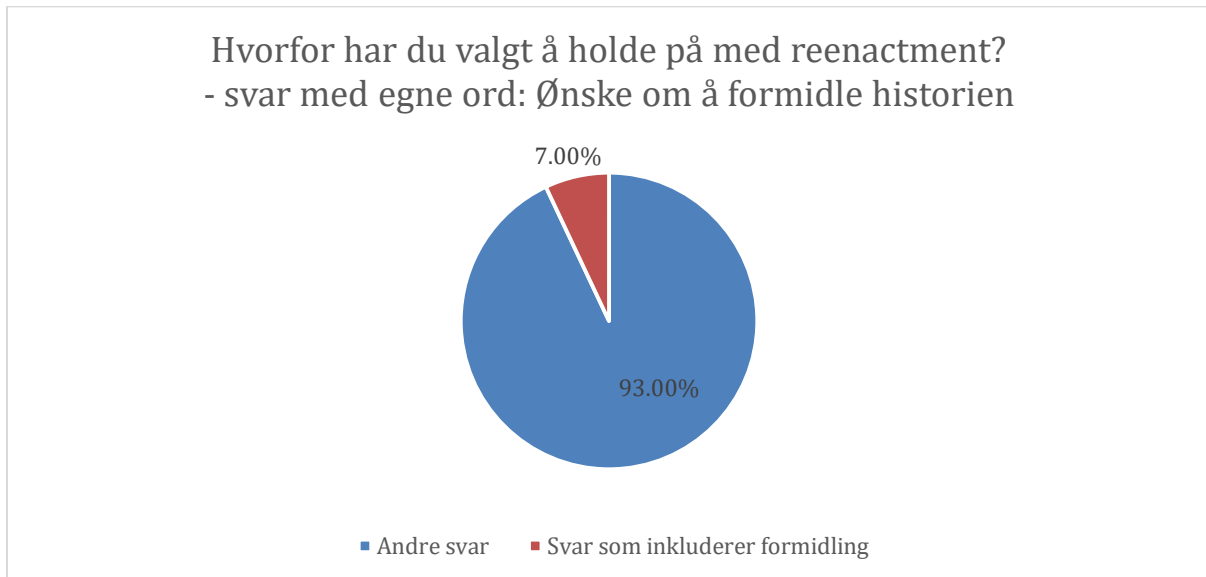
I tillegg til de ovennevnte funnene, viser resultatene i figur 6 at interesse for historieperioden inkluderes som en av årsakene til å holde på med reenactment i til sammen av 10,5% av respondentenes svar der de svarte med egne ord, og inkluderte flere av svaralternativene. Det vil si at antallet som er motivert på grunn av en grunnleggende interesse for historieperioden havner på 56,82%.

Figure 7: Hvorfor – Egenskrevne svar: Det sosiale med det

Det sosiale med det ble, som vist i figur 7, på sin side, inkludert i 10,89% av alle responsene der informantene valgte å svare flere enn en årsak. Altså går prosenten av respondentene som har respondert at det sosiale med reenactment har motivert dem til å holde på med reenactment, opp til 34,24%.

Figure 8: Hvorfor – Egenskrevne svar: Ønske om å formidle historien

Ønske om å formidle kunnskapen øker, som vist i tabell 8, med 7% om man regner med de stedene det har blitt nevnt i egenformulerte svar, og ender da opp med 19,06% av respondentene. Økonomiske grunner havner her også lavest blant de årsakene informantene har valgt å svare, da bare 1,56% av disse respondentene har svart dette som en av sine flere grunner. Dermed er det endelige prosenttallet her på 1,95%.

Figure 9: Hvorfor – Egenskrevne svar: Økonomiske grunner

Drøfting

Ut fra spørreundersøkelsessvarene tyder det på at reenactment er en arena der man kan være i alle aldre, og uten at det spiller noen rolle hvilket kjønn man er. Hvorvidt dette kan generaliseres til å gjelde for alle reenactmentmiljøer er nok noe man må betvile, ettersom det, som jeg nevnte i metodekapittelet, ikke er mulig å generalisere på bakgrunn av et kvalitativt forskningsopplegg. Allikevel kan man ta utgangspunkt i at det iallefall stemmer for de 257 respondentene som har besvart spørreundersøkelsen. Det er tilnærmet likt 50% menn og kvinner som har besvart undersøkelsen, og det er et flertall av disse respondentene som befinner seg i aldersspennet 20 til 60 år, med en klar hovedvekt på 20-40 årene.

Av reenacterne som har besvart undersøkelsen ser det ut til å være et lite flertall av dem som har vært aktive i 10+ år, men dette er ikke et stort flertall. Det kan virke som om det er ganske jevn spredning av folk som har holdt på i alt fra 0-3 år, til 10+ år. Akkurat hvor lenge de har holdt på, forutenom innenfor inndelingene i figur 3, er det ikke mulig å vite ut fra resultatene her. Hovedsvakheten med inndelingene vist i denne figuren, er at det er en viss overlapping. 0-3 år, 3-6 år, og 6-10 år har alle et års overlapp, som vil si at de som har befunnet seg innenfor disse overlappene, muligens bare har valgt en av de to inndelingene

de hører til under. Det kan ha påvirket svarene som ble innhentet, og gjort dem mindre representative, også for det utvalget som har besvart oppgaven. Dette er noe Christoffersen og Johannessen¹¹⁶ også advarer mot. Dessverre oppdaget jeg ikke selv at jeg hadde gjort denne feilen før skjemaet var lukket igjen. Her burde jeg nok heller bedt informantene å svare med egne ord, slik at jeg fikk et så nøyaktig svar som mulig, som de også oppfordrer til når det gjelder aldersspørsmål i spørreundersøkelse.

Videre ser vi kort på motivasjonsfaktorer for å holde på med reenactment, for å se hva det er som ligger til grunn for reenacternes ønske til å holde på med reenactment. I spørreundersøkelsen hadde jeg tre alternativer som omhandlet indre motivasjon, og ett alternativ som handlet om ytre motivasjon. Dette kan ha påvirket resultatet mitt da det kan antas å være ledende mot at respondentene skulle velge faktorer som handlet om indre motivasjon¹¹⁷. Allikevel har intervjuene mine også understreket at det i hovedsak også der er indre motivasjonsfaktorer som medfører at de velger å holde på med det.

De av respondentene som har valgt å skrive med egne ord har valgt å ha den friheten å kunne velge flere alternativer, andre alternativer og å grunnngi valgene sine, hvilket gjør disse svarene mer respondentenes egne tanker, og er mindre påvirket av mine tanker. Til tross for at det kanskje vanskelig kan generaliseres, kan man allikevel se en trend ut fra disse svarene, og det er at historieinteresse, formidlingsønske og det sosiale med reenactment går igjen som svar, både blant de som bare har valgt blant de allerede tilstedeværende alternativene, og de som har valgt å skrive med egne ord.

Det er interessant å se at reenacterne er motivert via indre motivasjon, mer enn en ytre motivasjon, fordi dette vil kunne påvirke hvordan reenacterne videre formidler historien de reenacter, til publikum. For å kunne se på dette, må vi først se på hva indre og ytre motivasjon er. Ifølge Lillejord, Manger og Nordahl¹¹⁸, som refererer til Deci og Moller, handler indre motivasjon om en interesse for aktiviteten i seg selv, mens ytre motivasjon handler om en interesse kun for aktivitetens instrumentelle verdi. Det vil si at indre motivasjon er det man drives av når man genuint er interessert i det man holder på med, mens ytre motivasjon er det man opplever når man har en interesse av det man kan få ut av det man holder på

¹¹⁶ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 132

¹¹⁷ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 233

¹¹⁸ Lillejord, Manger og Nordahl, , s. 134

meg (f.eks en premie). Reenacterne ser, ut fra resultatene i figur 5, 6, 7, og 8, ut til å ha en interesse for reenactment som en aktivitet i seg selv, og ikke i stor grad fordi de får noe materielt ut av det.

Ut fra det vi har sett på ovenfor, tyder svarene i dette kapittelet på at indre motivasjon er en av de viktigste årsakene til at folk holder på med reenactment. Det store flertallet av respondentene, både på spørreundersøkelsen, og på intervjuene, har pekt på en eller flere av de tre menneskelige behovene; tilknytning, kompetanse, og autonomi i sine svar. Det er derimot få, selv av de som har svart med egne ord, som har valgt å trekke frem økonomisk vinning, eller annen type belønning som årsak i deres deltakelse i miljøet.

Oppsummering av kapittelet

I dette kapittelet har vi sett at respondentene på spørreundersøkelsen, ser ut til å ha vært omtrent like mange menn som kvinner, de aller fleste er mellom 20 og 40 år gamle, og et lite flertall har holdt på i mer enn 10 år. Til tross for det lille flertallet på 10+ års deltakelse, kan det se ut til at det er ganske god spredning på hvor lenge respondentene har holdt på med reenactment. Videre har vi sett at reenacterne ser ut til å ha blitt rekruttert til å holde på ganske tilfeldig, i de fleste tilfeller ved at de har blitt introdusert til miljøet ved at de har venner som har invitert dem med.

Respondentene i spørreundersøkelsen og intervjuinformantene har svart at de i stor grad selv er indre motivert til å holde på med reenactment. Det er ikke penger, premier, eller andre materielle goder som får dem til å holde på med dette, men snarere en egen interesse for reenactment og historieperioden, formidling, eller det sosiale med det.

Kapittel 5: Reenactere og historiefremføring

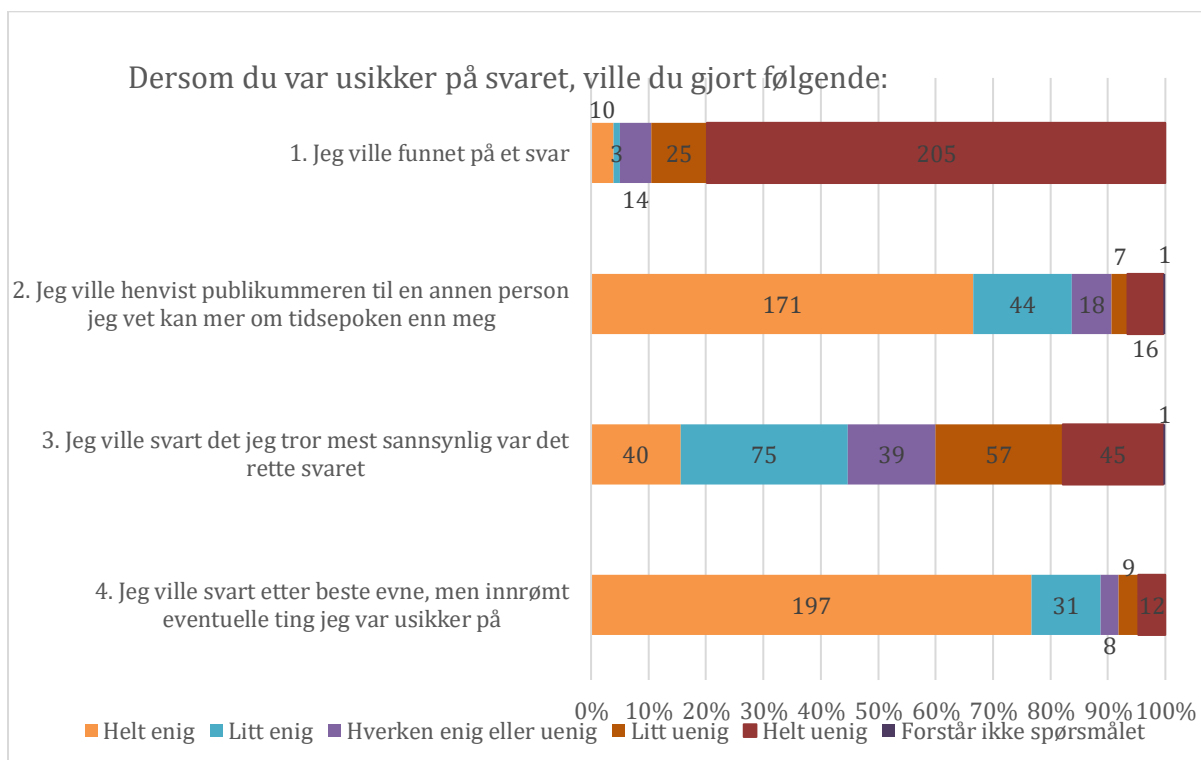
Som vi så i forrige kapittel er reenactere er historieinteresserte mennesker som i stor grad er både voksne menn og kvinner, som blir rekruttert via tilfeldig rekruttering. Det er i seg selv et veldig interessant funn, men besvarer ikke hele problemstillingen til denne oppgaven. I dette kapitlet tas delspørsmål 2, 3 og 4 opp: Hvor opptatt er reenactere av sin rolle som historiefremførere, og hvor opptatt er de av å fremføre mest mulig korrekte fakta til publikum? Hvor reflektert historiebevissthet besitter de som holder på med reenactment, og hvordan kan reenactment av fortiden være med på å motivere elever og andre til å lære mer om historie?

Den delen av problemstillingen som skal besvares i dette kapitlet kan være vanskelig å operasjonalisere og gjøre om til et etterprøvbart spørsmål, men jeg har her valgt å definere det på følgende måte: De som er opptatt av å fremføre historien på mest mulig korrekt måte vil også være veldig bevisst sin rolle i møte med publikum eller andre som stiller spørsmål, og etterstrebe å gi mest mulig korrekte svar.

Spørreundersøkelsessvar:

For å begynne å finne svaret på delspørsmål 2, valgte jeg å la spørreundersøkelsen min inneholde påstander som reenacterne skulle ta stilling til, ut fra hvordan de ville plassert seg selv på et spekter. Det første spørsmålet ba reenacterne ta stilling til noen forskjellige påstander om å svare på spørsmål fra *publikum* der de selv ikke var sikre på svaret. Ut fra alternativene skulle de velge om de var helt uenig, litt uenig, hverken enig eller uenig, litt enig eller helt enig i at det var dette de ville gjort. Figur 10 viser hvordan informantene plasserte seg i forhold til de forskjellige påstandene:

Figur 10: Svar på påstander

Etter den første runden med spørsmål fikk jeg tilbakemelding om at noen av informantene mine ikke følte at de kunne gi en respons grunnet at de ikke forsto alle spørsmålene, så på dag 2 la jeg til alternativet “Forstår ikke spørsmålet”. På det tidspunktet hadde jeg mottatt de første 105 responsene. Dermed er det 152 respondenter som har hatt muligheten til å velge “forstår ikke spørsmålet”, og det er på det meste 1 respondent som har valgt å gjøre dette, og bare på to av påstandene. Det er et godt tegn som peker mot at svarene mest sannsynligvis stemmer overens med informantenes faktiske meninger, og ikke stammer fra at de ikke var sikre på hva påstandene ville si.

For å gå litt mer inn i hver av påstandene tar vi et nærmere blikk på hver av dem, og hva responsene betyr hver for seg. Deretter ser vi på hva de sier i sammenheng. Vi begynner med påstand 2; I figur 6 ser man at de aller fleste (197) av respondentene på spørreundersøkelsen er helt enig i at de ville ha svart på eventuelle spørsmål etter beste evne, men ville ha sagt ifra om det var ting de er usikker på. 31 respondenter er i tillegg litt enig i at de ville svart på denne måten. 8 respondenter er hverken enig eller uenig i at de ville gjort det, 9 respondenter er litt uenig, og 12 respondenter er helt uenig i at de ville svart på denne måten. Det innebærer at til sammen 228 respondenter av 257 er mer enig enn uenig i at de ville innrømt eventuelle tilfeller de ikke var helt sikre på svaret, men eller svart

etter beste evne, og 21 respondenter ville ikke ha gjort dette. De gjenværende 8 ligger midt mellom.

Det er her naturligvis ikke nødvendigvis slik at de som har svart at de er uenig i at de ville svart på spørsmålet etter beste evne, men innrømt eventuelle ting de var usikre på, spesifikt var uenig i at de ville innrømt at de ikke kunne alt. Det som er svakheten med denne påstanden er at den har to faktorer¹¹⁹: 1: Ville de ha svart i det hele tatt? og 2: Ville de ha innrømt at de ikke kunne alt? Dessverre var ikke dette noe jeg oppdaget før undersøkelsen var gjennomført, så det var ikke mulig å dele dem opp i to påstander uten å måtte sende ut en ny spørreundersøkelse.

Allikevel viser dette svaret en trend mot at de aller fleste, altså 88% av respondentene, ville ha gitt publikummere som stilte et spørsmål reenacteren ikke var helt sikker på, et så godt svar som de kunne, men innrømt at de ikke var helt sikre på alt. Grunnen til at man kan si dette med ganske stor sikkerhet er fordi de som evt var litt enige i den ene påstanden, men ikke den andre, hadde muligheten til å velge «hverken enig eller uenig», eller, de 152 som hadde den muligheten, kunne valgt «forstår ikke spørsmålet».

Det at 88% av respondentene mine her svarer at de er enig i at de ville gitt et så godt svar som mulig, men vært ærlige på at de ikke er sikre på svaret, er noe vi kan være sikre på når de har svart helt eller litt enig. Det er en positiv trend mot begge spørsmålene i dette spørsmålet, og selv om denne prosenten muligens kunne vært større for et av alternativene (enten at de ville svart som best de kunne, eller at de ville innrømt eventuelle ting de var usikre på), kan vi være rimelig sikre på at de som har svart enig eller helt enig, er enig i begge komponentene i påstanden.

Videre tar vi den neste påstanden: at informantene ville svart det de mest sannsynligvis trodde var det rette svaret. Av 257 informanter har 40 svart at de er helt enig i at de ville gjort det. 75 er litt enige i dette. 39 informanter er hverken enig eller uenig, mens 57 informanter er litt uenig i denne påstanden, og 45 er helt uenig. Det vil si at 115 respondenter er enig i

¹¹⁹ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 131

påstanden, i varierende grad, 102 informanter er uenig i varierende grad, og 39 er hverken enig eller uenig. 1 person er her usikker på spørsmålet, og har valgt å ikke svare.

Dette er dermed en påstand som har fått veldig varierende respons. Det kan enten bety at det er mye forskjellige meninger om akkurat denne påstanden, eller at svaralternativene har blitt tolket forskjellig av respondentene. Dette er en av de største svakhetene til kvantitative spørreundersøkelser som dette¹²⁰. Man kan ikke forklare for respondenten mer enn det som står i spørsmålene og alternativene, og man er avhengig av at man har klart å formidle hva man mener med spørsmålet på en klar måte, med korte setninger. Dersom man har vært utydlig, vil man ofte oppleve å få et ikke-representativt resultat, og det kan være det som har skjedd her.

Det er allikevel også nærliggende å tolke det slik at det faktisk er en reell forskjell i reenactmentmiljøet, og at det er tilnærmet likt 50/50 på om reenacteren man møter vil gi et svar som er en slags velinformert gjetning. Det i seg selv er et resultat som forteller at reenactmentarenaen ikke er en ren formidlingsarena der man hele tiden møter på interesserte historikere eller mennesker som aktivt arbeider med å kun informere om det man vet er sikkert og sant.

Arenaen kan dermed komme til å gi misinformasjon i en formidlingssammenheng, som potensielt blir formidlet som absolutte sannheter. Hvorvidt de som ville svart det de mest sannsynlig trodde var det rette svaret, ville ha fortalt publikummeren at dette var en ren gjetning eller ikke var derimot ikke en del av påstanden. Altså kan man ikke ut fra dette svaret si med sikkerhet at reenacterne ville formidlet gjetninger som absolutte sannheter, men det er noe man heller ikke kan være sikker på at de ikke ville gjort. Det ser altså ut til at ca 45% av respondentene i denne undersøkelsen ville gitt et svar de trodde stemte, mens omtrent 30% ikke ville gjort det. Uten at man kan si noe om denne informasjonen ville blitt gitt som en absolutt sannhet, kan man heller ikke konkludere med at dette er hverken bra eller dårlig i formidlingssammenheng.

Videre til påstand 2: Dersom de ikke visste svaret, er 171 av respondentene på spørreundersøkelsen helt enig i at de ville henvist publikummeren til noen de visste kunne

¹²⁰ Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 134

mer enn dem. 44 av respondentene er litt enig. 7 respondenter er på den andre siden litt uenig i det, og 16 er helt uenig. Altså er 215 respondenter enig i påstanden, 23 er uenig, og 18 er hverken enig eller uenig. Her har en respondent i tillegg svart at vedkommende ikke forsto spørsmålet.

Dermed har det, som nevnt ovenfor, kommet frem et veldig tydelig resultat. 83% av respondentene mine er enig i at de ville henvist publikum til andre reenactere dersom de trodde disse kunne svare bedre på et spørsmål de ikke var sikre på selv. Dette viser en positiv trend mot å benytte seg av andres ekspertise i formidlingssammenhenger.

På den siste påstanden kommer en annen trend til syne. Her er det 10 informanter som er helt enig i påstanden om at de ville funnet på et svar i et scenario der de ikke var sikre på svaret. 3 respondenter er litt enig. 14 respondenter svarer her at de hverken er enig eller uenig, mens 25 er litt enig. Den absolutt største responsen er på svaralternativet "Helt uenig". 205 respondenter er helt uenig i at de ville funnet på et svar. Det at 79% av respondentene på denne påstanden har sagt seg uenig, viser at det er en signifikant del av mitt utvalg som er opptatt av å ikke gi svar de vet sannsynligvis er feil.

Dette er også interessant med tanke på påstand 3, der det kunne være litt usikkerhet rundt hvorvidt svarene som ble gitt, der de trodde det var det rette svaret. Det at denne påstanden viser at flertallet av respondentene i denne omgang er uenig i at de ville funnet på et svar, viser at respondentene i stor grad er opptatt av å være ærlige og fortelle mest mulig korrekt informasjon i en formidlingssammenheng.

Dersom vi ser på alle disse fire påstandene i sammenheng, og ikke bare som enestående påstander vil vi dermed få et mer nyansert bilde av responsen. Tabell 6 viser et par tydelige trender. Det er et flertall av informanter som er helt uenig i at de ville funnet på et svar, mens det er helt motsatt på påstand 2: ville henvist til en annen person, og påstand 4: ville svart etter beste evne, men innrømt usikkerhet. Under går vi litt nærmere inn på hver av påstandene og hva svarene sier om problemstillingen til oppgaven, men denne trenden i seg selv er interessant fordi det viser at reenacterne i stor grad er opptatt av ærlig kommunikasjon med publikummere og vitelystne tilskuere, og at et flertall av reenacterne, så langt det lar seg gjøre, forsøker å finne rett svar framfor å finne på et svar ut fra fri fantasi.

I tillegg, som også ble nevnt når vi så på denne påstanden tidligere, skapte påstand 3 litt usikkerhet i hvorvidt reenactmentmiljøet i stor grad ville gi en representativ og korrekt framstilling av vikingtiden/middelalderen, spesielt med tanke på å besvare spørsmål som absolutte sannheter. Dersom man trekker inn svarene vi fikk på påstanden «Jeg ville innrømt at jeg var usikker, men svart etter beste evne», får man allikevel et svar på det man undrer på i denne påstanden. Etersom det her er 197 informanter som ville innrømt at de var usikre, kan man med ganske stor sikkerhet si at en gjetning, som man ville kommet med ut fra denne påstanden, ville blitt fremstilt som nettopp det: En gjetning, noe reenacteren ikke var sikker på.

Alt i alt, med alle påstandene sett under ett, tyder det på at reenactere i stor grad er opptatt av å gi gode, mest mulig korrekte svar på ting publikummere stiller spørsmål om. I de tilfeller reenacteren er usikker på svaret vil de aller fleste enten svart etter beste evne og innrømmet at de var usikre, eller sendt publikummeren videre til en annen som de tror kan gi et bedre svar. Noen ville kommet med et svar de trodde var rett, men ut fra påstanden om å innrømme det at de var usikre på, kan man med stor sikkerhet anta at de fleste av disse ville svart at de var usikre, selv om de kom med en gjetning. De aller fleste av reenacterne ville, på den andre siden, ikke kommet på et svar og gitt til publikummeren. Dermed kan det, ut fra disse påstandene, se ut til at reenacterne er opptatt av at publikummere som kommer til markeder eller andre reenactmentsammenhenger, vil få gode, velinformerte svar på ting de lurer på.

Spørsmålet i figur 5, 6, 7 og 8: «Hvorfor har du valgt å holde på med reenactment?», er også et spørsmål som belyser temaet som omhandler reenacteres refleksjon og bevissthet rundt sin rolle som historieformidlere. Som vi så i forrige kapittel hadde 12,06% at det var interesse for å formidle historieperioden som var deres grunnlag for å holde på med reenactment. I tillegg til de som har valgt dette, har også 7% valgt å inkludere formidling som en av grunnene til at de valgte å begynne med reenactment, altså er det til sammen 19,06% av respondentene som har sagt at formidling av reenactment er en årsak til at de har begynt med reenactment.

Det er et veldig interessant resultat med tanke på at interesse for historieperioden også opptar 46,3% av svarene om man ser vekk fra egenformulerte svar der flere av alternativene ble valgt. Det kan dermed tyde på at reenactere er historieinteresserte personer med en

interesse for å formidle. Dette reflekteres i flere av svarene, både i spørreundersøkelsen og i intervjuene.

Også i spørsmål 8, der informantene fikk mulighet til å svare med egne ord på hva det, for dem, ville si å være viking/middelaldermenneske, har 131 informanter inkludert formidling, kunnskap, og det å lære og/eller lære vekk som en viktig del av hva det vil si. Jeg legger her ved noen av de svarene der informantene selv valgte å legge til formidling i sine egne formuleringer av hva det vil si å være viking/middelaldermenneske.

10. Å slåss og formidle. Jeg vil egentlig ikke kalle meg «middelaldermenneske», for jeg identifiserer meg ikke som noen fra den perioden og vil ikke ta identifiseringsaspektet for langt
16. Vise hvordan folk levde på den tiden. Bevare håndverks- og håndarbeidsteknikker.
19. formidle håndverk og historie
20. Avbrekk, sosialt, formidling, perspektiv
25. Det viktigste er incentivet til å drive research, den praktiske utprøvingen av teorier og hypoteser, samt muligheten til å kunne formidle historie til mange mennesker på en annerledes og engasjerende måte.
26. Lekende menneske. Historieformidler
50. Å formidle historie, og holde i hevd gamle tradisjoner og handtverk
62. Være autentisk ha kunnskap og formidle til publikum
66. Kunne noe om historie, formidle historie og håndverksfaget
68. Som keramisk formgiver og formidler har jeg deltatt på historiske markeder i mer end 20 År, med mine historiske potter. Jeg har jobbet med reproduksjoner for museer, laget utstillinger og planlagt markeder. (nettadresse)
73. Å tilhøre et fellesskap hvor man deler en interesse for å skape og formidle en del av vår kulturarv.
74. Historieformidler
86. Sosial formidler
92. Mulighet for å drive med en spennende og interessant aktivitet som i tillegg fungerer som en bra formidlingsarena mot publikum
94. Historie og kulturformidling kombinert med camping og slåssing.
111. Jeg identifiserer meg som reenacter, ikke som et middelaldermenneske. Jeg ser på det som en berikelse i ekteskapet mitt at jeg kan dele denne hobbyen med ektefellen min. Vi har dype og viktige vennskap i miljøet. Middelaldermusikk er ikke bare en hobby, men har

også vært knyttet til min akademiske utdannelse, og min profesjon. Jeg synes det er givende å formidle kunnskap om middelaldermusikk til andre reenactere.

117. Å være en saklig formidler av relevante teorier og hypoteser ved utførelse og fremførelse for publikum

133. Kombinasjonen av historiefremføring, håndverk/håndarbeid, show, og et fantastisk godt og inkluderende miljø

144. Holde gammelt håndverk ved like. Ta tilbake symboler fra nazisme og høyreekstremer, formidle faktisk kunnskap om vikinger

151. Levende historie, historie fremføring

152. Det er en blanding av å oppleve en tidsperiode, lære, formidle - og selvsagt vennskap.

176. Det er en interessant måte å både lære om, og formidle kunnskap om historie. Samt en meget god måte å holde seg i aktivitet både fysisk og mentalt

190. For min del handler det om entusiasme og stolthet over en fantastisk kulturhistorie, og lyst til å formidle og få flere til å oppleve gleden ved historiegjensking. Samtidig er det en veldig sosial arena, der man bor tett på og blir godt kjent med mange ulike mennesker, som også fører til mye gjensynsglede på markedene år etter år. Det å være et vikingmenneske innebærer også å ha et øye for detaljer og for det estetiske, og utforming av de historiske klærne og leiren er en stor del av gleden.

195. Å leve med kropp, sinn og hode. Å formidle viktig historie.

203. Formidle gammelt håndverk, være inkluderende

206. Det blir som å spille teater samtidig som jeg får formidlet kunnskap om vår historie.

211. Gjenoppleve, gjenskape og formidle vikingtid

237. Være en formidler av levende historie

246. Leve meg inn i, samt formidle kunnskap om vikingtid

253. Fremføring av håndverket og det sosiale

255. Å kontinuerlig lære seg mer om fortiden som man så formidler videre til andre

256. Fri til å videreformidle sunne verdier og kunnskap.

Disse svarene viser at hver av informantene har forskjellige deler av kunnskapen de ønsker å formidle, men allikevel også at nesten halvparten av informantene (131 av 257) har valgt å

selv inkludere formidling som en av de viktigste tingene ved å være viking eller middelaldermenneske.

Intervjusvar:

Også i intervjuene jeg har hatt med reenactere har praten dreid seg mye om formidling, og hvor viktig det er å formidle mest mulig korrekt. Under legger jeg inn hva mine informanter har hatt å si om dette emnet.

Informant A

S: For du snakket tidligere om å gjemme plast og annet når publikum kommer, er det en sånn viktig greie at ting ser ekstra autentisk ut når det er publikum, i motsetning til når det bare er, er vikinger og reenactere (til stede)?

A: Ja. Og det er, det, for for formidlingens skyld, så tror jeg og det er veldig viktig, men og for å få en egen feeling når det er publikum, men det er jo dumt om det ligger fremme veldig mye plast og plastsøppel når det er stengt og vi prøver iallefall på, men en del av de folka jeg kjenner og de markedene jeg har vært på, så prøver vi å si ifra om at hvis du skal drikke fra en ølboks så hell den heller oppi noe. Og så legg vekk boksen. Ikke sitt der og drikk rett fra den. Og hvis vi har et langbord og gilde og sånne ting, så er det sånn, vi prøver å holde bordet autentisk.

S: Selv om det ikke er publikum?

A: Selv om det ikke er publikum.

S: Er det noen spesiell grunn til det, tror du? Altså, hva er eventuelt grunnen bak at dere, velger å gjøre det sånn?

A: Hva er grunnen? [utydelig] for å opprettholde den der koseligheten med det å ikke ha så mye moderne ting rundt seg. Det er mye, det skurrer liksom littegrann hvis du plutselig har folk framme, har en mobil, noen har en mobiltelefon i hånden, eller går og snakker i den. Når vi skal være sosiale, på en måte. Skal man snakke i en telefon, så kan man heller gå i et telt, eller gjemme seg litt bort. Skal man ta seg en røyk, kan man gå litt bort.

S: Føler du at det ødelegger for deg og din opplevelse av reenactment hvis folk går rundt med veldig moderne ting, rundt deg?

A: Men, det er jo og litt vanskelig, for det at jeg tror på et marked i åpningstiden, så er jo publikum moderne uansett. Så om man egentlig er mer autentisk, eller fremtrer mer autentisk i åpningstiden, eller når publikum har gått, det er jo og vanskelig å si.

Informant A kommer med en interessant respons på viktigheten med å holde ting så autentisk som mulig. Til å begynne med påpeker hun viktigheten med å være autentisk for formidlingens del. Hun fortsetter så med å si at det også er viktig for det hun kaller «følelsen» når publikum er der, men også at det er viktig for henne og en del av de hun er rundt, at det er så autentisk som de klarer selv når ikke publikum er der. Da hun ble spurt om hvorfor de ville ha ting autentisk selv når de ikke er i et møte med publikum, sier hun at det handler om å ha det koselig uten alt det moderne rundt seg. Dette understreker at det for reenacterne ikke bare er viktig å være historisk korrekt for formidlingens del, men også fordi de trives med å komme seg litt vekk fra det moderne. **Finn det du har lest om å komme seg vekk fra det moderne. Jeg vet jeg har noe om det i en av de tidligere oppgavene mine**

Informant G

Informant G er en mann i 30-årene som holder på med håndverk og arbeider på markedene som selger av eget håndverk.

S: Og for din egen opplevelse av markedet, generelt, hva er det som er viktigst for deg for å få best mulig marked? G: At man har noen form for kontroll på hva folk selger og har på seg. For at jeg kan bli utrolig forstyrret av at vi skal formidle vikingalder, eller vikingtid, og så kommer folk med plastikktekt eller med moderne klær til vikingdrakter og sånt. S: Så du vil si at det er relativt viktig at det er autentisk, da? G: Ja.

Når han snakker om hva som er viktig for hans markedsopplevelse snakker informant G tydelig om at det er viktig med tanke på formidlingen av tidsperioden, at man holder ting mest mulig autentisk. Dette har han til felles med informant A, som også snakker om formidling. Det er interessant at det er noe av det første han trekker fram som viktig for hans

egen opplevelse av et bra marked, med tanke på problemstillingen til denne oppgaven, fordi det understreker at også denne informanten er opptatt av historisk korrekthet. Videre spør jeg:

S: Er du opptatt av å formidle historien du reenacter, til publikum, og andre? Hvis de kommer bort og stiller spørsmål, vil du svare på dem og, på en måte, formidle historien, eller er det mer..? G: Nei, jeg pleier å prøve å snakke så mye som mulig med turister og sånn, og forsøke å slå ihjel myter.

Han forteller om myter, som at mange tror det ikke fantes ild eller svart lær i vikingtiden, og at han forsøker å opplyse folk om hva som faktisk eksisterte av utstyr og ressurser. Å avmytifikere fortiden tyder på å være en viktig ting for reenactere som informant G. Når han snakker videre, tas spesifikt formidling, med tilbakeblikk mot spørreundersøkelsen, inn i samtalen:

S: Når du står og snakker med publikum, hvorfor er det viktig for deg at du formidler, historien? G: Fordi at historie er en såpass stor interesse for meg, og jeg vil forsøke å formidle for å øke forståelsen, for det, at det er viktig at vi bevarer denne kunnskapen, og forsøker å få, jo flere mennesker som blir interessert, og verner om tradisjonene og kunnskapen, desto bedre. Så jeg kjenner at jeg vil få folk til å forstå at alt ikke skapes i maskiner. Det finnes annet enn fabrikker.. i dag. Og at det... ja, forsøke å egentlig formidle en kunnskap som ikke eksisterer lenger.

S: Hvis noen stiller deg et spørsmål om noe du ikke vet svaret på, hva ville du da ha gjort?

G: Da pleier jeg å gi et sånn svar som at «Ja, det der kan jeg ikke uttale meg om, for det vet jeg ikke.». Det er enklest. Og så bruker jeg som oftest å spekulere. Jeg har jo en teori [...]

I forhold til påstandene i spørsmål 9 på spørreundersøkelsen, i figur 6, er dette veldig interessant, det informant G sier her. Det at han sier han først ville sagt at han ikke visste, men deretter som oftest begynte å spekulere, viser til den sammenhengen som ble påpekt når vi gikk gjennom påstandene i figur 6. At det var en sannsynlighet for at reenacterne først ville innrømte at de ikke var sikre, for deretter å komme med et svar de trodde stemte, blir understreket gjennom at denne informanten også sier dette når han blir spurt.

G: er jeg i nærheten av noen som er flinke på saker og ting, så pleier jeg å prøve å få tak i dem. Informant G forteller videre om at han ofte pleier å reise rundt sammen med en museumscurator. Så når noen stiller spørsmål informant ikke vet svaret på, så pleier han å få reisekameraten sin til å svare istedenfor. [...]

Når han her snakker om at han ville henvist til en av reisekameratene sine, tar han, som nevnt når vi så på tabell 6, påstand 2, i bruk nærmiljøets ressurser. I dette tilfellet en reisekamerat som har mer kjennskap til området enn han selv. Ved at han sier dette understreker han resultatene vi så i spørreundersøkelsen, på denne påstanden. Han ville, i likhet med flertallet av respondentene i spørreundersøkelsen, henvist publikummeren til en person han vet kan mer om spørsmålet enn han selv.

Videre i intervjuet tar informant G opp noe som er viktig for ham, hva gjelder formidling. For ham er det, som vi har sett tidligere, viktig å slå ihjel myter. Her snakker han videre om myter som det for ham er viktig å slå ihjel, og om symboler som har blitt brukt av andre folk i løpet av historien, og som har blitt forbundet med noe ondt, og ikke det opprinnelig sto for.

G: Det er også veldig viktig at vi formidler vikingenes syn på samholdet, slik vi tror at det var. Nettopp fordi at de fremmedfiendtlige forsøker å ta over vikingkulturen, og det har de ikke rett til. For det, spesielt når de forsøker å ta over symboler som har eksistert i tusenvis av år som absolutt ikke betyr det de tror de betyr. Og det stiller jo oss som holder på med vikingtid, i veldig dårlig (dager) for at det var en periode i Sverige iallefall, der man ikke kunne åpent gå med torshammer, for da ble man automatisk kalt nazist. Jeg vet ikke hvordan det har vært i Norge, men... S: Har det vært et ganske stort problem, at sånne type grupper har tatt symboler fra vikingtiden? G: Ja. Det har det vært. Et veldig stort problem. Det var jo (uklart) at de begynte på 2000-tallet, da gikk det ikke å ha en torshammer åpent, for det var direkte sånn der at «ah, du er nazist.» «nei. Nei, nei. Det er jeg ikke i det hele tatt». Men, ja, det gikk ikke. S: Ja, for jeg snakket med en gruppe fightere tidligere, og de snakket om dette her med at Tir-runen, som er tatt over, og S-en, for eksempel, som var brukt i SS sin uniform. Og at det er runer, som de IKKE ser grunnen til å ta tilbake fordi det allerede har blitt ødelagt så mye, at om du går, for eksempel med et skjold, så er det helt greit å ha S på skjoldet, så lenge det på en måte ikke er to S-er etter hverandre, eller å bruke hakekorset, det er greit, du kan bruke hakekorset, men gjerne kanskje ikke som et stort symbol på en rød bakgrunn, med hvitt og svart. Altså, av den typen. Tror du at det er viktig å ta de tilbake, eller er det, typ, de er allerede tapt? G: Nei, jeg synes det er bedre å forsøke å ta dem tilbake. Og folk

burde slutte å forbinde dem med nazister og sånn der. Det er, for det er også en stor del av vår kulturarv. Det er bare å kikke på folkekunsten i Sverige, fra sånn der 16/17/18/19-tall, så var det jo mye hakekors i kunsten, det er jo mye i båndene, i draktene, og de (uklart, mulig han sier skjæres inn i bunnen på trau og skåler og sånt. Det, det finnes jo over alt. Så, at tyskerne kom og gjorde noe forferdelig med det, det er bare feil. Synes jeg.

Det som er interessant med denne informanten i forhold til denne delen av problemstillingen min, er at det kommer tydelig fram at han er opptatt av formidling. Han forteller selv at han ønsker å få folk interessert i, og verne om tradisjonene og kunnskapene, fordi han har en så stor interesse for historie. Det kommer fram at han er interessert i å vise at ting ikke bare lages i maskiner, og ettersom han er kombinert kjøpmann og håndtverker kan han demonstrere hvordan tingene han selger også lages.

Som diskutert ovenfor kan man se denne informantens svar opp mot spørsmålene på spørreundersøkelsen, og da spesielt opp mot spørsmål 9a. Han ville valgt å gjøre tre av de fire påstandene, som stemmer godt opp mot svarene i figur 6. Han ville innrømt at han var usikker, ville svart noe han trodde var mest mulig rett, og han ville henvist publikummeren til noen han vet kan mer om emnet enn han. Det han ikke sier han ville gjort, er å finne på et svar. Det at han sier dette, viser at han er opptatt av å gi publikummeren mest mulig rett svar, men ikke uten at han kan synse og tenke litt selv og få i gang en diskusjon. Det er tydelig, ut fra dette, at reenactmentarenaen gir gode muligheter for både korrekt formidling, og meningsutvekslinger der det ikke finnes noen klare svar, eller der andre kanskje har mer informasjon enn reenacteren selv.

Informant H

Informant H er en kvinne som har holdt på med reenactment i omtrent 28 år.

S: Hva er den viktigste delen av reenactment for deg, personlig? Hva er det du liker best, hva er det du, ja, hva som er mest viktig?

H: Vel, grunnen til at jeg begynte med dette og holder på med dette er fordi det er en fantastisk måte å komme i samtale med folk. Å få dem til å snakke med deg, og så kan du fortelle dem ting som de ikke ville visst om det ikke var for deg, og du får vise dem at, ved å begynne med likhetene mellom nå og historie, så kan du også snakke om forskjellene. Så det, du gir dem ikke tørr og kjedelig informasjon, når du ser at det de aller fleste liker mest,

er, hvis du kutter en løk. Fordi de kan relatere til det, og så kan du begynne å snakke ut fra det. Du kan fortelle dem så mange ting som de aldri ville ha lært fra et hvilket som helst museum eller hvilken som helst bok, fordi det ikke er der. Så det er i bunn og grunn hvorfor vi begynte å gjøre dette.

Det er veldig interessant at hun snakker om det med å gjøre historien til noe man kan relatere seg til. Her påpeker hun noe som Frida Lindstøl¹²¹ skriver om i en artikkel i heftet Skrivefrukter. Hun skriver at historieundervisningen kunne bli uinteressant for de som satt og lyttet, fordi man manglet gjenkjennelsen. Man kunne ikke, i tradisjonelle historietimer, tenke at man kjente seg igjen i det som ble fortalt. Man fikk høre en hel masse fakta om en fordums tid uten direkte kobling til elevenes nåverende liv. Dette påpeker informant H at reenactment kan hjelpe med. Man kan kutte en løk og få vite at joda, vikingene kuttet løk de også. Deretter, når man har fått en form for gjenkjennelse, kan en interesse ha blitt vekt som ikke vanligvis ville kommet fram. Lindstøl¹²² sier at identifikasjon kunne være vanskelig i tradisjonell historieformidling. Det blir derimot gjort enklere ved at man får konkrete eksempler på ting man gjør likt i dag, som på den tiden. Om det så er noe så enkelt som å skjære opp en løk.

S: Er det viktig for deg, når du er på viking reenactment, eller i situasjoner som dette, at om noen kommer opp til deg og stiller deg et spørsmål, at du besvarer det så korrekt som mulig?

H: Ja. Det er viktig

S: Og spørsmålet mitt blir da: Hvorfor er det viktig?

H: Fordi det er derfor vi liker å gjøre det. Fordi det er en måte... Det er hovedårsaken til at vi begynte med reenactment til å begynne med. Det er grunnen til at vi holder på med reenactment, og ikke eksperimentell arkeologi. Det er noe fullstendig annet. Det er også veldig fint, men det har en annen bruk. Selvfølgelig vet du ikke alltid alle svarene til hvert spørsmål.

S: Og hva ville du gjort hvis du ble kontaktet av noen som har et spørsmål som du ikke kunne besvart, hva ville du sagt da?

¹²¹ Lindstøl, 2004, s. 44

¹²² Lindstøl, 2004, s. 44

H: Jeg ville sannsynligvis bare sagt at jeg ikke vet. Det skjer. Og noen ganger havner du i en god samtale med folk om hva du tror, hva de tror, og at det kanskje ikke er det samme, men... ja. Noen ganger så vet du bare ikke, og det er ingen grunn til at du skal vite alt mulig.

I likhet med informant G sier informant H at hun ville sagt at hun ikke visste svaret dersom hun ble spurt om noe hun ikke vet sikkert, men også at hun av og til da kommer i prat om hva man tror. Nok en gang understreker dette antakelsen om at informantene i figur 6 ville sagt at de var usikker, for deretter å kommet med et svar de trodde kanskje var rett. Hun påpeker også at det ikke er meningen at man skal vite alt, og det vitner om en innstilling til at man ikke er eksperter på alt mulig, selv om man reenacter en historieperiode. Det at denne innstillingen ser ut til å være tilstede både hos flertallet av respondentene i spørreundersøkelsen, i informant G, og informant H viser at selv der reenacterne ikke vet sikkert, vil ikke det påvirke kvaliteten av formidlingen utover at publikum ikke alltid vil få klare svar på det man lurte på. Og sånn er det i historie generelt. Man vet ikke alt, og da er det viktig at man ikke formidler feil, hvilket det ikke virker som reenacterne forsøker å gjøre heller.

S: Hvorfor synes du det er viktig at vi lærer andre folk, barn, publikum, andre reenactere, om nettopp vikingtiden og middelalderen? Hvorfor er det viktig?

H: Jeg tror ikke det er viktig, med spesifikt de tidsperiodene. Jeg tror realisasjonen at det er en link mellom folk i fortiden og folk nå, og at måten vi er på, er påvirket av valg som ble tatt i fortiden. Det er det samme med vikingtiden, som det er med det 17. Århundret. Det betyr ingenting, det er like viktig.

S: Er det noe du ønsker å legge til, å si spesielt i forhold til oppgaven min, noe spesifikt om reenactmentmiljøet, eller grunner for å holde på med reenactment, eller... ja?

Hun ber meg gjenta hva oppgaven min handlet om, og jeg forklarer at den handler om reenactment som en formidlingsarena, og sier at jeg har en hypotese om at reenactere er opptatt av å formidle historien mest mulig korrekt.

H: Ja. Jeg tror, generelt sett, at det er sant. Og jeg tror at hovedårsaken til at det ville fungere er fordi man gjør det så menneskelig. Og det er sånn for barn, men kanskje enda

mer for voksne, som er vant til å se historie via bøker og museer. Og å aldri komme nærmere og få følelsen av at det er folk, med normale ting de bryr seg om, og normale arbeidsoppgaver, og også for barn, det er sannsynligvis mye det samme. Det er en enkel måte å komme seg inn i å gjøre noen ting, og å vise hvordan ting kan gjøres, og det betyr også mye for hvordan folk tilbringer dagene sine, og hvilke problemer de ville ha hatt, og ikke ville ha hatt og sånt. Jeg tror det er veldig mange muligheter for opplæring i reenactment, og det, spesielt om du går vekk fra faktaene litt, og bare får en følelse av hvordan historie blir laget av folket.

Nok en gang snakker informanten om hvordan det er viktig at reenactment gjør historien aktuell for de som kommer der, på en måte man ikke ville fått om man gikk på et tradisjonelt museum eller leste en bok. Det er veldig interessant at dette er noe hun påpeker, ettersom det tyder på at hun har tatt en reflektert stilling ovenfor hvorfor reenactment vil fungere bra som formidlingsarena. Som vi har sett har Lindstøl skrevet om hvordan teater kan fungere innenfor formidling på grunn av at det gjør at historien kommer «nærmere» og blir lettere å relatere seg til, men hun er ikke den eneste som påpeker det at tradisjonell historiefremføring er mangelfullt.

Det informant H sier helt til slutt, er noe som faller innunder en reflektert historiebevissthet. Hun påpeker at reenactment kan gi mange muligheter for å formidle og lære vekk, spesielt om man ser vekk fra selve faktaene, men istedenfor ser på hvordan folket selv, skaper historien. Som vi så i innledningskapittelet, skriver Ola Svein Stugu¹²³ at et individ med reflektert historiebevissthet vet hvordan historien skaper personen, men også hvordan personen kan påvirke sitt eget liv og skape historie. Det er dette reenactment, iallefall i følge det informant H sier, kan være med på å gi de som besøker reenactmentarenaer. En kjennskap til at historie handler om helt vanlige folk som lever helt vanlige liv, og dermed en vissthet om at man selv også er en del av historien som skapes i dag.

Informant I, J, K, L, M, og N

Informant I, J, K, L, M, og N er en gruppe reenactere som har varierende erfaring innenfor reenactmentmiljøet, alt fra 5 år til 25 år som reenactere. De er også i forskjellige

¹²³ Stugu, 2008/2016, s. 19

aldersgrupper, fra unge voksne (rundt 20 årene) opp til velvoksne (40-50 år). I tillegg er det to kvinner, og 4 menn. I dette intervjuet begynte jeg å bare snakke med informant I og J, og så kom informant K, L, M, og N til og sluttet seg til intervjuet. De ble da også informert om prosjektet og at de ville havne på lydopptak. De fikk muligheten til å takke nei, men samtlige takket ja til å bidra.

S: Som du snakket om tidligere... Da snakket du om viktigheten av å fortelle om historien slik den faktisk var, så korrekt som mulig, så jeg forstår at det er ganske viktig for deg/dere. Men hvorfor er det viktig for deg/dere å gjøre det?

I: Jeg bare, jeg tenker at hvis du skal gjøre noe, så bør du gjøre det rett. Jeg mener det er så mye informasjon der ute, og det koster ikke så mye å undersøke, og finne den informasjonen. Så jeg synes det er viktig at om du skal portrettere noe, at du gjør det som best du kan. Og det er det. Jeg tror, og du vet, prøv å kom deg vekk fra hornene og Conan sakene, og alt det der. Prøv å komme deg vekk fra det, fordi disse folkene hadde utrolig gode ferdigheter, og var utrolig flinke. De var ikke barbarer, og de var ikke villmenn. De var utrolige mennesker med fantastisk teknologi, og jeg synes det er grunnen til at det er viktig å gjøre rett ved dem. Synes ikke du?

J: Vi, jeg mener, vi snakker alltid om viktorianerne som skapte denne falske propagandaen, dette falske bildet av vikingene. Og vi gjør det samme nå, med moderne media. Vi har bare bært videre den tradisjonen, så hvis vi skal klage på den viktorianske måten å gjøre ting, må vi... ja.

Informant I forteller til å begynne med her om hvordan man har lett tilgang til informasjon man trenger for å fremstille tidsperioden mest mulig korrekt. Dette er interessant fordi det understreker en innstilling, iallefall hos denne reenacteren, om at man bør strekke seg det lille ekstra for å gi den beste presentasjonen som man kan. Med andre ord er denne reenacteren opptatt av at man bør være så tro til tidsperioden som det er mulig, og etterstrebe å sitte inne med så mye informasjon som man kan. Dersom et flertall av reenacterne har den samme innstillingen, lover dette godt for å kunne bruke reenactment som en arena for historieformidling, der man kan føle seg trygg på at det som formidles, er det som har blitt oppdaget og kan sies med relativ sikkerhet.

Videre snakker også denne informanten, i likhet med informant G og H, om å slå ihjel myter. Informant J sier seg også enig i dette med å ikke gi falske bilder av vikingene. I snakker om

at menneskene som fantes på vikingtiden ofte har blitt fremstilt som barbarer og villmenn, men at de ikke var det. I likhet med informant G kommer informant I med spesifikke ting som viser at vikingene var et helt annet folkeslag enn man kanskje tror. Der G snakker om samholdet og det at man må ta tilbake symbolikken, snakker informant I om hvor dyktige vikingene var, og hvor bra teknologien deres faktisk var.

Etter informant I har trukket inn dette med å slå ihjel mytene om at vikingene var villmenn og barbarer, trekker informant J inn noe interessant. Han snakker om hvordan vi kan fordømme hvordan viktorianerne skapte falske narrativer om vikingene og deres fremferd, men samtidig komme med våre egne myter og narrativer selv. Her trekker han inn det jeg snakket om i innledningen, om hvordan moderne medier mytifiserer vikingtiden på sine egne måter. Det at begge disse informantene også er opptatt av å slå ihjel myter og fortelle om hvordan ting faktisk var, vitner videre om at også de, i likhet med informant H, holder på med reenactment for å formidle og vise fram historien på mest mulig korrekt måte.

I: Og jeg tenker, det er ikke så mye konkrete ting der ute, du vet, ikke egentlig, sånn sett i forhold til romerske saker, du.. Vi vet til og med hvor mange sting de brukte, fordi de skrev det ned, alt var nedskrevet. Men vi har mye saker allikevel, so jeg bare mener det er der ute og det er, jeg bare synes at noen ganger finnes det ingen unnskyldninger. Og så, når du ikke finner informasjonen, det er da du bruker hodet ditt, og du tenker, ja, men hva kan vi trygt anta? Og jeg bare synes det er viktig.

Her sier informant I noe som stemmer overens med både det informant G og H sier. Dette med at om man ikke er helt sikker på hvordan ting henger sammen, eller hvordan noe spesifikt ble laget, så kan man benytte seg av den kunnskapen man har fra før, og bygge på det med antakelser og synsing. Dette henger igjen opp mot påstand 3 i figur 6, og viser at også denne informanten nok ville ha kunne kommet med et svar på et spørsmål, som er noe hun tror kanskje kan være rett. Det er interessant at av alle informantene som har trukket fram det med å svare på ting man ikke vet, har så langt 3 av 3 agt at de ville ha synset og antatt. Men ville informant I ha synset og antatt uten å forklare dette til publikummeren? Det får vi ikke noe klart svar på her, og det kan være grunnlag til en viss bekymring dersom hun ikke ville sagt ifra til de som spør, at det var noe hun trodde stemte.

S: Hvorfor er det viktig at vi vet om denne spesifikke tidsperioden? For dere reenacter vikingtider, rundt middelalderen. Hvorfor er det en viktig ting vi må vise til resten av verden? Hvorfor trenger folk å huske denne delen av historien?

I: Så vi ikke mister den. Den er vår arv, alt av det er vår arv. Det tilhører oss alle, på flere forskjellige måter. Og jeg bare tenker at man kan lære mye fra fortiden, og det kan hjelpe deg med fremtiden.

J: Uten å romantisere.

I: Ja, uten å romantisere, ja. Jeg tror det er viktig å huske hvor du kommer fra. Ja, hva ellers tenker du, J?

J: Ja, og også å forstå, som [navn] snakket om i går, at, ja vi gjenskaper (reenacter) ting fra fortiden, men det er også for å forstå mer om fremtiden også. Må være forsiktig så vi ikke gjentar de samme feilene, og låser oss inne i de samme tingene. Vi gjør dette (reenactment) som et moderne samfunn som ser tilbake på fortiden. Man må innse det også, hvilket også kommer med sine utfordringer, antar jeg.

I denne delen av intervjuet trekker informantene om noe som vitner om en velutviklet og reflektert historiebevissthet. Informant I og J snakker om hvordan man, ved å vite om fortiden, kan forstå framtiden også. Som Halvdan Eikeland¹²⁴ skriver i sin bok *Historie og demokratisk dannelse*, må man forstå hvordan man er blitt den man er, og hvor man er på vei videre i livet, for å forstå hvem man er. Han sier at fortid, nåtid, og fremtid, alltid vil henge sammen i et menneskes liv, og at historiebevissthet er viten om at fortid, nåtid, og fremtid alltid vil henge sammen og være tilstede. Informantene virker i dette intervjuet å ha et reflektert syn på hvordan dette henger sammen.

J sier også her at det er en annen person som har snakket om dette, og at han observerte det som ble sagt, og sa seg enig. Det at det er en person, som ikke er en av de direkte informantene til denne oppgaven, som har trukket dette frem og snakket om det, viser at det ikke gjelder eksklusivt for bare de som deltok i intervjuene.

Det er omtrent her at resten av informantene som deltok i dette intervjuet kom til teltet der vi satt og snakket. Jeg stoppet da opptaket, informerte om forskningsprosjektet mitt og at jeg

¹²⁴ Eikeland, H, 2013, s. 22 - 23

tok opptak. Jeg informerte også om deres rettigheter, før jeg ba om samtykke til å skru på lydopptaket igjen, og fortsette intervjuet, der disse også var inkludert. Det samtykket fikk jeg, og jeg bestemte meg da for å stille spørsmålene som jeg tidligere hadde stilt I og J, igjen.

S: Og hvor viktig er det for dere at ting er så autentisk som mulig, at, for eksempel plastikksaker er gjemt vekk og at vi har på oss autentiske klær?

J: Utrolig viktig. Det er meningen at dette skal være en fordypning i noe. Du vet, om det ikke er noe man fordyper seg i, så får man ikke med seg den samme opplevelsen. Det kan gå for langt, og det er der man må akseptere at vi er i moderne tid, og at folk kommer til å ha plastposer og plastflasker og sånt.

L: Og kaffe.

J: Ja, men så lenge folk har en.. en form for...

N: Respekt?

J: Ja, respekt for det.

I: Ja, som for eksempel nå. Vi har forsøkt til det ytterste å bare holde alt skjult. Det er fremdeles her, for eksempel har jeg telefoner her i tasken, og... du vet...

J: Ja, man har en viss disiplin

L: Ja, det er som en av vennene mine pleide å si, og det er: Det trenger ikke være rett så lenge det ikke ser galt ut. [Noen av de i gruppen lager usikre lyder] Til en viss grad. Jeg mener, polyester er fremdeles polyester.

Informant K påpeker at det er polyester, men så lenge det ser rett ut. Det er litt vanskelig å tyde det han sier over bakgrunnsstøyen, men det er essensen i det han sier. Det er interessant at han sier det, fordi det viser at han ikke nødvendigvis er opptatt av at alt skal være helt korrekt, så lenge det ser rett ut. Dette henger sammen med det I¹²⁵ sa tidligere, om at man ikke kan vite alt om hvordan ting ble laget, og at man da må bruke hodet for å tenke seg til hva som kan være rett nok. Selv om det her refereres til materialer man ikke kan forvente at vikinger eller middelaldermennesker ville ha hatt, er det viktig for dem at ting ser rett ut selv om det kanskje ikke er i de rette materialene.

L: Ja. Det er bedre å ha bomullen,

¹²⁵ Intervju med informant I, J, K, L, M, og N, refererer til s. 59 i denne oppgaven

K: Så lenge det ser rett ut gjør det ingen skade, du vet. [Uklart] Det er alt for mange allergier i disse dager, og sånt, men om du virkelig [uklart – prøver?], kan jeg ikke se at det gjør noe skade.

S: Jeg har merket at en del folk, når jeg har hatt intervjuer i den senere tiden, kommenterer på det at folk dukker opp med, som du sa, fløyel, eller nervøs fløyel, og ting som det, og at det er noe som virkelig ødelegger for de reenacterne som virkelig brenner for det de holder på med.

J: Ja, men hva de også ikke forstår noen ganger, er at når du ser folk som har på seg de, noen av de billigere tunikaene og sakene, er at folk har ikke penger til å begynne med. Så folk kommer, de kjøper alle de billige sakene, tar det på seg, så ser de de fine klærne, og så tenker de: Ok, vel, hvert år skal jeg kjøpe en ting. Og så bygger de seg sakte opp.

N: Ja, akkurat. Det er noe man bygger opp over tid.

K: Men også, for meg, jeg mener, og antar, for meg og J, vi er håndverkere [...] men, du vet, vi liker å lage ting for oss selv, og det gjør opplevelsen mer levende, på en måte, Så for oss så handler det også om å lage det, tingene selv, skjønner du? Og å forsøke å oppfordre andre folk til å prøve det selv. Fordi, du vet, hvis noen lager noe for første gang, som for eksempel sko, eller hva som helst, så er det sånn: «Jeg laget dette, dette var min første, og jeg lagde det!» De er så stolt av det, og hvis det er rett for tidsperioden, så, vet du, det gir dem [uklart] også.

L: Det minner meg på et av poengene til [navn], som på en måte, om man ser tilbake i tid, da hadde de ikke noen stensiler du måtte følge. Alle gjorde ting litt forskjellig.

Det siste L sier her refererer tilbake til det som ble påpekt ovenfor, om at det ikke finnes noen stensiler man kan følge, men at man av og til må prøve seg fram, slik de ville gjort på den tiden også.

S: Så, når du møter reenactere som nettopp har begynt, ville du holdt dem til de samme standardene som en reenacter som har gjort det i 25 år?

J: Nei, selvfølgelig ikke. Det kan man ikke.

K: Men man foretrekker at de har et grunnleggende utstyr (kit). Du kanskje... hvis du ser at det blir noe fullstendig feil med utstyret deres, så ville du forsiktig...

J: Oppfordret deg

K: Oppfordret dem til å endre det, eller... ja. Eller bare påpekt det til dem på en pen måte. Fordi det er folk som sier «Det er ikke rett, det er ikke rett» og da er det bedre å si «Du vet, det er ikke helt korrekt»

(Han trekker fram et eksempel om kongeblått og hvordan ikke alle ville hatt råd til en såpass dyr farge, og at han muligens ville korrigert med å si at det kanskje er en litt vel mørk farge)

J: Hvordan folk fremstiller seg når de går på reenactments er viktig. Fordi folk går rundt som konger og dronninger og ikke som folk fra hverdagslivet. Så det er det teatraliske aspektet til det også. Der folk har lyst til å, ikke forandre livene sine, men leve seg inn i en annen status, en annen sosietetsrank.

I: Til syvende og sist, så begynte vi alle på et sted, og jeg er ganske sikker på at, om jeg ser tilbake til når jeg begynte med alt dette, så var det nok ikke hundre prosent korrekt. Du vet, mamma gjorde bare det hun kunne med de pengene hun hadde, og så, gjennom årene, gjør du bare litt mer research, kanskje fikk du litt mer penger, og du ble betalt for det [metaforiske] materialet. Så du kan ikke være ekkel mot noen som dukker opp, som du sier, som du kunne bare forsiktig... for alt handler om opplæring uansett. Ikke bare korrekt [uklart]

N: Ja, man lærer hverandre opp etterhvert som tiden går. Du gir dem hjelp, hun gir dem tips

J: Ja. Det er det aspektet av at vi lever faktisk i et moderne samfunn, der fantasien blir kvalt, og folk kommer til disse markedene, og her får de et utløp for fantasien sin. Det er en form for virkelighetsflukt, et utløp for fantasi. Så de kan faktisk kjøre på med fantasien sin. Og de kan gå for farger de vil ha

I: Og hvem har vel ikke lyst til å kle seg ut som TV programmene? For, de er jo kule! Det er sexy, du skjønner... det er det! Og man kan ikke...

J: Du kan skape deg selv på nytt som en reenacter.

I: Ja! Det er kjempekult. Altså, kjolen min er ikke formsydd. Den ser ut som en potetsekk, men selvfølgelig har jeg en kjole som er litt mer pssh pssh. Fordi det er fint! Selvfølgelig kommer du til å gjøre det. Kvinner er fremdeles kvinner. Du skjønner? Så, det er derfor, tror jeg.

Nok et interresant funn som kommer fram her er at reenacterne ikke nødvendigvis er helt fastsatt på at alt skal være helt korrekt. Dette kan ha en negativ betydning for formidlingsaspektet, men som de også peker ut, vil de som ser veldig «feil» ut antakeligvis få forsiktig beskjed om at det de gjør ikke er helt rett. Hvorvidt dette allikevel kan være med på å senke kvaliteten på formidlingen eller på den informasjonen publikummere får ut av det,

kan man ikke helt ta stilling til ut fra dette, da det ikke blir sagt noe om i hvilken stor grad det skjer.

Dersom det bare er en eller to reenactere på hvert marked som ikke er historisk korrekte, mens hundrevis av reenactere er i korrekte klær og utfører historisk korrekte handlinger, vil ikke nødvendigvis de få «feile» reenacterne få så stor konsekvens. Men dersom det er snakk om at 50% av reenacterne går rundt i vilt ukorrekte klær og viser ukorrekte måter å gjøre ting på, vil det naturligvis påvirke en hel del.

S: Så hvorfor er det viktig at vi husker vikingtiden og middelalderen? Hva er det med det som er viktig?

K: Jeg vet ikke. Fordi... tidene har forandret seg, ikke sant.

N: Men det viser hvordan menneskeheten har vokst og forandret seg gjennom tidene, og hvordan vi har [uklart]

K: Folk har mer tid til overs, til å lære seg nye saker [Uklart, den neste seksjonen forsvinner i bakgrunnsstøy] som 60- eller 70-tallet. Folk har nå mer tid til å kunne undersøke og finne ut av ting, og ja. Den moderne tidsalderen tillater deg å gjøre mye mer og finne ut av mye mer, mye raskere.

J: Det var en kultureksplosjon på den tiden. En eksplosjon av håndtverk, veldig unikt i forhold til resten av verden også. Det har sin egen meget spesielle stil. Og det er absolutt en del av norsk kultur. Og britisk kultur.

Det er mange forskjellige grunner til at disse informantene har valgt å formidle nettopp vikingtid/middelalder, og det er interessant at til tross for at de har forskjellige meninger om det, er det en ting som går igjen. De formidler denne historieepoken for å vise en utvikling, for å vise den kulturen som ligger til grunn for det samfunnet vi lever i i Norge (eller England) i dag, og for å vise hvor mye som skjedde, allerede på den tiden.

S: Synes dere at det er en viktig oppgave å lære opp folk på dette...? Fordi dere snakket om, i det minste snakket dere (Viser til informant I og J) snakket om hvordan det var viktig å, at en viktig del av reenactment var å vise det, og...

J: Ja. Når jeg snakker om arbeidet mitt liker jeg å si at det er gjort med vikingtidsteknikker. Her er et eksempel på moderne teknikker, her er et eksempel på vikingtid. Her er verktøyene jeg lager. De ser kanskje primitive ut, men de er mye mer nyttige enn moderne verktøy. Og å peke ut det at folks oppfatning av at vikingtiden er primitiv, å peke ut at det faktisk er helt det motsatte. Så, å prøve å flippe det for folk og få dem til å tenke mer på det.

Nok en gang trekkes det inn en ting som er spesifikt for akkurat denne informanten, om et ønske om å vise fram noe som kan ha blitt mistolket eller feilforstått i hans øyne. Denne gangen er det informant J som påpeker at det for ham er viktig å vise at det er en myte at vikingtidens materialer og verktøy var primitive, men snarere at de fungerer svært godt, og i hans øyne også bedre enn moderne verktøy. Det tyder på at de fleste reenacterne, iallefall av de som har blitt intervjuet i denne sammenhengen, har hver sine hjertesaker for ting de ønsker å vise fram for publikum, og fortelle om.

Dersom dette stemmer, understreker dette nettopp at man i reenactmentsammenheng kan benytte seg av hverandre som ressurser, på lik måte man i skolen kan benytte seg av lokalsamfunnets ressurser. Der man i moderne samfunn ville snakket med en sjefskokk dersom man har elever som er interesserte i å begynne å arbeide som kokk, vil man i reenactmentsamfunn kunne sende de som har matrelaterte spørsmål, til en person som interesserer seg for å formidle matlaging på vikingtiden.

S: Så hvorfor er det viktig at vi formidler, når vi møter publikum, når vi møter de andre reenacterne? Liksom, hvorfor, for deg, hvorfor gjør du det?

N: Jeg bare liker å spre informasjon. Lære vekk. [uklart]. Og hvis du liker å gjøre det også, så påvirker du [uklart].

I: Ja. Og det er lett å snakke om. Hvis du liker å gjøre det, og du har en pasjon for det [Informant K sier noe som jeg ikke kunne tyde], og alle er forskjellige, så alle kommer til å gjøre sin egen research og ha sine egne forskjellige tanker, så måten vi tenker er lik, men alle har sine egne ideer, og vi får dem fra forskjellige kilder. Så når du kommer hit er det det som er fint, fordi du snakker med andre folk får du nye folk, også går du derfra, og jeg har ikke noe imot å få mine meninger endret. Nei, du vet hva jeg mener, men noen folk kan være litt sånn [uklart], men om du sier til meg «vel, faktisk, nei, for jeg har gjort denne researchen, og det er liksom ikke [uklart]» og så sier du sånn «Nei, okei, kult.» Og så går du

vekk med et nytt perspektiv, eller hva som helst. Og det er det det handler om. Det er bare formidling og bevaring. Og virkelighetsflukt.

Også her påpekes det at det er forskjellig hva folk kan, og hvordan man kan lære av hverandre innad i miljøet. Det informant N sier er også interessant i forhold til å se på hva som motiverer reenacterne til å holde på med nettopp formidling. Er det bare fordi de blir tvunget til å gjøre det mens de lever livsstilen til en antatt person i viking/middelalder tid? Nei, der er fordi, iallefall for informant N og informan I, de liker å gjøre det. De liker å formidle og fortelle om denne interessen de har. Og det at reenacterne interesserer seg for historieperioden de reenacter kom fram i forrige kapittel, så det er det liten tvil rundt. Men er det altså sånn at flertallet av reenacterne interesserer seg for å formidle? Det kan man nok ikke si sikkert ut fra at en eller to informanter sier de gjør det, men det er allikevel spennende at det blir nevnt.

I: Og også for å ære folkene, for vi ville ikke ha vært her om det ikke var for dem. Vi bokstavelig talt ville ikke vært her uten dem.

J: For meg, jeg er en håndtverker, og å se på historiske teknikker og å forsøke å gjenskape dem er å forsøke å ære de originale håndtverkerne, og lære fra dem. Spesielt når du har tomrom i tradisjonen på et tusen år, så blir den kunnskapen tapt, og den eneste måten å få den tilbake er å studere de gamle teknikkene. Og å prøve å lære dem på nytt, sånn at vi kan føre dem videre til fremtiden. Så det er å prøve å ta fortiden og bære den videre.

Selv om det kanskje ikke er så mye å si på dette, rent pedagogisk sett, påpeker informant I og J her at det å holde på med reenactment, for dem, også handler om å ære de som kom før. Det viser at de ikke bare formidler for de som lærer noe nytt sin del, men også for forfedrenes del.

S: Er det noe dere vil legge til? For jeg skriver oppgaven min spesifikt rundt hvordan reenactment kan brukes for å formidle historie, og hvordan det potensielt kunne være et godt redskap for å formidle historie

J: Jeg bruker det for å lære vekk historiske teknikker. Hvilket, når jeg lærer vekk lærarbeid, viser jeg den moderne måten og så vikingtidsmåten. Og nesten alle foretrekker vikingtidsmåten. Det er... Jeg sier ikke at det er teknikker som fungerer bedre, men jeg

mener det er naturlig at disse teknikkene som ble innlært over lengre perioder fungerer bedre. Mens de moderne teknikkene bare er hundre år gamle. Og bare... De fungerer ikke like bra. Spesielt for nybegynnere innenfor håndtverket, så. Om vi ser på historiske håndverk, synes jeg de produserer produkter av bedre kvalitet.

Informant P

Informant P er den siste av informantene som ble intervjuet på markedet i Gudvangen (Njardarheimr). Han er en mann i 40/50-årene, som har holdt på med reenactment i 4 år.

S: Du snakket om utdanning og hvordan det var det var viktig for utdanning, så jeg forstår det sånn at du synes det er viktig, at en viktig del av reenactment er å formidle.

P: Ja, absolutt. Og, du vet, her i Njardarheim skal det nå holdes åpent hele året rundt. Og en av tingene som utvikles her er et program for besøk for skoler. På alle nivåer. For å la dem få oppleve vikingtiden, å lære om hvordan livet var for tusen år siden. Å lære, kanskje spesifikke elementer av vikingenes håndverk og liv. Det er noe som synes veldig, veldig viktig. Og i fremtiden vil denne kunnskapen også tas ut i skoler. Og også arbeides med i høyere utdanning, på universitetsnivå. For å utvikle vår egen forståelse, og den brede forståelsen av vikingtiden.

Det at informant P påpeker at Njardarheimr holder på å skape et program for utdanning og formidling er spesielt interessant for nettopp denne oppgaven, ettersom det viser at det er en veldig aktuell ting å plassere seg i forhold til i miljøet. Reenacterne, iallefall de som arbeider innenfor Njardarheimr, mener at reenactment kan være en ressurs for utdanninger, på alle nivå.

S: Tror du at andre reenactere er, at de ser på det som en viktig oppgave for dem å formidle historien som de reenacter også?

P: Jeg sier at jeg tror på generell basis, at folk som er seriøse aktører i vikingreenactment er seriøse når det dreier seg om det norske begrepet «formidling». Og jeg tror at de fleste av reenacterne jeg har møtt på, fra alle land, også mener dette ligger i bunnen for hva de ønsker å gjøre og oppnå. Det handler ikke bare ganske enkelt om å tjene penger, eller å møte venner og kose seg. Det handler om å gjøre seriøst arbeid, og også å forklare dette arbeidet og dette livet til de som kommer og besøker markeder som dette.

Denne informanten har en veldig reflektert oppfatning av hva de andre reenacterne rundt seg ønsker å gjøre, og det at han sier det på denne måten, viser at det ikke bare dreier seg om ham selv. Dette er observasjoner han har gjort i møte med andre reenactere. I tillegg stemmer det godt overens med det vi har sett de andre informantene si tidligere i dette kapittelet.

S: Er det noe du har lyst til å legge til? For oppgaven min handler i hovedsak om at jeg har en hypotese om at reenactere på generell basis er veldig opptatt av formidling og at dette er en arena som kan bli brukt i utdanningssystemene, som du snakket om tidligere, med Njardarheimr. Og at det definitivt er en ressurs som kan bli brukt.

P: Ja, jeg vil si, jeg mener, jeg har, i en tidligere del av min karriere var jeg en lærer selv, på et universitet. Og det er ingenting som, etter min mening, når det dreier seg om å utdanne folk, å simpelthen stå foran folk og si en hel masse kjedelige fakta. Det er ikke slik man lærer. Måten å lære er ved å gjøre, å prøve det ut selv. Å komme til et vikingmarked eller en vikingby, som Njardarheimr, og å prøve å gjøre litt smedarbeid. Lære hvordan man skal få fyr på noe, slik man ville ha gjort for tusen år siden. Forstå hva du ville ha spist, og faktisk gjøre det selv. Det er ingenting som er bedre enn å få kunnskap til å sitte, og å stimulere interessene sin, enn å få muligheten til å gjøre det, å se det, puste det, lukte det og høre det. Alle sansene. Jeg tror det er veldig, veldig viktig. Jeg tror viking reenactment har utrolig masse å bidra med, når det gjelder å få folk engasjert og å lære vekk til folk. Og det er gøy! Å lære kan være gøy når man gjør det på denne måten. Og jeg tror folk kommer til å forstå mer og ha et ønske om å lære mer om de blir utsatt for det på denne måten.

At han trekker inn sin egen erfaring som lærer, og sier at det er veldig ineffektivt å prøve å lære vekk historie ved å fortelle masse «kjedelige fakta», viser til det samme som Lindstøl¹²⁶ sier, som vi har sett på tidligere. I historieundervisningen til de fleste av deltakerne i hennes prosjekt, opplevde de det som uinteressant og vanskelig å identifisere seg med, nettopp fordi det bare var en hel del fakta som ble gitt.

¹²⁶ Lindstøl, 2004, s. 44

Drøfting

Informant G er håndverker og kjøpmann, og det er kommet fram i intervjuet med ham. Han forteller at han er opptatt av at det som selges og brukes av klær og utstyr, skal være så autentisk som mulig. Han sier selv at han er opptatt av at dersom man skal formidle vikingtiden og middelalderen, blir det veldig forstyrrende om de som formidler, sover i «plastikkelt» eller går i moderne klær som de bruker som vikingdrakter.

Han er videre også opptatt av å slå ihjel myter, og det er noe vi ser gjentar seg hos andre av informantene i intervjuene. Flere av dem er opptatt av å gi publikummere og andre reenactere innsikt i ting som motsier ting de gjerne trodde, og å gi dem ny informasjon som endrer kunnskapen deres. Det er veldig interessant at det er et syn på kunnskap som uttales av disse informantene, nemlig fordi dette faller innunder det samme tankesettet som sosiokulturelle teoretikere innehar. Ifølge Manger, Lillejord, Nordahl og Helland¹²⁷ i *Livet i skolen 2* hviler sosiokulturell teori på tre forutsetninger for å forstå teorien. Den første forutsetningen er at mennesker lærer ved å delta i kunnskapsprosesser, best kjent ved Deweys «learning by doing», som nevnes i den samme boken: Man lærer ved å utføre handlinger, og å være i aktivitet¹²⁸. Flere steder i intervjuene har informantene snakket om å lære ved å gjøre ting selv, ved å få delta i prosesser og handlinger man ville gjort i vikingtiden/middelalderen.

Den andre forutsetningen som nevnes for sosiokulturell teori er at man går ut fra at mennesker er medskapere av kunnskaper. Og den tredje forutsetningen henger tett sammen med den andre, nemlig at kunnskap kan forandres. Forutsetning nummer to vil si at de som lærer om noe, vil kunne formidle sine kunnskaper, og dermed skape kunnskap i andres bevissthet. Den siste forutsetningen viser til at det man vet, kan forandre seg, for eksempel når en person lærer om noe som ikke stemmer overens med det de tidligere har trodd er rett. Nye funn innenfor arkeologien kan for eksempel bidra til at kunnskap endrer seg¹²⁹.

¹²⁷ Manger, Lillejord, Nordahl, og Helland, 2013, s. 177

¹²⁸ Manger, Lillejord, Nordahl, og Helland, 2013, s. 199

¹²⁹ Manger, Lillejord, Nordahl, og Helland, 2013, s. 177

På bakgrunn av dette kan vi si at reenactmentarenaen, ut fra sosiokulturelt perspektiv, er en arena som kan bidra til en hel del læring. Det at informantene mener at publikummere vil kunne lære bedre av å gjøre ting konkret, koble det til sitt eget liv ved å se noe de kjenner igjen bli gjort, at de kan lære av hverandre, og at kunnskapene deres kan endres, viser at informantene som har snakket om dette, har et sosiokulturelt perspektiv på opplæring. Det betyr ikke nødvendigvis at de tar utgangspunkt i dette perspektivet når de lærer vekk, men at mye av det de arbeider med når de formidler, henger sammen med dette perspektivet.

Informant H forteller selv at hun holder på med reenactment fordi hun synes formidling er viktig. Hun er også opptatt av å formidle mest mulig korrekt. I likhet med informant G sier også informant H at hun ville innrømte at hun ikke vet svaret dersom hun blir stilt spørsmål hun faktisk ikke kunne svare sikkert på. Dette er et svar som også samsvarer med påstand 4 i figur 6. Videre sier både G og H at de godt kan gå inn i diskusjoner som dreier seg om det de ikke var helt sikre på, der de gjerne snakker om hva de tror kan stemme. Dette samsvarer med påstand 3 i den samme figuren. Informant I sier også at hun gjerne deltar i diskusjoner der de deler informasjon, og kanskje lærer noe nytt. I og L sier, på sin side, at det er slik at man ikke kan vite alt, men da må man bruke hodet og tenke seg fram til hvordan det kan henge sammen, og hvordan ting kan ha blitt laget.

Informant H sier også noe interessant når jeg spør henne om hun har noe hun ønsker å legge til eventuelle ting til intervjuet, spesifikt rettet mot oppgaven min. Hun sier at hun tror reenactere er opptatt av å fremstille historien mest mulig korrekt, fordi de vil lære det videre. Hun tror at det er en hovedårsak til at reenactment vil kunne fungere som formidlingsarena, og det er det at man gjør det fysisk og levende. Hun påpeker at måten man i reenactmentsammenheng virkelig, så bokstavelig som det går an å få det, bruker historien. Ved å sette reenactment i kontrast til typiske museum og skoleklasser peker hun på hvordan reenactment, ved å sette historien til liv, har muligheten til å skape et engasjement som de andre, tradisjonelle metoder, mangler.

Også Barton og Levstik¹³⁰ viser til det Lindstøl¹³¹ og informantene sier om å skulle kunne identifisere seg med historien. De skriver om hvordan elever forventes å lære historie i

¹³⁰ Barton og Levstik, 2004, s. 7

¹³¹ Lindstøl, 2004, s. 44

Amerika på tidlig 2000- tallet. De skal først og fremst identifisere seg med den, ved å omfavne det som knytter fortiden sammen med nåtiden. De skal respondere moralsk, f. Eks ved å forkaste handlingene under Holocaust, men berømme hvordan apartheiden sluttet. De skal også vise hvilke kunnskaper de har, i form av prøver og stiler. To av disse innlæringene blir, ut fra det informantene sier, dekket av reenactment.

I det ene gruppeintervjuet jeg holdt i Njardarheimr begynte jeg med å ha en samtale med to reenactere, I og J, og etter litt kom en liten gruppe til og sluttet seg til. Det endte opp med å bli en prat med 6 reenactere der vi snakket om de spørsmålene jeg hadde. Intervjuet, og spesielt transkriberingen i etterkant, hadde den ulempen at jeg nok har gått glipp av mye av det som ble sagt fordi to av informantene i tillegg satt og snakket om håndtverket informant J veiledet informant K om. Allikevel fikk jeg mye informasjon, og de stedene det ble uklart gikk det likevel som regel an å forstå hva essensen var i det som ble sagt.

To av informantene, O og M var de to som det var vanskeligst å høre i etterkant, grunnet at de satt lengre unna opptaksutstyret. Det kan dermed hende at jeg har gått glipp av viktige ting de har sagt, hvilket naturligvis er veldig beklagelig. Allikevel har alle informantene i dette gruppeintervjuet mye viktig å si, og det som er mulig å tyde ut fra opptakene viser hvor alle informantene står i forhold til spørsmålene jeg stiller. Når det var uenigheter innad i gruppen, var det tydelig merkbart både på de som satt lenger unna, og også de som satt nærmest utstyret, at de var uenige.

De forskjellige informantene har, i dette intervjuet her, litt delte meninger om hvorfor det er viktig å formidle historien mest mulig korrekt. Informant I nevner både dette med at det er nok informasjon å basere ganske høy autentisitet på, i tillegg til at man bør gjøre sine forfedre "rett". Informant J snakker om viktigheten av å opprettholde og gjenlære et håndtverk som i aller største grad er blitt tapt gjennom historien. Han snakker også om at det er hyklersk av oss å snakke negativt om hvordan viktorianerne spredte falsk propaganda om vikingene, når vi i moderne media gjør det samme.

I tillegg til de tingene han sier om falsk propaganda og om å gjenopprette, opprettholde og vedlikeholde tapte håndtverk nevner han også noe en annen reenacter har sagt til ham: Ja, de reenacter fortiden, men det er også for å forstå fremtiden. Altså har han nevnt to

fremtidsrettede grunnlag for å holde på med reenactment og å formidle historie via reenactment, og en fortidsrettet.

Når de blir spurt om hvorfor det er viktig å undervise og lære opp publikum og andre reenactere, trekker informant N frem gleden i å formidle og undervise i seg selv, og I sier seg enig i at når man har en pasjon for noe, så er det lett å snakke om. Deretter sier hun at det også er for å snakke sammen om ideer, tanker, og forskning de har funnet ut av, som kanskje er forskjellig fra andre folks tanker rundt det samme.

I samtale med den siste informant, informant P, kommer diskusjonen inn på viktigheten av å formidle historie. Han sier at det er en viktig del av det med å reenacte. Han fortsetter med å fortelle om et undervisningsprogram som vikinglandsbyen Gudvangen holder på å utvikle, der både skoleklasser og barnehager kan komme til landsbyen, i tillegg til at de har et mål om å skulle reise rundt til skoler og barnehager og spre kunnskapen der også. Det viser at det er reenactere som allerede har kommet inn på tanken om å bruke reenactment som formidlingsarena. Dette har også Økstra nevnt i sin masteroppgave, der hun snakket om levende historiemuseumer. Det er litt forskjellig fra reenactmentarenaer, men det kan kanskje diskuteres at det er det Gudvangen er i ferd med å bli; et levende historiemuseum.

I likhet med informant J sier han at han tror formidling er noe som ligger i bunnen av alt reenacterne ønsker å gjøre og oppnå. Dette kan også trekkes tilbake til informant H sine svar, der hun sier at det å lære opp og formidle vikinglivet til publikum og andre reenactere er selve årsaken til at hun og mannen begynte å holde på med det.

I den siste delen av intervjuet, der det er åpent for at informantene kan legge til eventuelle ting de ønsker å få sagt, som de ikke føler de har fått nevnt, spørres informant P om han er enig eller uenig i hypotesen min. Hypotesen min, dreier seg om at reenactere generelt sett er veldig opptatt av formidling, og at dette er en arena som kan benyttes i utdanningssammenheng. Han sier da at han er enig i den påstanden, og går videre inn på det at utdanning ikke bare kan være å fortelle en "bunch of boring facts", altså en mengde rene fakta. Han mener, i likhet med Dewey, at ting må læres gjennom å gjøre det. Og det kan man få gjennom reenactment. Man kan lære seg å smi jern, man kan spise noe og så få vite hva man har spist, og hvordan man har lagd det.

Reenactment kan integrere alle sansene i formidlingen, og det mener informanten at er veldig, veldig viktig. Reenactment kan gjøre læring gøy, og kan være med på å skape et engasjement rundt det man lærer. Informant P avslutter med å si at han tror folk vil forstå mer, og få et ønske om å lære mer, om de blir utsatt for det på den måten reenactment kan gjøre.

Informantene har, både i spørreundersøkelsen og i intervjuene, i stor grad vektlagt det å benytte seg av andres ekspertise. At flere av reenacterne som har deltatt i intervjuene, og et stort flertall av informantene i spørreundersøkelsen har svart at de benytter seg av andre kompetanse henger tett sammen med en mening som er ytret i stortingsmelding nr. 11¹³²: «Departementet mener at målene for skolens virksomhet i større grad kan nås dersom skolen nyttiggjør seg den samlede kompetansen hos de ansatte. Ulik fagkompetanse og spesialisering hos lærere vil kunne være en styrke for den enkelte skole.» Dette sitatet, tatt fra stortingsmeldingen viser en tydelig kobling mellom praksisen i reenactment, om man ser på det sett i sammenheng med responsene fra informantene til denne oppgaven. Man må benytte seg av den ulike fagkompetansen, og *spesialiseringen* hos de enkelte lærerne i skolen, og de enkelte reenacterne på markedet og i reenactmentsammenheng.

Det å bruke lokalsamfunnet i opplæringen er noe som ligger tett opp mot det man lærer i pedagogikk, med bunn i stortingsmelding nr. 11¹³³, der det står at lokalsamfunnet er vesentlig for elevenes opplæring. Videre står det: «Et godt samspill mellom skolens personale og nærings- og arbeidsliv, kunst- og kulturliv og andre deler av lokalsamfunnet kan styrke og berike læringsarbeidet og gjøre opplæringen i fagene mer konkret, praksisrettet og virkelighetsnær.» Dette gjelder ikke bare når man er i en skole, som en lærer, men har også overført betydning for det arbeidet man gjør med formidling i en arena som reenactment. Det viser seg tydelig i responsene disse informantene gir.

Reenactmentmiljøet er på mange måter et samfunn der noen har ekspertise innenfor forskjellige felt, slik man ville sett i et hvilket som helst samfunn. Dersom man lurer på noe matrelatert, går man til en kokk. Dersom man lurer på noe som handler om frakt, snakker man kanskje med en båteier eller lastebilsjåfør. Likt dette, vil man kunne benytte seg av reenactere som innehar forskjellige roller i en reenactmentsammenheng, og dette virker det som om reenacterne er opptatt av, og bevisste på i egen refleksjon.

¹³² St. Meld 11, 2008-2009, s. 14

¹³³ St. Meld 11, 2008-2009, s. 14-15

Oppsummering av kapittelet

I dette kapittelet har vi sett på reenactment som en formidlingsarena, med fokus på reenacternes eget syn på det. Er reenactere opptatt av å formidle historien de reenacter mest mulig korrekt, og å gi publikum svar på spørsmål de har, uten å spre misinformasjon der de ikke er sikre på svarene de gir?

Til å begynne med i kapittelet så vi på resultatene fra spørreundersøkelsen utført i 2018, fremstilt i figurer. Figur 6 var den første vi så på. Den viser resultatene fra svarene der respondentene skulle ta stilling til en rekke påstander, og hvorvidt de var enig eller uenig i disse. Vi så at de aller fleste var uenig i påstand 1, at de ville funnet på et svar, mens de aller fleste var enige med påstand 2, at de ville henvist publikum til en annen med mer ekspertise, og 4, at de ville svart etter beste evne, men innrømt usikkerheten. Påstand 3, at de ville svart det de mest sannsynligvis trodde var det rette svaret, var derimot nesten halvt om halvt, med ca 45% på enig- siden, og ca 30% på ikke enig. Resten havnet midt imellom de to.

I intervjuene ble resultatet fra figur 6 understreket, ved at de fleste av intervjuinformantene sa at de ville ha henvist publikummeren videre, innrømmet usikkerheter, og svart det de trodde stemte (men da for å starte en diskusjon om hva som kanskje kan stemme, eller fordi de brukte hodet og tenkte seg frem).

Vi har sett at de aller fleste av de som deltok i intervjuer der de ble spurt om formidling av historieperioden kom med svar som stemte overens med et sosiokulturelt perspektiv på opplæring. De aller fleste mener at reenactment er en god arena for formidling av historie på grunn av at det konkretiserer historien og gjør den levende. Man får muligheten til å delta i aktiviteter og utføre handlinger, som igjen gjør det lettere å lære det man blir fortalt, i motsetning til å sitte og lytte på en hel masse fakta som føles fjernt fra eget liv.

I tillegg til at reenacterne har svart at de benytter seg av andres ekspertise, gjerne deltar i diskusjoner for å lære noe nytt, og lærer vekk ved å la tilskuere og publikummere få prøve aktiviteter selv, har vi også sett at det virker som om det er en fremtredende innstilling blant

reenacterne at formidling er viktig for dem. Flere av informantene har påpekt at de som holder på med reenactment er opptatt av å formidle, og å formidle mest mulig korrekt. Dette kommer ikke bare fram i intervjuene, men også i svarene på spørreundersøkelsen der informantene kunne skrive i egne ord hva det ville si å være viking/middelaldermenneske. En signifikant del av respondentene inkluderte formidlingsaspektet i sine egenformulerte svar. I tillegg til dette så vi også at en del av respondentene mener at det å formidle historien er en av årsakene til at de holder på med reenactment i det hele tatt.

Kapittel 6: Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har vi sett på reenactment som en arena for historieformidling. Vi har spesifikt sett på viking- og middelalderreenactment i Norge og til dels Skandinavia. I kapittel 1 gikk vi gjennom bakgrunnen for oppgaven, spesielt med tanke på dets aktualitet i dagens samfunn og i dagens diskusjoner rundt både TV-show og filmer, og ikke minst, den omstridte nye vikinglandsbyen Njardarheimr.

Kapittel 2 besto i en gjennomgang av tidligere forskning på feltet, der vi fikk et lite innblikk i tre historikere, Erika Sandströms, Steven Gapps', Vanessa Agnews, og to mastergradsstudenter, Anna Økstras, og Anette Ytre-Eides bidrag til feltet. Videre tok vi en begrepsavklaring, med forklaringer på hvorfor bestemte begrep har blitt brukt i denne oppgaven, til fordel for andre begreper, som til dels kunne ha beskrevet de samme fenomenene, i tillegg til å forklare andre, mer klare begreper, som også ville brukes i oppgaven. I tillegg til dette fikk vi se hvilket fagfelt denne oppgaven hører til innenfor, da vi så på historiebruk og historiebevissthet, sett med utgangspunkt i denne oppgaven.

I det tredje kapittelet gikk vi igjennom hvilke valg jeg har tatt i løpet av arbeidet med denne oppgaven, og hvorfor valgene har blitt gjort slik de har blitt gjort. Vi gikk igjennom metodiske valg, forskningsetikk jeg har hatt fokus på i oppgaven, og ikke minst, hvordan jeg gikk fram for å få spørreundersøkelsen ut til respondentene, og hva som gjorde at jeg valgte å gjøre det på de forane jeg gjorde.

Fjerde kapittel gikk vi inn i problemstillingen og så hvilke svar vi kunne finne på delspørsmål 1. Vi begynte å se på resultatene av forskningen, med et blikk på hva slags folk informantene og respondentene mine har vært, og hvordan de har begynt med reenactment. Vi så her at respondentene på spørreundersøkelsen i stor grad var folk som hørte til innen forskjellige aldersgrupper, men med aller flest respondenter i aldersgruppen 20 til 40 år. Videre så vi at respondentene ser ut til å ha vært omtrent like mange menn som kvinner, og at de har holdt på i en meget varierende mengde år.

Det ble klart, ut fra responsen på spørreundersøkelsen, at et stort flertall av respondentene og informantene har blitt rekruttert til å holde på med reenactment ved tilfeldigheter. Det aller største flertallet av respondentene på spørreundersøkelsen hadde blitt introdusert til

reenactment via bekjente, mens den andre største kategorien var de som hadde blitt introdusert til det vet å være inne som publikum. Videre viste det seg at de aller fleste av de som holder på med reenactment, holder på med det på grunn av en interesse av aktiviteten (indre motivasjon) fremfor at de ønsker seg noen materielle goder (ytre motivasjon). Flertallet blant respondentene har svart at de holder på med reenactment på grunn av en interesse av historien, mens den nest største gruppen var de som svarte at de holdt på med det ut av et ønske om å formidle kunnskapen.

I kapittel 5 skulle det vi så i slutten av kapittel 4, bli understreket, ved at det kom fram at formidling var en viktig del av reenactment, både blant intervjuinformantene og respondentene. Når respondentene ble bedt om å stille seg enig eller uenig i påstander om formidlingssituasjoner tydet svarene på at respondentene var opptatt av å gi publikummere best mulig kunnskap til det de spurte om.

Et stort flertall stilte seg enig i at de ville henvist videre til en med mer kunnskap, og/eller innrømt at de var usikre på hva svaret var, om de ble konfrontert med et spørsmål der de selv ikke innehadde den kunnskapen som trengtes for å besvare. Denne responsen viste det seg så at også intervjuinformantene i stor grad var enig i, selv om de ikke fikk noen svaralternativer, men snarere fikk snakke fritt etter at spørsmålet ble stilt. Dette tyder på at det ligger en positiv kobling mellom responsen på spørreundersøkelsen, og svarene på intervjuene. På påstanden om at respondentene ville ha funnet på et svar og gitt til publikummeren, var responsen overhvelmende negativ. De aller fleste av de som svarte på denne påstanden, sa seg uenig i at de ville gjort det, dersom de var usikre på svaret.

I dette kapittelet kom det også fram at informantene i intervjuene mine hadde et veldig bevisst forhold til hvorfor formidling i form av reenactment vil kunne fungere godt. Et par av informantene trakk fram at ettersom reenactment er en arena der man fikk oppleve og selv prøve seg på ting man ville gjort i epoken som reenactes, vil det både kunne skape identifiseringsmuligheter, og gjøre historien mer spennende og relaterbar.

Til slutt i kapittel 5 så vi på hvordan respondentene og informantenes svar, kan relateres til et sosiokulturelt kunnskapssyn. Dette er fordi informantene selv snakket om å få sine egne kunnskaper utvidet og endret, at de selv gjør det samme for andre, og at man lærer best om man får prøve ting selv. Videre viste responsen, spesielt i intervjuene, at reenactere er

opptatt av å formidle historien, men at alle informantene som sier noe om det, har forskjellige ting de spesifikt ønsker å formidle. Flere av informantene sier også at de tror at reenactere er opptatt av å formidle historien de gjenskaper, mest mulig korrekt.

Ut ifra det vi har sett av responsene både på spørreundersøkelsen, og i intervjuene, kan vi med relativt stor sikkerhet si at reenactmentarenaen er en arena der mange av deltakerne i stor grad er opptatt av formidling. Hvorvidt dette lar seg generalisere til å gjelde alle reenacterne, eller et flertall av reenacterne kan man ikke si på bakgrunn av dette kvalitative forskningsprosjektet, men man kan derimot peke mot at det er en arena som det kan være interessant for andre forskere å gå inn for å forske på. Reenactmentarenaen har, ut fra resultatene i dette prosjektet en klar mulighet for å bli en god samarbeidspartner med skolene, for å formidle og undervise om historie, ved at arenaen kan bidra med ekspertise innenfor områder ikke alle lærere ville hatt muligheter til å vite like mye. Dette på grunn av at reenactmentarenaen består av en sammensatt folkegruppe der alle ser ut til å ha sine egne ønsker med formidlingen og kunnskapen de innehar.

Det reenactmentarenaen kan bidra med, forutenom å være en base for svært mange interesserte mennesker å kunne formidle den delen av historien de har fordypet seg i, er å konkretisere. Å gjøre historien levende for folk. Å la elever og andre få ta og føle på hvordan det er å leve i en annen tidsalder, som kanskje ikke er så annerledes fra vår egen? I allefall på noen områder.

Det finnes noen trender innenfor reenactmentmiljøet som allikevel kan bidra til bekymring om man ønsker å benytte seg av arenaen i undervisnings- og opplæringssammenheng, og det er at det finnes en viss mengde folk som ville ha funnet på svar, som ikke ville ha innrømt at de ikke er sikre i sin sak, og som ikke ville ha henvist til noen andre som kanskje kan mer enn dem. Hvorvidt dette er noe som er et vidspredt problem i miljøet eller ikke, kan man ikke si ut fra dette forskningsprosjektet her, og man kan heller ikke vite om det er de samme personene som har svart at de ikke ville innrømt usikkerheter, som ville kommet meg egne svar på spørsmål.

På grunnlag av dette, konkluderer jeg med at reenactmentarenaen tilsynelatende har et stort potensiale til å være en arena der deltakerne er opptatt av å formidle mest mulig korrekt informasjon, det er en arena der de som deltar, besitter en del ekspertise, og verktøy, som

kan bidra til en variert opplæring. Det er en arena bestående av mennesker som motiveres til å holde på med dette, ut fra en historieinteresse, og et ønske om å formidle kunnskapen og interessen videre. De som deltar i reenactment kan man, til en viss grad, gå ut for at er svært opptatt av at de er historiefordlere, og går aktivt inn for å gi publikummere mest mulig korrekte fakta. Ut fra responsen på intervjuene kan det tyde på at reenactere har en reflektert historiebevissthet, eller iallefall består av mennesker med en godt reflektert historiebevissthet.

Til slutt bør det påpekes at reenactmentarenaens mulighet til å konkretisere, virkeliggjøre, og engasjere elever og andre publikummere, har potensiale til å motivere mennesker i alle aldersgrupper, til å lære mer om historieperioden som reenactes. Spesielt ut fra et sosiokulturelt perspektiv, kan man si at reenactmentarenaen viser tegn til å være en arena der informasjon og kunnskap som er undersøkt nøye av de som innehar den, kan skapes om til noe konkret og fysisk, som så kan bidra til å endre de som kommer for å være publikummere til reenactmentsammenkomster, som markeder og festivaler, men også levende landsbyer som Njardarheimr, ved å la publikummerne få prøve seg og lære ved å være i aktivitet og teste ut kunnskapen sin selv.

Litteratur:

Bøker, artikler og oppgaver:

Agnew, V., (2007)., History's affective turn. *Rethinking History*. 07 (11:3). S. 299 – 312. <http://doi.org/10.1080/13642520701353108>

Aronsson, P. (2009). *Historiebruk – att använda det förflutna*. Lund: Studentlitteratur AB

Bøe, J. B. (2006). *Å lese fortiden*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Christoffersen, L., og Johannessen, L. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag

Folkenborg, H. R. (2018). *En fortid – mange fortellinger*. Oslo: Cappelen Damm AS

Gapps, S. (2009). Mobile monuments: A view of historical reenactment and authenticity from inside the costume cupboard of history. *Rethinking History*. (13:3). 395-409.

<http://doi.org/10.1080/13642520903091159>

Grimen, H., 2004., *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter*. [Oslo] Universitetsforlaget

Lillejord, S., Manger, T. & Nordahl, T. (2013). *Livet i skolen 2*. (2. utg.). Bergen:

Fagbokforlaget

Lillejord, S., Manger, T., Nordahl, T. & Helland, T. (2013). *Livet i skolen 1*. (2. utg.). Bergen:

Fagbokforlaget

Sandström, E., 2005., *På den tiden, i dessa dagar*. Östersund: Jamtli Förlag.

Stugu, O. S., 2008/2016., *Historie i bruk*. Fagernes: Det Norske Samlaget

Ytre-Eide, A. (2010). *Å leve som viking*. (Masteroppgave). Universitetet i Oslo. Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-26706>

Økstra, A., 2016., *Paradoxes of a modern viking*. (Masteroppgave). Universitetet i Bergen. Hentet fra <http://hdl.handle.net/1956/12764>

Nettsteder:

Butler, M., (2017, 11. august). The Game of Thrones battle scenes are more historically realistic than you think. *iNews*. Hentet fra: <https://inews.co.uk/culture/television/games-of-thrones-battles-surprisingly-realistic/>

History., (2019). *Vikings*. Hentet 04.05.2019 fra <https://www.history.com/shows/vikings/about>

Hyperion, (Ukjent årstall og publiseringsdato). *Laiv*. Hentet fra <http://n4f.no/aktivitet/interesser/laiv/>

Jones, D., (2014, 3. April). Game of Thrones: the bloody historical truth behind the show. *The Telegraph*. Hentet fra: <https://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/game-of-thrones/10693448/Game-of-Thrones-the-bloody-historical-truth-behind-the-show.html>

Lofotr vikingmuseum. (Ukjent årstall og publiseringsdato). Hentet fra <https://www.lofotr.no/nb/historien/eksperimentell-arkeologi>

Siem., B., (2018, 21. august). Kommersielt skrekkeksempel om vikingtida. *NRK*. Hentet fra: https://www.nrk.no/sognogfjordane/_kommersielt-skrekkeksempel-om-vikingtida_-1.14173035

Oxford dictionary (2019.) *Enact*. Hentet fra <https://en.oxforddictionaries.com/definition/enact>

Pappas, S., (2014., 3. april). How Real Is the 'Game of Thrones' Medieval World? *LiveScience*. Hentet fra <https://www.livescience.com/44599-medieval-reality-game-of-thrones.html>

Wikipedia., (2019, 9. april) Reenactment. Hentet 04. 05. 2019 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Reenactment>

Zhang, A., (2018, 8. september). How historically accurate is Game of Thrones? *Quora*. Hentet 11.05.2019 fra <https://www.quora.com/How-historically-accurate-is-Game-of-Thrones>

Stortingsmeldinger

Kunnskapsdepartementet. (2009). *Læreren. Rollen og utdanningen*. (St.meld nr. 11 (2008-2009)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/dce0159e067d445aacc82c55e364ce83/no/pdfs/stm200820090011000dddpdfs.pdf>

Intervjuer

20.02.2018: Intervju med informant A

23.03.2018: Gruppeintervju med informant B, C, D, og E
25.03.2018: Intervju med informant F
21.07.2018: Intervju med informant G
21.07.2018: Intervju med informant H
21.07.2018: Gruppeintervju med informant I, J, K, L, og M
21.07.2018: Intervju med informant P
21.07.2018: Gruppeintervju (ikke tatt med i analysen grunnet tidsklemme)

Feltnotat:

Feltnotat utført kun på Gudvangen/Njardarheimr, og kun i forbindelse med intervju, og en liten notis mellom intervjuene. Notert for hånd i en liten bok.

Figuroversikt:

Figur 1: Kjønnfordeling	41
Figur 2: Aldersfordeling	42
Figur 3: Hvor lenge respondentene har holdt på med reenactment	43
Figur 4: Hvordan ble du introdusert til reenactment?	44
Figur 5: Hvorfor – forenklet versjon a	49
Figur 6: Hvorfor – Egenskrevne svar: Interesse for historieperioden	50
Figure 7: Hvorfor – Egenskrevne svar: Det sosiale med det.....	50
Figure 8: Hvorfor – Egenskrevne svar: Ønske om å formidle historien	51
Figure 9: Hvorfor – Egenskrevne svar: Økonomiske grunner	52
Figur 10: Svar på påstander.....	56